

OBRA CULTURAL BALEAR

ANIVERSARI

EL MIRALL

gener 1993

núm. 59

325 ptes

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació
Edifici Guillem Cifre
de Coloma

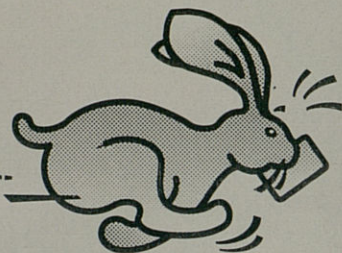
Burwitz 1992

VI Premis 31 de desembre

Homenatge a Josep M. Llompart

Nils Burwitz / M. de la Pau Janer

LA TEVA TARGETA "SA NOSTRA" SERVEIX PER A TOT:

PER POSAR BENZINA...

PER ANAR DE COMPRES...

PER ANAR A SOPAR...

**I ARA... ;PER GUANYAR
MOLTS DE PREMIS!**

Quan faceu les vostres compres amb la targeta Sa Nostra participareu automàticament en el sorteig de 2 compres gratuïtes cada dia, de 10 càmeres de vídeo i de 15 televisors en color durant la promoció.

PROMOCIÓ VÀLIDA DE L'1 DE DESEMBRE DE 1992 AL 28 DE FEBRER DE 1993.

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

Revista mensual - 325 ptes.

Gener - 1993 - núm. 59

ANY VII

Edita:

ASSOCIACIÓ EL MIRALL

C/ Impremta, 1 - 07001 Palma

Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57

Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL

C/ Impremta, 1 - 07001 Palma

Producció, Administració i Publicitat;

Informació i Correspondència:

C/ Impremta, 1, Pral. 2ª Tel. 72 59 37

07001 Palma (Mallorca)

Apartat de Correus 179

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmasas)

08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15

46001 València

Director:

Climent Picornell

Subdirector:

Pere Estelrich i Massutí

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blàquez i Salom

Francesca Bosch i Capó

Rosa Mª Calafat i Vila

Antoni Ginard i Bujosa

David Ginard i Féron

Antoni Marimon i Riutort

Antelm Pujol i Fulgencio

Andreu Ramis i Puiggrós

Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Obra original de Nils Burwitz per a l'Obra Cultura Balear.

Fotos:

EL MIRALL.

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió i coberta:

Xisco Arts Gràfiques,

c/ Baix Riera, 1-A - Palma. Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

PROTEGIR ELS SIGNIFICATS

4

Homenatge a Josep M. Llompart

GABRIEL JANER MANILA

DEL TRAMVIA AL CASINO

9

VI Premis 31 de Desembre. S'entenda

empeguadora d'un acte social

ANTONI LL. SUAU

Edifici Guillem

de Colonya

ENTREVISTA

26

Nils Burwitz, autor del cartell commemoratiu dels

XXX anys de l'Obra Cultural Balear

JOSEP M. MAGRINYÀ I BRULL

PER UN PAÍS EQUILIBRAT

31

La dependència econòmica de les illes Balears

PERE SAMPOL I MAS

TOTES LES LLENGÜES A LA VIDA PÚBLICA

36

La Carta Europea

ANTONI-IGNASI ALOMAR I CANYELLES

LA SENTÈNCIA DEL TS

39

El cas de la Universitat de València

SALA TALIA

40

Morir-se, una doberada

BENIGNE PALOS

EL COLONIALISME ENCARA ÉS VIU

41

1992, una ocasió perduda

JAUME MARCH

CONREAR LA DEMOCRÀCIA

43

Intrusisme polític i elits de poder

MATEU PICORNELL

HIPOTECA DE CABÒRIES

45

Augurs per un 93

RAFAEL CRESPI

UN CONTE SEMPRE NOU

46

Un Nadal inoblidable

MARIA DOLORS CORTEY

LA REALITAT D'UNA SENTÈNCIA

47

El Tribunal Superior de Justícia de Balears

desqualifica els altres lingüístics mallorquins

E.M.

XIBBOLET

48

Polítics eviterns

MATEU GRIMALT I SUREDA

HOMO SAPIENS I ECONOMICUS

49

Temps de crisi, temps d'iniciativa

PERE MIRALLES LE FOLL

DE VISITA A ALEMANYA

51

II. Una altra petita ciutat del nord: Hannover

JOAN BARCELÓ I COLL

TEMPLE/HORITZÓ OBERT

54

Educació per a la Causa o educació per a la

llibertat

PERE FONT

HOSPITAL DE NIT

57

Crònica a mitjan it

SALVADOR BONET I FERNÁN

En Pere Estelrich i Massutí, matemàtic i musicòleg —disciplines que sovint conviuen en una mateixa persona— ha tornat a la redacció d'EL MIRALL. Conclou l'etapa en què va *orquestrar* amb molt bona mà la gestió de la Fundació Pública de les Balears per a la Música, ara s'ha reincorporat a les classes i a la revista: el món de l'ensenyament ha recuperat un professor i nosaltres el col·laborador generós de sempre. Benvingut, Pere.

MÚSICA

59

Les altres efemèrides

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

60

L'autobiografia de Milhaud i Espanya

ANTONI PRZA

ENTREVISTA

61

Maria de la Pau Janer i la passió per la literatura

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

PER MOLTS D'ANYS EDICIONS 62 !!!

64

360 mesos publicant llibres en català

BIEL MESQUIDA

EL GRAN CIRC DE LA COMUNICACIÓ

63

Més inversions i noves activitats

SANTI ADROVER

LLIBRES

66

"Els anussim", del rabí Isaac ben Avraham

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

68

Pere Rosselló: *El fantasma del País del Vent*

RAMON DIAZ I VILLALONGA

69

DOI, de Biel Mesquida: més enllà del relat

PERE ROSSELLÓ I BOVER

72

Poesia Gal·lesa Actual

VICENT TORRES BELTRAN

TRADUIR EL CATALÀ

76

Esyllt T. Lawrence: lligam cabdal entre la cultura gal·lesa i catalana

JOSEP GARCIA I CARMÉ MANUEL

GALEUSCA 1992

78

IX Encontre d'escriptors gallecs, bascs i catalans

E.M.

EMIGRACIÓ A AMÈRICA

80

L'associacionisme balear a l'Uruguai

S CRESPI

5102891229

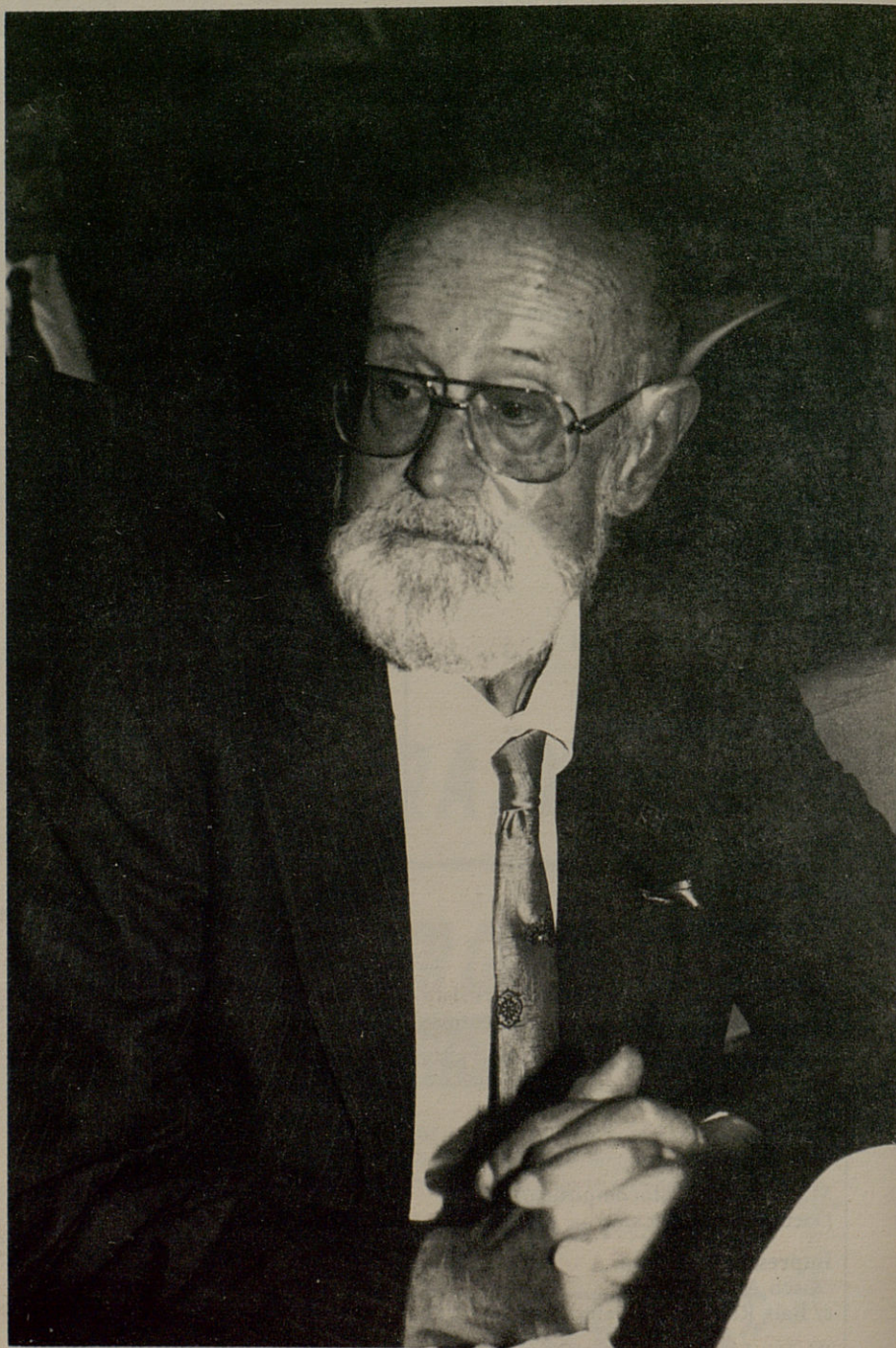
Homenatge a Josep M. Llompart

GABRIEL JANER MANILA

La Nit dels Premis de l'OCB va ser també d'homenatge a Josep M. Llompart. Per a significar la personalitat d'aquest *home d'atreviment lúcid i testimoni aglutinant d'inquietuds*, l'entitat va demanar a l'escriptor Gabriel Janer Manila que en fes la presentació. Reproduïm el parlament.-E.M.

Una de les fascinacions del nostre temps -o, potser, una de les perversions més suggestives del nostre temps- és, encara, la capacitat d'estendre la mirada sobre la vida d'una societat amb la idea -la mala idea- de connectar-hi els signes que aquesta societat emet d'ella mateixa. Paga la pena de veure fins a quin punt extrem la vida dels homes i les dones d'un país -del nostre país- és plena de signes, a vegades seductors, d'altres, irritants. Però, una i altres, articulats en discursos fragmentaris que coexisteixen.

Entre els fragments d'un discurs que en alguna ocasió m'hauria agradat qualificar de desvariats, tinc la fantasia d'emplaçar alguns dels signes que Josep M. Llompart -el poeta que ens

Josep M. Llompart en la nit del seu homenatge. (Foto Magdalena Soler)

Josep M. Llompart, acompanyat de la seva esposa, Encarna Viñas, i del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan Guitart. D'esquena, a la mateixa taula, Tomeu Vidal, conseller de Cultura del Govern Balear. (Foto Pere Carmona)

ha parlat amb persistència de com és d'irrecuperable el temps perdut, de com és de fascinant i bella la ciutat dels somnis, l'home que ha sabut transformar dia a dia cada paraula, cada gest, en una declaració de principis contra el genocidi a què eren sotmesos, ho són encara, la llengua, la cultura, la història, els espais naturals dels nostres països-, ha tingut la gosadia, l'atreviment lúcid de sotmetre a la nostra consideració de ciutadans d'una terra sovint manejable i dòcil, embriagada, treta a l'encant públic.

Llompart és, doncs, una figura significant del nostre temps, perquè en ell s'ajunten alguns dels signes que defineixen la societat mallorquina de la segona meitat del segle XX. Cada paraula, cada actitud, una declaració de principis. Dia rere dia, el seu testimoni ha aglutinat les inquietuds, l'esperançada eufòria, els desil·lusionats entusiasmes. Circula pels nombrosos discursos -quasi

homilies civils- pronunciats en ocasió d'una manifestació política, d'un acte cultural, d'un encontre reivindicatiu,

Gabriel Janer Manila. (Foto Pere Carmona)

de la presentació d'un llibre d'un amic, una idèntica llibertat. La força d'aquell vent que esfondrarà, tanmateix, -el vers és, bé que li agrada citar-lo a Llompart, de Miquel Ferrà- "els castells de la Mentida".

Però els signes -a vegades seductors, d'altres, irritants- que una societat presenta estableixen les línies que permeten definir-la. Un univers de signes, la vida. També ho és, un signe que cal interpretar, la festa d'homenatge d'aquesta nit, ho és -ai, las!- aquest "Paladium" a la vora del mar de Calvià -potser, en aquest lloc, en un temps que mai no ha existit, una donzella vingué a esperar ran de la cala el rei mariner disposada a comprar-li una mica de seda-, i ho són, un signe de l'espai i el temps que ens ha tocat viure, els trenta anys d'insubornable lluita de l'Obra per la llibertat -les llibertats- de la llengua catalana i la recuperació de la consciència nacional dels nostres pobles.

No és fàcil d'enumerar la galàxia dels signes que ens expliquen i, segurament, només a través d'un procés minuciós d'anàlisi arribaríem a treure alguna cosa en net.. Tot plegat, un retaule complex, un cràter. Hem vist que la "balearització" -significa mediocritat, confusió, provincianisme, covardia, enveja...- s'ha implantat impunement sobre la nostra vida i ha esdevingut un signe cultural. Hem arribat a ésser uns virtuoses de l'auto-odi i de l'enveja més miserable. També, com Llompart, la balearització, la mediocritat, l'auto-odi, l'enveja, són signes que donen compte del nostre temps. I us podria explicar fins a quin extrem, perquè ho conec de prop, la personalitat cívica i l'obra literària de Llompart han estat sotmeses a la devastació. Coexisteixen en el marc d'una mateixa

Eladi Homs, que juntament amb la seva muller Maria Ferret varen introduir l'escollisme a Mallorca en 1956, va obsequiar J. M. Llompart amb una llumanera, "signe d'antigor, però també, pel seu simbolisme de llum, esperança de la nostra cultura que vós heu cultivat amb tant d'encert i dignitat tota la vida." (Foto Pere Carmona)

El president de l'OCB, Antoni Mir, obsequia J. M. Llompart en nom de l'entitat amb un bastó que duu gravat al puny l'escut de l'Obra a un costat i, a l'altre, "Gràcies, Llompart". Va fer el lliurament amb aquestes paraules: "Que el puguis utilitzar sempre, i que, fent camí, puguis pensar en tots nosaltres, en l'apreci que t'has guanyat de tot, tot el nostre poble." (Foto Magdalena Soler)

col·lectivitat -diu Roland Barthes- discursos diversos que mantenen entre si relacions d'agressivitat. Però, a vegades, l'agressió ha sorgit d'aquells -no em faceu dir noms i llinatges- qui, en bona lògica -però, ¿qui s'atreveiria a pensar lògicament el caos?- semblava que es movien per la mateixa òrbita.

Enguany ha fet deu anys que, amb motiu d'esser-li concedit el XIV Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, volgué retre homenatge -perquè sabia que la seva obra potser no existiria sense la tradició litarària que li era més pròxima- a aquells que des del segle passat ençà havien conreat la llengua -el més bell catalanesc del món- en el clos insular. A aquells, deia, que "...ens han precedit en el treball i en l'esforç: els enlevitats, avui esborradissos personatges que d'ençà del 1859 concorrien als Jocs Florals de Barcelona; l'home de fe i d'entusiasmes que fou Marian Aguiló; la figura patrícia de Josep Lluís Pons i Gallarza; la serenortibant i profunda de Miquel Costa i Llobera; la humanitat estremida de Joan Alcover; la mirada subtil de Miquel dels Sants Oliver; la laboriositat irascible i llu-

minosa d'En Jordi des Racó, l'home de les rondalles i dels començos fulgurants, agitats i magnífics de l'obra del Diccionari; la dura, profunda, esquerpa sensibilitat de Salvador Galmés; la senzillesa plàcida de Maria Antònia Salvà; la fide-

Tinc la fantasia
d'emplaçar alguns
dels signes que
Josep M. Llompart
ha tingut
l'atreviment lúcid de
sotmetre a la nostra
consideració de
ciutadans.

litat insubornable de Miquel Ferrà; el posat sumptuós, mig canonical, mig irònic, de Llorenç Riber; la sana ingenuïtat de Guillem Colom; la suprema elegància espiritual de Joan Pons i Marquès; la diligent curiositat intel·lectual de Miquel Forteza, l'enginyer poeta; la generosa visió de futur de Gabriel Alomar; l'arriscada, malaguanyada aventura de Bartomeu Rosselló-Pòrcel... "Em plau afegir-hi: la insubornable fidelitat al país, el compromís transparent amb les paraules de Josep M. Llompart. Perquè transpira un aroma de sinceritat, la seva obra poètica, escrita des de la nostàlgia d'allò que la vida del nostre poble hauria pogut ser i no és.

Però ja sé que anit no parl a un grup d'amics. Aquest és un acte d'afirmació lúcida contra la mesquinesa, la incomprensió, la mentida. Aquest és un acte d'homenatge que des de la

desolació i el desconhort -¿per què els grans poetes d'aquest país sempre han hagut d'escriure poemaris de desconhort, irrenunciable projecte de plor?-, ha escrit les pàgines més intel·ligents i amargues de la nostra contemporaneïtat. L'homenatge al poeta civil que ens ha parlat dels paisatges del cor, de la infantesa, de la gent de caseva i ho ha fet des del somni enfollit de tornar a construir el món amb les paraules. Llompart ha partit de la fragmentació del record i dels signes que recollia de l'experiència amb la il·lusió de recompondre'ls segons un altre esquema.

És la mateixa crispació poètica que Joan Miró destil·la a la primera dels anys quaranta sobre les "Constel·lacions": un univers màgic, aconseguit des de la llibertat profunda, delicat i lluminós. El pintor, igualment que el poeta, sap que haurà de recuperar i reorganitzar aquelles coses que encara li queden, el sentit legítim que havien tingut durant la infantesa. N'haurà de rescatar els significats i haurà de construir un inventari -luxuriós i sensual, minucios i líric- el

Aquest és un acte
d'homenatge al poeta
civil que ens ha parlat
dels paisatges del cor, de
la infantesa, de la gent de
caseva i ho ha fet des del
somnia enfollit de tornar a
construir el món amb les
paraules.

qual, ni la dictadura del general Franco, ni el nazisme que envaïa la meitat d'Europa, no podrien, tanmateix, destruir. Joan Miró va dir-nos -i per això el missatge contingut en la seva obra és poderós- que l'univers quotidià pot recompondre's en múltiples, inesperades constel·lacions.

Llompart pertany a aquella casta de poetes que han d'escometre la tasca, en un temps d'oprobri, no solament de salvar les paraules sinó de protegir alguns significats. Les dictadures exerceixen una dramàtica pressió sobre els mots i res ja no significa la mateixa cosa. Gràcies a Josep M. Llompart sabrem per sempre el significat exacte de les paraules "amor", (*Te'n recordes, amor?, deies "amor" i l'herba de la font s'enamorava*), "pluja", (*Escolteu: jo he vist la pluja pels teulats de la vila; he vist carrers amb fang, avars de passes...*), "mans", (*I se'ns moren les mans de tan inútils*), "terra", (*Jo dic que aquesta terra esdevindrà un incendi perquè ja n'està farta dels peus que la calciguen; perquè cerca les velles paraules que cantava i només troba un pou de silencis felços*), "por",

Raimon recita el poema amb què J. M. Llompart va encapçal·lar el llibre d'or de l'Obra Cultural Balear. (Foto Pere Carmona)

Que la visió del Blanc Cavaller sigui, en la primera pàgina d'aquest llibre, el signe i la penyora de la primavera del nostre poble.

Us veig, Senyor Sant Jordi, en els batecs blavosos del capvespre,
en les mans decandides del ponent;
us veig llunyà, minúscul,
fent-vos enfora amb la cançó i la rosa;
us veig en els cantons de la nostàlgia,
cavaller de claror, espurna en la tenebra.
Adesiara
em passau per la vora, llampec, frisança.
Portau l'espasa al cint,
al broquer fulgurant la creu de flama
i, enarbolant,
el penó d'or i sang
tremolant en el vent de l'esperança.

J. M. Llompart: "Vos heu passat, tios!" (Foto Magdalena Soler)

*(I és que avui jo tinc por de les llàgrimes,
tinc molta por de perdre'm pel
passadís de les llàgrimes,
tinc por que per les mans em
mosseguin les llàgrimes,
tinc molta por
que la barca naufragui
a la cala florida de les llàgrimes),
"mort",*

*(Ja et pot passar per damunt el
carrerany de les formigues, el guant
delicadíssim de la cendra. Ja ets seu.
(...) El vel d'Agnès damunt el rostre.)*

Però anit encara és lluna vella i el poeta ens convida a davallar ran de la cala. Potser tindrem al nostre favor els silencis amics de la lluna -*amica silentiae lunae*, escriu Virgili, i a mi m'agrada recordar-ho aquesta nit en què la festa també és per al poeta Miquel Dolç-, aquells silencis d'obscura penombra que van permetre als grecs baixar del cavall a la ciutat de Troia. El poeta ens convida a expe-

rimentar de quina manera el drama de viure es converteix en sonoritat dels mots, palpitació de la pell... No sóc res, sense la teva pell, par que ens digui.

Fapoques setmanes en una cançó de Leonard Cohen recollida en el seu últim disc he sentit aquests versos:

Estim aquest país;

però no suport l'escena.

Doncs, perquè has ensenyat a no suportar l'escena, m'atrevesc a dir-te en nom de la nostra estimada, malmenada, petita terra enmig del mar, gràcies Llompart. □

Mallorca, 18 de desembre 1992.

Ha mort Josep M. Llompart

Aquest espai l'havia d'ocupar una fotografia de Josep M. Llompart. Però l'home bo, l'home que no sabia dir que no, tampoc ha sabut dir no a la mort que l'ha reclamat en aquest començament de 1993. L'any en què tantes entitats i associacions tenen projectat homenatjar-lo com a poeta i com a ciutadà exemplar.

La vida —i la mort— té aquestes ironies i la fotografia ha estat substituïda per aquesta necrològica, escrita quan la revista ja és a la impremta.

L'OCB, EL MIRALL, els socis i subscriptors de l'entitat i la revista ploreu la figura de l'amic, l'obra del poeta, la personalitat de l'home compromès amb el seu país i la seva gent.

Descansi en pau. - E.M.

VI Premis 31 de Desembre

Crònica empegueïdora d'un acte social

ANTONI LL. SUAUA

Aviat serà difícil trobar un local prou ample per reunir-hi la ceba. Passarem del taxi al tramvia i d'aquí, en un bot espectacular, al restaurant *Pequeño Mundo* que prest va quedar-nos tan petit com el planeta. Ara ja ens ve justa la sala gran del Casino.

El passat dia 18 de desembre l'Obra Cultural Balear va celebrar el seu sopar anual al Casino de Mallorca. Més de mil persones recordaren el trentè aniversari de l'entitat, varen retre homenatge al ciutadà Josep Maria Llompart, poeta, i desafiaren la reforma de la Llei d'Espais Naturals amb llacets verds a la solapa.

El president del Congrés dels diputats, consellers, directors generals, representants dels tres governs autonòmics -més que autònoms- dels països de llengua catalana, el secretari del ministeri de cultura, un rector d'Universitat, diputats de tots els grups parlamentaris, batles, un vicari general, ecologistes, empresaris, sindicalistes i un president de societat anònima esportiva assistiren a un sopar que tanmateix, en paraules de Gabriel Janer Manila, no era una "reunió d'amics".

Els aniversaris, com els himnes i les banderes, són importants. L'any que ve serà el 1994 i, un dia com avui, parlarem de celebrar els trenta-tres anys -l'edat de Crist, o d'Alexandre- que hauran passat des que l'Editorial Moll, de Palma, va publicar els *Poemes de Mondragó*, el primer llibre de Josep Maria Llompart. Aleshores, aquest calvari d'homenatges al poeta -"vos

estau passant, tios"- haurà deixat Mallorca ratada amb les empremtes d'un bastó de plata -"perquè segueixi fent camí"- El Simó Cireneu de l'últim profeta civil haurà deixat petjada a tots els llogarets i biblioteques d'aquesta petita terra insular. Però l'home, ja no gens grassonet i amb posat de general Lee -no debades fill d'un "ben plantat coronell d'infanteria" i nét d'un

avi que "també era coronell; emperò aquest de la guàrdia civil" i besnét d'un "besavi, que també havia estat coronell"-, vol formar, tanmateix, a les esquadres tramviàries dels soldats desconeguts.

Assumir els honors demana modèstia i professionalitat. I el senyor Llompart ha esdevengut amb els anys un mestre de les "homilies civils".

Josep M. Llompart ha hagut d'assumir la tasca difícil de ser el protagonista d'un mes ben trepidant. (Foto Magdalena Soler)

Mateu Morro, Secretari General del PSM, amb la seva muller i Isabel Peñarribia. (Foto Magdalena Soler)

En primer terme, Margalida Palou; davallant l'escala, Magdalena Serra i Francesca Company, professores, acompanyades per l'eminent historiador Josep Massot. (Foto Magdalena Soler)

Guillem Mas i Pere Ollers, de l'OCB de Campos; Mercè Truyols, presidenta d'ARCA; Gori Mir, de Convergència Balear; Antònia Suau i Margalida Ferrari. (Foto Magdalena Soler)

Josep Secchi, de l'Obra Cultural de l'Alguer. (Foto Magdalena Soler)

Jordi Bonet, que en nom d'Òmnium Cultural va lliurar una placa a J. M. Llompart. A l'altre extrem de la taula, Maria A. Munar, presidenta d'UM, i Miquel Munar. Enmig, Margalida Pons, esposa del Conseller de Cultura. (Foto Magdalena Soler).

Jesús Hugueta (d'esquena), Director General de Política Lingüística de la Generalitat Valenciana; Climent Picornell, director d'EL MIRALL; Eliseu Climent, editor d'EL TEMPS; i Jaume Cladera, Conseller de Turisme del Govern Balear. (Foto Pere Carmona)

Avesat per igual a triomfar a les places de braus o a caure, i caure, i caure, i alçar-se tres vegades en travessar *"una clara corriente cuyo nombre"* no ignora sota el foc de la pròpia infanteria, banderes al vent a *"la plaça major de la ignorància"*, Josep Maria Llompart ha hagut d'assumir la tasca difícil d'esser el protagonista d'un mes ben trepidant de la història recent: les fotos

de la manifestació en defensa dels espais naturals, un recital de poesia capaç d'omplir el Teatre de la principal vergonya com si fos una comèdia madrilenya, el trentè aniversari de l'Obra Cultural Balear, congressos de partits amb voluntat emancipadora, homenatges a Manacor, vídeos i mostres de llibreries han fet testimoni de l'afecte que molta de gent sent per

Assumir els honors demana modèstia i professionalitat. I el senyor Llompart ha esdevengut amb els anys un mestre de les "homilies civils".

Llompart. Només el trist final d'aquesta temporada política, la seu del Parlament plena d'ous, va haver de fer-se sense la seva presència.

Hi ha hagut, en aquesta Pasqua civil i militar -l'exèrcit encara hi toca la Balanguera-, altres processons ben dignes de ressenya: la inauguració del museu de la Fundació Joan Miró i Pilar Juncosa de Palma, sobretot, però també els treballs que han recordat el vint-i-cinquè aniversari d'un llibre *-Els mallorquins* de Josep Melià -o el fet que, de cada any, més gent participa als actes reivindicatius del 31 de desembre. Totes vénen a constatar dos fets: la consolidació d'una minoria influent conscient de la personalitat nacional de Mallorca i de la importància de la cultura en la definició d'un projecte de país, i l'hegemonia social dels que pensam que el futur no pot passar per la destrucció dels recursos naturals.

El ciutadà Llompart va reflectir aquest optimisme en el seu parlament: "fa uns anys vaig pensar que no érem ni un projecte de país, ara veig que som un país".

Aquestes són les coordenades sobre les quals l'Obra Cultural Balear va reunir un milenar llarg de persones per celebrar el seu trentè aniversari i

Jeroni Albertí, personalitat decisiva en la política institucional de les Balears en la primera dècada de la democràcia, habitual assistent a les nits dels Premis de l'OCB. (Foto Pere Carmona)

Un milenar llarg de
persones per
celebrar el seu
trentè aniversari i
retre homenatge a
l'OCB i als que
“ens han precedit
en l'esforç”.

Jaume Santandreu i Bartomeu Mestre, d'Esquerra Republicana de Catalunya de Mallorca. (Foto Magdalena Soler)

Fèlix Pons, president del Congrés de Diputats. (Foto Magdalena Soler)

retre homenatge als que “ens han precedit en l'esforç”. Haurem de ressenyar, per tant, la llaçada verda que omplia les solapes, o les corregudes

d'alguns assistents per arribar d'hora a una gresca convocada just seixanta minuts després d'una manifestació contra el racisme. La crònica social de l'acte haurà de fer esment dels esforços d'una batlesa

per parlar una llengua que no és la seva materna, però que és la del seu país. Les fotografies de la premsa han recollit els premiadíssims *foulards* d'uns escoltes diocesans que han substituït l'aparent regust imperial i militar del general Baden Powell pel

El diputat d'ERC Josep Lluís Carod Rovira a la taula dels "pins" i les identificacions ecologistes. (Foto Pere Carmona)

Damià Pons, professor d'Institut; Pere Sampol, portaveu del PSM al Parlament; Pere Polo, secretari general del STEI; Margalida Tortella, Teresa Colom, Antoni Nigorra, professor de Llengua... (Foto Pere Carmona)

Francesc Obrador, portaveu del PSOE al Parlament; Sinfo Garcia, directora de FUNDESCOP; a l'esquerra, Josep Ramon Cerdà i Antònia Llinàs. (Foto Pere Carmona)

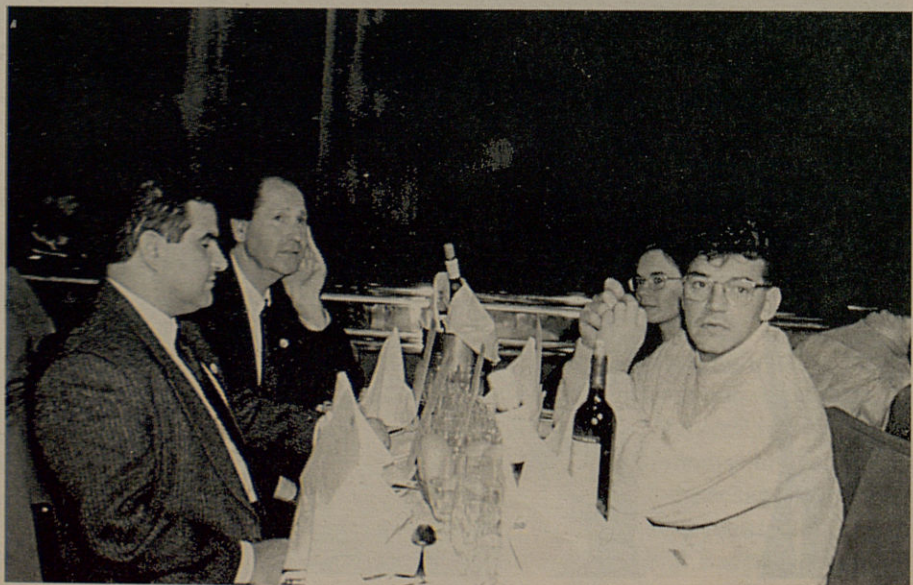
Josep Amengual, prior del Santuari de Lluc; Melcior Fullana, Secretari Tècnic de la Fundació Lluc; Baltasar Bosch, president de l'Associació Antics Blavets de Lluc. (Foto Magdalena Soler)

La coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística, Aina Moll, i Antoni M. Badia, president de la Secció Filològica de l'IEC. (Foto Magdalena Soler)

Taula dels menorquins editors dels *Quaderns de Folklore*. (Foto Magdalena Soler)

Amics i familiars de Miquel Dolç. En primer terme, a la dreta, la seva germana, amb nebots del poeta i els amics de Santa Maria, Mn. Josep Capó i Mn. Pere Rosselló. (Foto Magdalena Soler)

Joan Bestard Comas, Vicari General de Mallorca, en representació del bisbe Teodor Úbeda. En segon terme, Anna Castells, cap del Gabinet de premsa del Ministre de Cultura; Santiago de la Torre Sanahuja, subsecretari del mateix Ministeri; i Guillermo Adams Fernández, Director del Gabinet del Ministre. (Foto Magdalena Soler)

compromís civil i cívic en favor d'aquest país i dels seus habitants. Les actes dels premis 31 de desembre han fet constar els mèrits d'un llibre d'Isabel Peñarrubia que, recobrant el passat, ens destapa els lligams que històricament han vinculat el centralisme amb l'espanyolisme local del caciquisme perenne. Els jurats varen

saber valorar les propostes d'Isidor Marí per assegurar-nos un futur per a la nostra llengua. Hem reconegut l'existència d'una literatura jove-níssima que vol seguir el camí que la generació dels cinquanta va fer net de brosta. Sabem que els mestres de la terra continuen espigolant pels rostolls de la renovació pedagògica. Tots els

Aplaudírem
les paraules
que, des de
Menorca, ens
feren present
que un país no
pot existir
sense un
territori digne.

presentes a la sala aplaudírem les paraules que, des de Menorca, ens feren present que un país no pot existir sense un territori digne.

La petita terra insular fitava, des d'un cartell de Nils Burwitz, presències -el vicari general Joan Bestard, el rector Nadal Batle...- i adhesions -el bisbe de Mallorca, el professor Barceló Pons...-. Mai el taxi no havia estat tan gran: més de mil places ocupades i alguns viatges encarregats.

Tres amics del senyor Llompart li enviaren un *christmas* nadalenc en format VHS. Els vídeos foren de pel·lícula: el primer era el més casolà de tots i el bon amic Gabriel trametia una afectuosa ambaixada cultural i baleàrica plena d'afecte i aferrades ben fortes al saladíssim "paradigma de les nostres lletres"; l'amic Joan dibuixava sobre un fons blau de banderes el seu posat de Cid Campeador, però el barbut valencià va defraudar l'auditori amb una veu excessivament aflautada i una immobilitat general de l'expressió que delatava les seves dots de ventriloquia; l'escàs atractiu físic del tercer amic

passa a la pàgina 22

Enguany Nils Burwitz ha estat l'autor del cartell dels Premis i del XXX aniversari de l'entitat. Per commemorar els XXV anys Andreu Alfaro va dissenyar una escultura i Pere Quetglas (Xam) va dissenyar el cartell. D'aquesta manera s'inicià la tradició de tenir un cartell commemoratiu d'un artista cada any: 1988, Miquel Brunet; 1989, Josep Coll Bardolet; 1990, Pau Fornés; 1991, Pere Martínez Pavia. (Foto Pere Carmona)

Cathy Sweeney i Pere Caminals conduïren l'acte amb elegància i seriositat. (Foto Pere Carmona)

Joaquim Ferrer, senador de CIU; Jaume Martorell, Director General de Cultura; Gerard Garcia, Delegat del Govern central a les Balears. En primer terme, l'esposa de Joaquim Ferrer. (Foto Magdalena Soler)

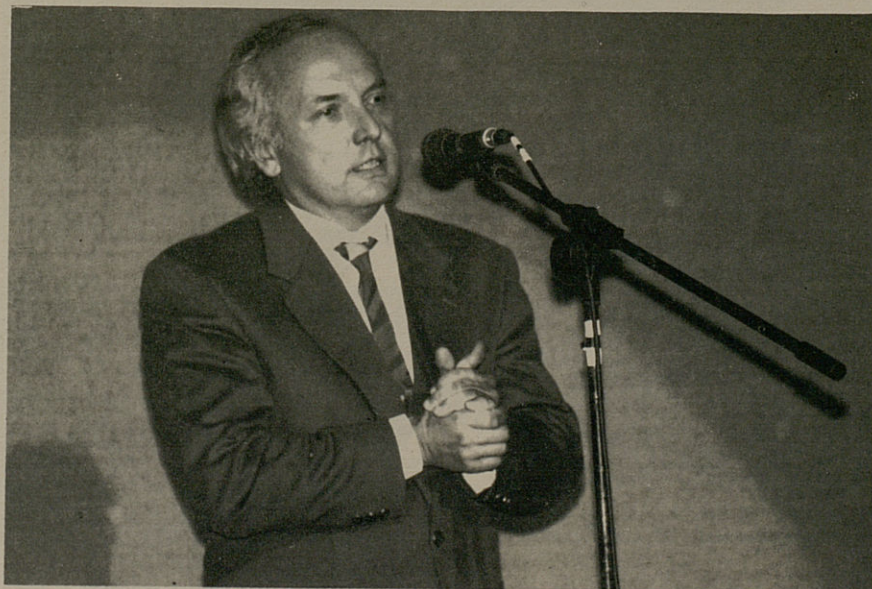

Va representar l'Ajuntament de Palma Josep Carles Tous, que com a regidor de Cultura ha tengut iniciatives ben suggerents de cara a la recuperació de la memòria històrica de la ciutat.

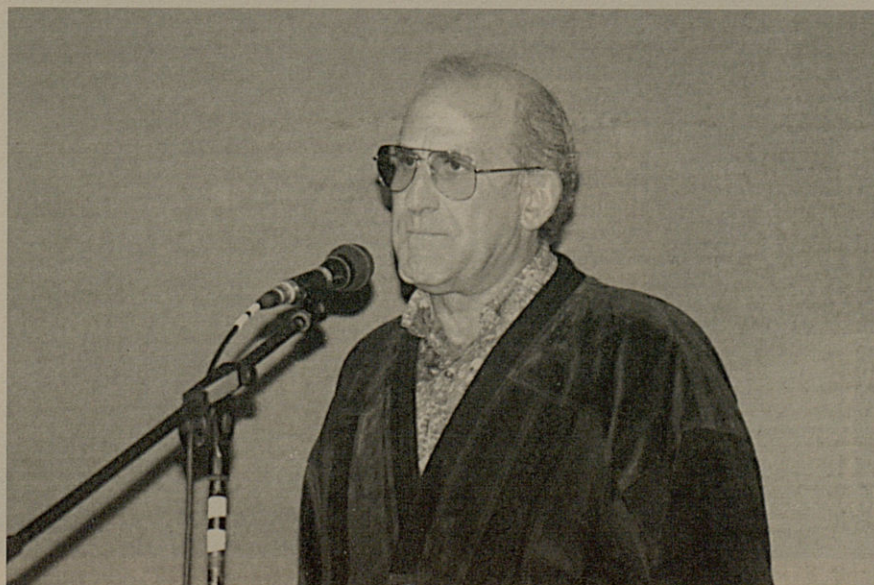

El primer parlament de l'acte el va fer la batlessa de Calvià, Margarita Nájera, en un català molt correcte malgrat esser de parla castellana: "El nostre treball consisteix a mirar d'aconseguir una cultura basada en el respecte i la tolerància, una societat oberta on tots els calvianers tenguin a l'abast la cultura i la llengua d'aquesta illa com a signe d'identitat pròpia." (Foto Pere Carmona)

Ferran Porto, president de la patronal d'Hostaleria, sempre sensible a qualsevol reivindicació de la societat mallorquina. (Foto Pere Carmona)

El president del Real C. D. Mallorca, Miquel Dalmau, que ha iniciat el procés de mallorquinització de l'entitat. A la fi la megafonia, la publicitat, la correspondència... comencen a ser en la nostra llengua i el club ja no es confondrà, per exemple, amb un d'Extremadura. (Foto Pere Carmona)

Pàgina següent, a dalt a l'esquerra: Santiago de Torres Sanahuja, subsecretari del Ministeri de Cultura, va ser alumne a Barcelona del Col·legi Costa i Llobera on estudià els autors mallorquins. Va llegir la comunicació del Ministre Solé Tura: "M'hagués agradat molt poder reiterar-vos personalment el meu suport a la tasca que esteu duent a terme des de la vostra entitat i la voluntat del Ministeri de Cultura a col·laborar amb vosaltres. M'hagués agradat molt poder expressar a l'amic Josep Maria Llompart la meua adhesió al merescut reconeixement que li oferireu. M'hagués agradat molt, també, felicitar els guardonats amb els Premis 31 de desembre, els quals han assolit ja una gran importància i prestigi." (Foto Pere Carmona)

Joan Guitart, Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya: "Josep M. Llompart sap que la poesia és una manera d'entendre el món, una visió sintètica i profunda de la realitat i una manera de comunicar aquesta realitat als altres." (Foto Pere Carmona)

El Director General de Política Lingüística de la Generalitat Valenciana, Jesús Huguet: "Jo, en el fons, crec que molts dels problemes que se susciten al voltant de la convivència de llengües i cultures són reductibles en última instància a una qüestió de tolerància: de respecte i comprensió dels altres; d'assumpció i acceptació dels fets diferencials. Sense paternalismes ni esperits revengistes: d'igual a igual." (Foto Pere Carmona)

Tomeu Vidal, Conseller de Cultura del Govern Balear: "Vull dir ben alt que part d'aquesta feina [de construir un país] és la que ha estat feta per l'Obra Cultural Balear, a qui es dirigeix també aquest reconeixement i aquest homenatge, no per l'organització o les bones intencions, sinó per la feina. Aquesta feina ha de continuar. L'Obra Cultural Balear ha sabut concentrar bona part de la intel·ligència d'aquest país que més se l'estimava. La solidesa de l'estructura que ha construït ens permet ara a nosaltres afegir altres iniciatives que són absolutament necessàries." (Foto Pere Carmona)

A dalt, a la dreta. Premi Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Per haver dut endavant, malgrat la seva joventut, una tasca cultural plural i rica; per participar assíduament en la difusió de la cultura als diversos mitjans de comunicació del nostre país; perquè voldríem que aquest premi l'encoratjés a continuar pel camí tan fecund iniciat, la guardonada enguany és, per majoria, Maria de la Pau Janer. El premi fou lliurat per Bartomeu Colom, secretari general de l'OCB. El recollí Maria de la Pau Janer. (Foto Pere Carmona)

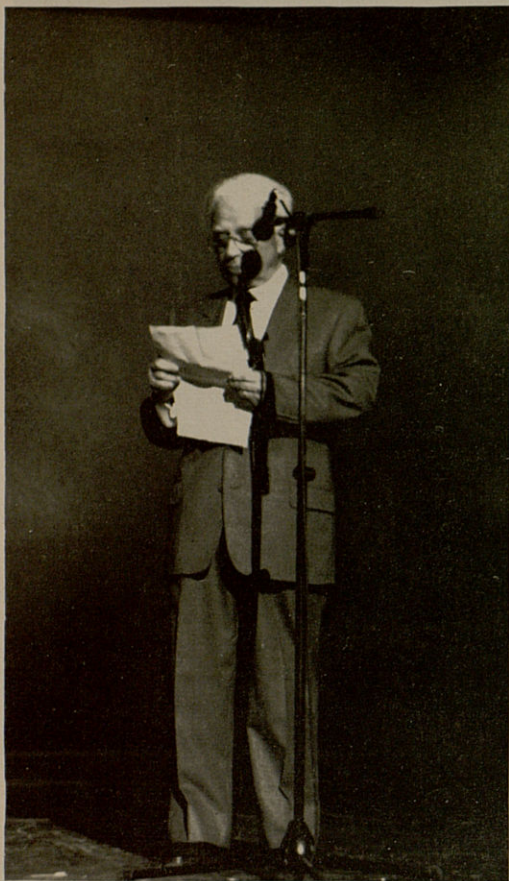

A baix a l'esquerra. Premi Miquel dels Sants Oliver. Perquè analitzà, amb gran rigor metodològic i amb documentació i bibliografia exhaustives, un període cabdal de la història contemporània de Mallorca, a cavall entre una política que es debat al voltant del centralisme i una creixent defensa de la identitat nacional, el guardonat enguany és, per unanimitat, el llibre *Els partits polítics davant el caciquisme i la qüestió nacional a Mallorca (1917-1923)*, d'Isabel Peñarubia. El premi el lliurà Martí March, vice-president primer de l'OCB, a l'autora del llibre. (Foto Pere Carmona)

A baix a la dreta. Premi Emili Darder. Per haver suplert la manca de materials didàctics i oferir als ensenyants de la llengua catalana materials adequats i de qualitat; per haver produït un conjunt de llibres de text i de suport didàctic que ajuden a omplir de claror un espai on abans senyorejaven la fosca, el guardonat enguany és, per majoria, el Seminari de didàctica de català ICE-CENC. Ramon Bassa recollí el Premi en nom del Seminari de mans de Francesca Company, de la Junta Directiva de l'OCB. (Foto Pere Carmona)

Nadal Batle, rector de la UIB: "Aquesta síndrome d'immunitat, de rebuig de la pròpia personalitat, aquest càncer que hem patit i que encara patim, a mi en Josep M. Llompart em va ensenyar com s'ha d'extirpar." (Foto Magdalena Soler)

Un contratemps de salut va impedir que Josep Melià recollís la distinció que l'OCB li havia atorgat. Climent Garau, ex-president de l'OCB, sempre en la primera fila del combat nacional, parla del guardonat. (Foto Magdalena Soler)

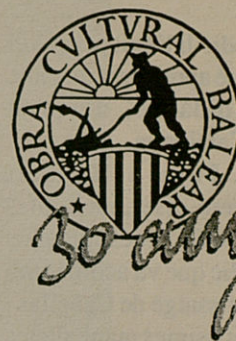
El poeta Miquel Dolç, filòleg, rigorós traductor dels textos grecs i llatins, va rebre el reconeixement de l'OCB. Per raons de salut no va poder recollir la distinció. Josep Antoni Gual, director de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, de la qual Miquel Dolç és el director, recollí la placa. (Foto Pere Carmona)

La distinció que l'OCB va concedir a Miquel Marquès i Coll, mort recentment, la va recollir la seva néta Aina Maria i el seu fill Joan. El directiu Maties Oliver glosà la figura rellevant de Miquel Marquès, directiu fundador de l'OCB. La seva actuació va ser decisiva per a l'acabament del *Diccionari Català-Valencià-Balear*; impulsor del setmanari "Sóller", acollí les col·laboracions dels intel·lectuals mallorquins més significats. (Foto Magdalena Soler)

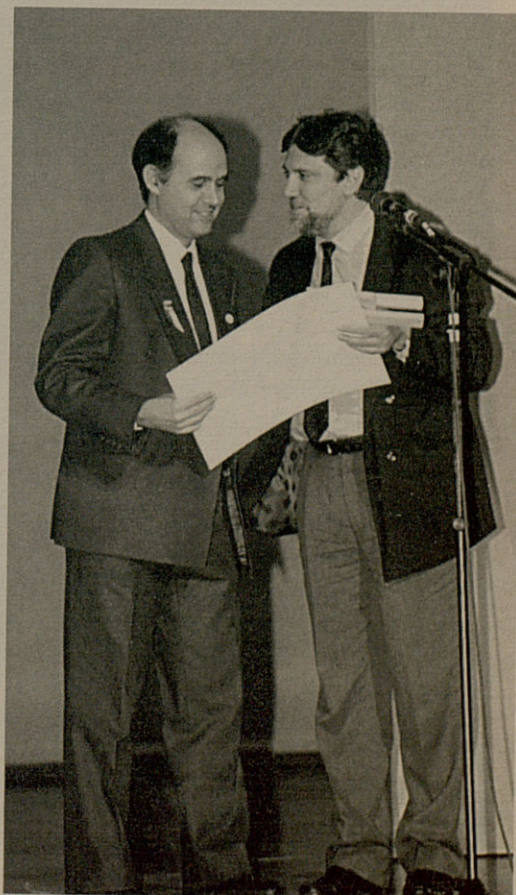
Premi Francesc de B. Moll. Per la tasca realitzada des de fa més de trenta-cinc anys amb els joves, dirigida a fomentar els valors cívics, l'amor a la terra i el compromís amb la nostra llengua i cultura; per haver impulsat la renovació pedagògica i per haver contribuït a la vertebració i la recuperació de la identitat del país, el guardonat fou el Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca. Lliurà el premi Pere Albertí, tresorer de l'OCB, i el recolliren Eladi Homs i Maria Ferret, fundadors del Moviment a Mallorca, i Tomeu Verd i Carme Llull, directius de la nova generació d'escoltes. (Foto Pere Carmona)

Premi Gabriel Alomar. Perquè ofereix, amb rigor científic, una doble aproximació a la llengua; perquè aporta un altre gra d'arena a la cultura catalana, a la qual l'autor ja ha fet contribucions de mèrit en el camp de la cançó, la docència, de la recerca literària i sòcio-política, del coneixement de la llengua, de l'activisme cívic i de l'organització institucional dels processos de normalització lingüística; el guardonat enguany és, per unanimitat, el llibre Un horitzó per a la llengua. Aspectes de la planificació lingüística, de l'eivissenc Isidor Marí. Lliurà el premi Climent Picornell, de la Junta Directiva de l'OCB, i el recollí el mateix guardonat. (Foto Pere Carmona)

Premi Bartomeu Oliver. Perquè sap conjoinar el doble valor de la recuperació etnològica i la investigació antropològica; per haver contribuït a consolidar, amb tiratges que oscil·len al voltant dels dos mil exemplars, un públic normal en la nostra llengua, la guardonada enguany és, per majoria, la col·lecció Quaderns de Folklore, editada a Ciutadella de Menorca. Ferran Gomila, president de Voltor, féu lliurament del premi a Josep Tortella, que el recollí en nom del grup editor, va recordar-nos que un país no pot existir sense un territori digne. (Foto Pere Carmona)

ve la pàgina 15

no va impedir-li l'èxit perquè el públic degué apreciar el discurs, lleument didàctic, d'aquest català de Catalunya.

Jordi Pujol i Heribert Barrera varen esser, amb diferència, els polítics més aplaudits per un públic que va acollir amb silenci el missatge de Cañellas i amb discretíssimes manballetes la presència dels Fèlix Pons, Gerard Garcia, Josep Carles Tous, Francesc Obrador i Mateu Morro.

Conscient del seu paper, el Conseller de cultura va entestar-se a mantenir ben alta la bandera balear però va triar, com a la cançó, el camí difícil. "Si les vostres manballetes fossin un termòmetre de popularitat, voldria dir que als presents en aquesta sala us agraden més els polítics de fora que els d'aquí" va dir Bartomeu Vidal. El públic no devia tenir en compte allò de la voluntat com a condició insuficient per a l'ofensa, ni allò altre de la cua de palla, perquè la siulada ja ha ingressat a les hemeroteques, com el "*cantante Raymond*" i el "*largo sinfín de invitados*" que assistiren a l'acte.

Segona llista de parlaments: Santiago de Torres Sanahuja, secretari i eventual portaveu del ministre de cultura; Joan Guitart, conseller de cultura de la Generalitat de Catalunya; Jesús Huguet, responsable de la política lingüística de la Generalitat valenciana; Ferran Porto, president de la patronal d'hosteleria; la cantant Maria del Mar Bonet, que va cloure l'acte amb un recital breu i esplèndid...

Ens hem avesat a callar davant les ofenses. "Patim la síndrome de la immunodeficiència adquirida" diagnosticava el rector de la

Maria del Mar Bonet i els seus músics en acabar l'actuació. (Foto Magdalena Soler)

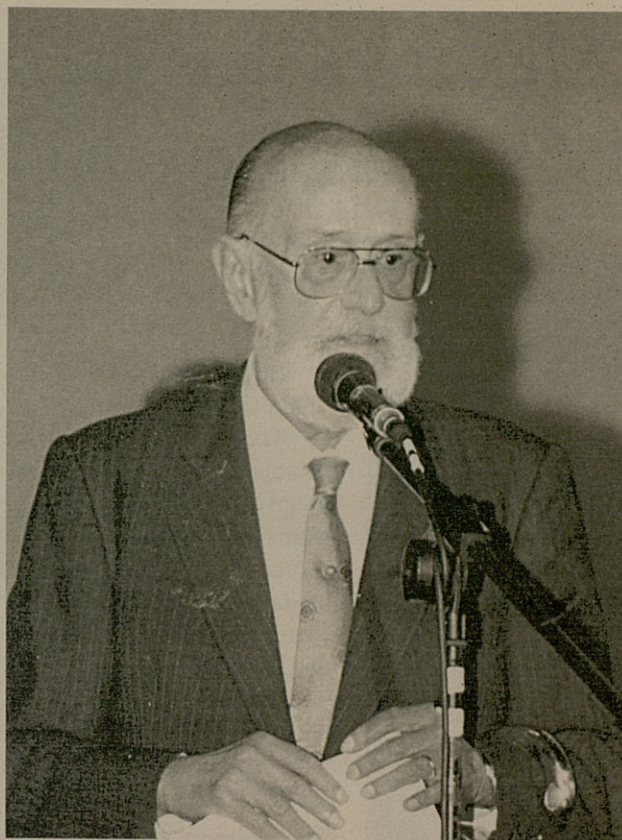
Josep M. Llompart entre els qui acabaven de merèixer els Premis 31 de Desembre de l'OCB. (Foto Magdalena Soler)

Universitat. L'editor del diari popular de més tirada recollia la menció que l'OCB (Oh, que bé!) dedicava al poeta Miquel, dolç com les postres. Un altre periodista d'un altre temps i una altra volada, Miquel Marquès, rebia l'homenatge pòstum dels seus consocis. Entre xampanya i rajos làsser, l'"Oh, que bé!" repassava trenta anys de reunions iniciades sota un retrat de Felip V.

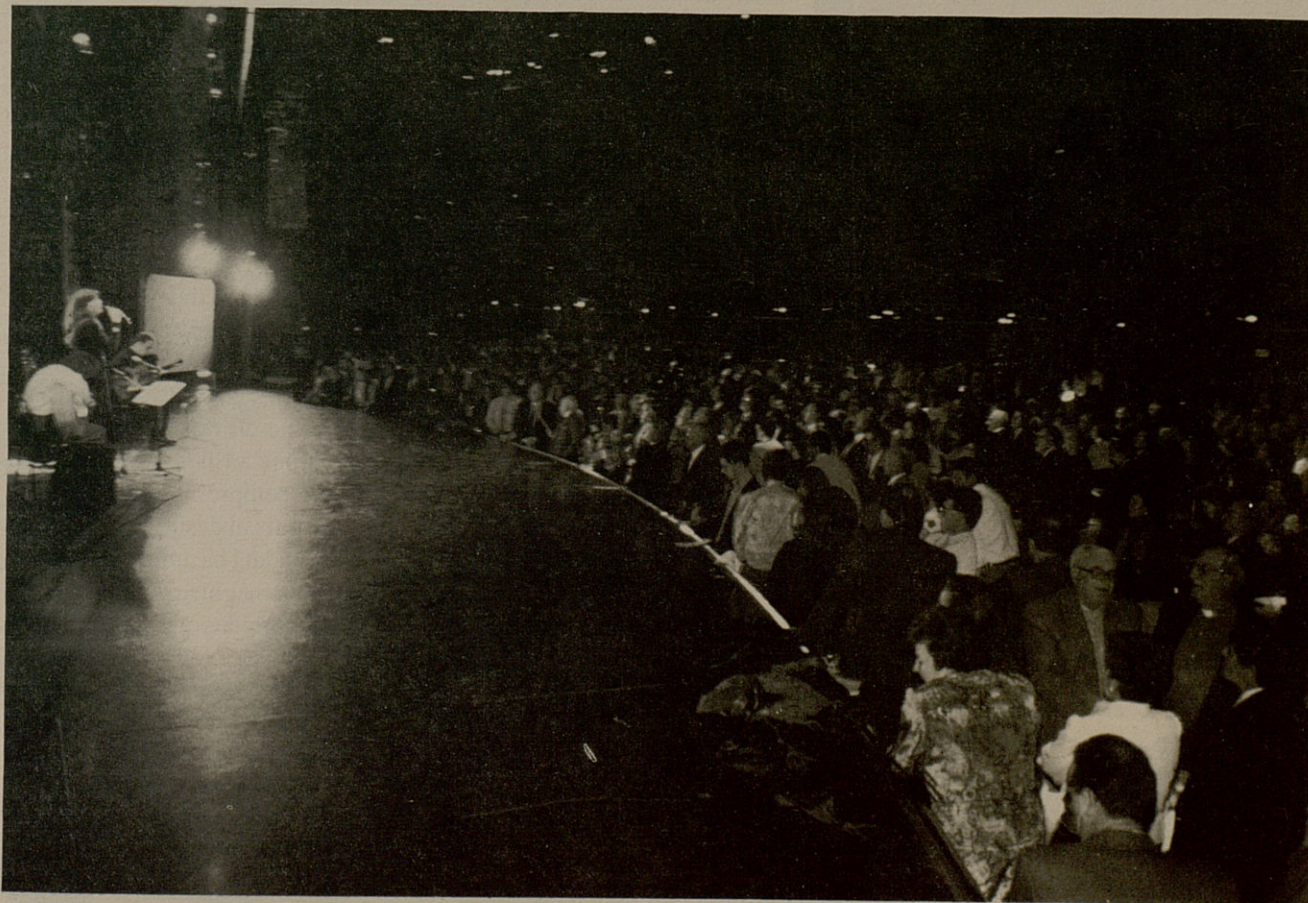
Trenta anys després, els sopars

de l'"Oh, que bé!" conciten estranyes unanimitats. Hom pot veure-hi diputats que han impedit, amb el seu vot, que la Balanguera sigui oficialment l'himne de Mallorca posar-se drets en cantar-la tan solemnement com un "podeu anar-vos-en en pau" de missa; hi podeu lloar les glòries de la "llengua proletària" d'aquest poble mentre endreçadíssims cambrers us ofrenen amb "paraules del carrer" la possibilitat d'apagar una

llosca dins l'ull del vostre ensenyorit
marit "*por el módico precio de...*"; el
públic que aplaudeix amb estrèpit
Heribert Barrera honora per igual
ministeris de cultura i consellers de
culterana prosa; l'UIM i l'ERC hi
mancomunen banderes i sentiments;
el president del Real Mallorca parla a
culés eufòrics i republicans catala-
nistes; sindicats i patronal fan man-
balletes alhora; Pasqual, Vidal, Munar
i Albertí comparteixen menú i tovalles;
Solé Tura i Cañellas hi són igualment
absents; i Eliseu Climent i la gent de
l'Omnium donen gràcies a Déu i a
Santa Llúcia que els han deixat veure
aquest prodigi: Lerma i Pujol parlen
la mateixa llengua. Català! Català!
Català! □

J. M. Llompart: "Fa uns
anys vaig pensar que no
érem ni un projecte de
país, ara veig que sabem
qui som, què volem i on
an am." (Foto Pere
Carmona)

Més de mil assistents canten, dempeus, amb Maria del Mar Bonet, *La Balanguera*. (Foto Magdalena Soler)

Missatges dels Presidents Cañellas, Lerma i Pujol

Unes paraules d'Antoni Mir, President de l'OCB

Bon vespre i benvingudes totes les personalitats, socis i amics de l'Obra Cultural Balear.

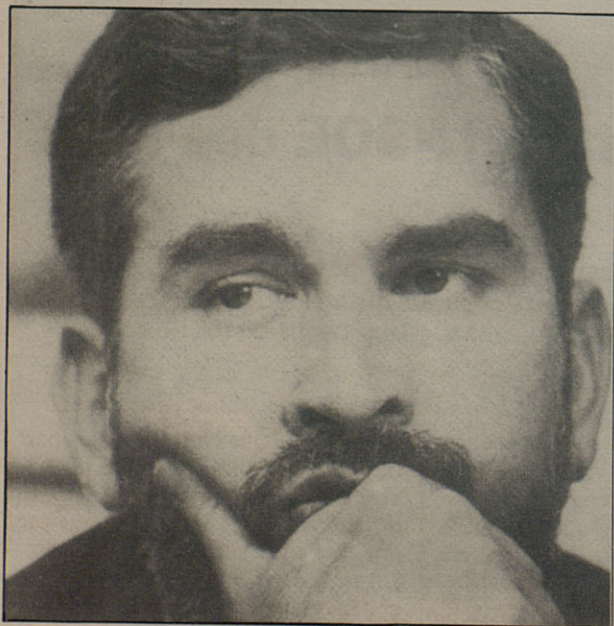
Trenta anys, complint. En aquest aniversari, tan important per a la nostra associació, he de donar les gràcies, he d'agrair de tot cor a tots els qui han fet la seva aportació al país col·laborant amb l'entitat al llarg de tres dècades fins arribar a fer-la emblemàtica. Sense ells, no seríem aquí continuant la seva tasca, amb la mateixa estimació pel país, pels habitants del país, per la llengua, la cultura i la identitat pròpies de les Illes Balears, amb la plena consciència de pertànyer a una comunitat més àmplia de llengua i cultura, els Països Catalans.

Vos convit ara a escoltar les salutacions, enregistrades en vídeo, dels màxims i legítims representants de les comunitats més importants dels nostres Països, els Molt Honorables Presidents de Balears, València i Catalunya. És la primera vegada que els Presidents coincideixen en un acte d'aquesta naturalesa. Escoltem amb l'atenció que es mereixen els seus missatges amb l'esperança que obrin les portes a una relació fluïda, d'igual a igual, sense complexos entre nosaltres.

Les Balears som avui punt immillorable de confluència. Que sigui així per molts d'anys!

Joan Lerma, President de la Generalitat Valenciana

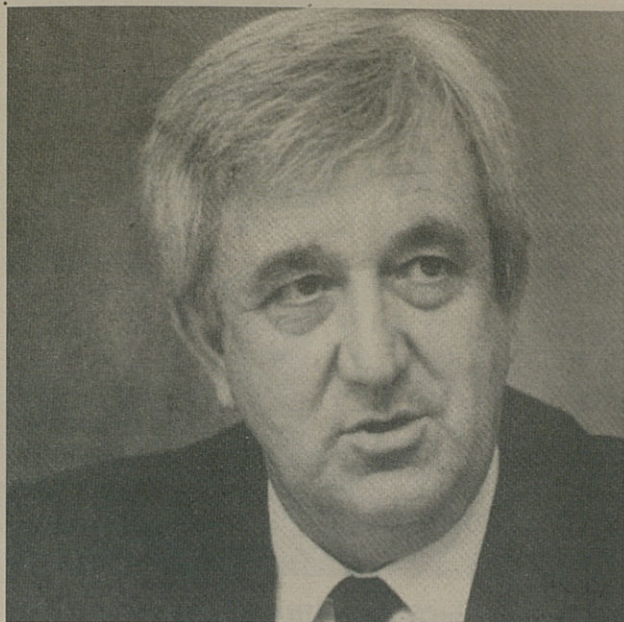
El President de la Generalitat Valenciana desitja expressar que li és grat sumar-se a l'acte de l'Obra Cultural Balear tot i que no pot assistir-hi. (.../...) Les relacions entre València i Mallorca han estat intenses al llarg de la Història en tots

els aspectes, no sols en els econòmics sinó també en els quotidians i en els personals. Entre aquestes relacions destaquen aquelles que se'n deriven de pertànyer a una cultura comuna. Així, la franja de mar que hi ha entre nosaltres més que separar-nos ens uneix i serveix de pont entre els dos pobles.

El President vol sumar-se també a l'homenatge al gran poeta Josep Maria Llompart que sempre ha estat vinculat amb els escriptors valencians i de qui cal destacar que amb la seva activitat i el seu exemple ha ajudat i ha animat la llengua i la cultura, i per això és estimat i reconegut arreu d'Espanya, i molt especialment a les nostres Comunitats que comparteixen arrels.

En aquest procés de comunicació comptem ara amb un nou mitjà, la televisió valenciana - Canal 9, que afegeix un element qualitatiu als nostres intercanvis. Des de diversos sectors de la societat balear s'ha mostrat interès davant del govern valencià perquè aquest canal pogués servir a les Illes, i, per tant, el President espera que siga útil i grat rebre'l i que d'aquesta manera es contribueixca a sentir-nos encara més pròxims. Així mateix desitja a tothom un bon 1993.

Gabriel Cañellas, President del Govern Balear

En aquest vespre que celebrou tres esdeveniments importants, vull fer arribar la meua felicitació als protagonistes d'aquests esdeveniments. Una enhorabona important a l'Obra Cultural Balear pels trenta anys de labor continuada, trenta anys importants que han deixat una marca que no s'esborrarà pus mai.

Una felicitació als sis que avui reben els Premis 31 de Desembre, uns Premis que també tenen una "solera", que ja tenen un reconeixement que fa que aquells que el reben quedin inscrits en el llibre de la nostra Història.

I vull fer especial menció a un home que és un paradigma del que són les nostres lletres, Llompart de la Peña. A ell una aferrada molt especial i l'enhorabona profunda en nom de la Comunitat.

Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya

Abans que res vull felicitar l'Obra Cultural Balear perquè fa trenta anys (i trenta anys ja comencen a ser anys) que està fent una feina molt ben feta al servei de la llengua i la cultura dels països catalans i, per tant, de la nostra identitat. Vull felicitar i agrair aquesta tasca.

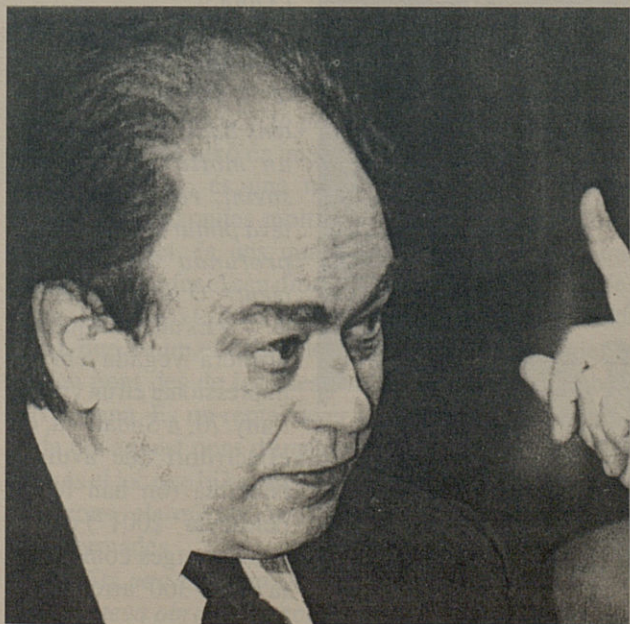
Permeteu-me que amb aquest motiu el meu record, la meua memòria i el meu homenatge vagin cap a tota aquella gent que ho ha fet possible, i d'una manera molt especialment emocionada al senyor Moll.

Però entre les persones que han fet possible això, i d'una manera destacada precisament, hi ha en Josep M. Llompart, al qual sé que avui se li fa un homenatge i que ja en la seva preparació ha tingut molt èxit i una gran resposta, i ressò popular. Això és prou significatiu. Llompart ha fet una tasca molt important en la línia de la unitat cultural dels països de parla catalana i, a més, molt ben feta. Les coses no solament s'han de fer, sinó que s'han de fer d'aquella manera que realment puguin ser acceptades, que entrin, i ell les ha fet amb rigor, però al mateix temps amb esperit de col·laboració, d'obertura, amb un esperit alhora molt independent i molt sol·lícit.

Jo, doncs, vull felicitar en Llompart per això. Ens ha fet un gran servei a tots. Ens l'ha fet perquè cadascú és cadascú, Catalunya és Catalunya, el País Valencià és el País Valencià, i les Balears són les Balears. Això és així i així ha de ser.

Però no és menys cert que tots nosaltres tenim una llengua i una cultura que ens són comunes, que ens agermanen i alhora ens enforteixen i ens potencien mútuament; que són, a més, la base de la nostra identitat i, fins i tot, de la nostra capacitat com a pobles, en tots els terrenys; que són la base per actuar, per fer feina i per anar endavant.

Vull felicitar en Llompart per aquest homenatge i, sobretot, pel que han representat els anys que han fet possible que avui es faci l'homenatge i, sobretot, sobretot, per la feina que ha fet. I, a part de renovar la meua felicitació a l'OCB, també vull fer-ho a tota la gent, a tots els autors que aquesta nit rebran un premi. Estic segur que n'hi haurà més d'un que serà jove i probablement algun d'ells haurà rebut la influència directa del mestratge concret, quant a actitud, d'en Llompart. I me'n alegro per en Llompart, per tots nosaltres i especialment per aquests autors joves -que cada vegada n'hi ha més- que són justament la garantia del nostre futur i de la nostra continuïtat, la certesa que l'obra feta per gent com en Moll i en Llompart, i com l'OCB, no ha estat debades sinó realment molt eficaç. Moltes gràcies i moltes felicitats.

Nils Burwitz, autor del cartell commemoratiu dels XXX anys de l'Obra Cultural Balear

JOSEP M. MAGRINYÀ I BRULL

Nils Burwitz és un pintor de llarga trajectòria que en 1976 va decidir posar casa a Valldemossa. De llavors ençà és un mallorquí més, enamorat d'aquesta illa i de la seva gent, la qual cosa no resulta un afalag gratuït perquè prové d'una persona que ha recorregut mig món. Cordial, de conversa fàcil, dotat especialment per al diàleg, brillant en els exemples i les imatges, la seva obra plàstica és un conjunt de tot això, de dibuix pulcre, de composició lograda, de colors harmònics i a la vegada absorbents, de tot el que endevines quan parles amb ell.

- Seguint el costum de fer una entrevista a la persona que ens il·lustra la portada d'EL MIRALL, aquesta vegada t'ha correspost a tu per un doble motiu: pel fet de la il·lustració mateixa i perquè es tracta del cartell commemoratiu dels 30 anys de la constitució de l'Obra Cultural Balear.

- Fer aquest cartell ha estat per a mi un moment molt especial, com una revelació. De vegades tens encàrrecs que no encertes a trobar la solució, però aquesta vegada ha estat una cosa que m'ha caigut del cel. Aquell matí, abans d'anar al taller, abans de la sortida del sol, mirant Palma des de

Valldemossa, entre na Fàtima a l'esquerra i la Mola d'en Pacs a mà dreta, vaig veure dibuixades com per una mà divina les quatre barres vermelles i et jur que era veritat. Unes barres no molt llargues, una mica curtes, però potser un moment abans eren llargues. És una llicència poètico-artística que

jo mateix em permet i que em va fer fàcil posar-me a treballar en el cartell de l'Obra.

- El tema dels horitzons oberts, pel que he vist a les obres que tens aquí, a cavostra, és un motiu que tractes sovint, recurrent en la teva pintura. Una imatge profunda del subconscient? O del conscient?

- És un tema que per primera vegada em va impressionar en un viatge, l'any 70, a Sudàfrica, en el territori que avui és Namíbia (on han fet la pel·lícula "2001") que té uns paisatges com els de la lluna: 360° arreu sense

Marina, Nils, Raimon. Casino Paladium, 1992. (Foto Miquel Massutí)

Nils Burwitz ha deixat també en els vitralls l'empremta de la seva personalitat. Capella anglicana de Palma.

res, ni un rastre, ni una empremta d'activitat humana, desolat, només els horitzons immensos. Aquests horitzons em varen impressionar tant que vaig fer com un reportatge del viatge de cada dia en un mateix quadre, horitzó per horitzó, superposats, i és una memòria que retenc. També el Mediterrani té una amplitud enorme, i el record m'ha servit per expressar-ho en el cartell. Són els colors bàsics en una posició lliure, no en l'ordre de l'Arc de Sant Martí. Hi he posat, a més, com uns núvols, que són les quatre illes, cinc amb la Dragonera, col·locades al revés, com una visió divina des de l'aire.

- Els artistes teniu aquesta condició de saber traslladar a la vostra obra la inspiració poètica...

- Crec que això és una cosa que surt de dins, és una necessitat. Record unes paraules molt boniques de Blai Bonet, fa uns quants anys, quan jo li vaig fer el seu dibuix, a casa seva, a Santanyí, unes paraules que deien que tenim el deure de fer cada dia un pont des de les illes fins a la terra ferma. És un repte haver de fer cada dia aquest pont d'imaginació. I això és el joc que hi ha en el cartell: els horitzons, els núvols, les illes, però transformades...

- Ets una persona que dibuixes molt, la teva obra no és només color,

La composició, el color, el dibuix, són coses que, com els germans siamesos, han de viure juntes, imprescindibles les unes de les altres.

el dibuix n'és una part important; fas retrats, fas apunts allà on sigui que vas, especialment de figures, a llapis, a tinta... T'agrada molt dibuixar?

- La composició, el color, el dibuix són coses que, com els germans siamesos, han de viure juntes, imprescindibles les unes de les altres. Aquesta portada, que pareix tot color, té unes línies tan controlades a cada capa, i també les tres X de les tres dècades, que tenen una intensitat creixent, és l'exemple del que dic. He necessitat tres versions per arribar a la situació idònia.

Després de la petita explicació que vaig fer en el sopar dels Premis de l'OCB i de l'homenatge a Josep M.

Llompart, Marina, la meva dona, em va dir que tothom estava pendent del que jo deia en català, i sortosament només una paraula no em va anar prou bé, una paraula que no havia utilitzat mai: impetuositat. I tot el món t'ajudava perquè et sortís bé! -em deia Marina.

- Sí, semblava com si tothom et donàs coratge.

- El meu consogre, que no va anar al sopar, m'ha comentat un comentari d'una altra persona, un mestre, que sí que era a aquell acte tan bonic, que va dir: per a nosaltres, escoltar aquell pintor alemany xerrant la nostra llengua d'aquella manera, era com un orgasme espiritual.

- No et preguntaré qüestions de pintura perquè no hi estic capacitat. M'estim més descobrir un poc la teva personalitat. Per la manera com ens hem conegut, pel tracte que ens has donat i la cordialitat que ens has demostrat, entenc que ets una persona que sap estimar...

- És ben segur. I és que els meus, la meva família, em donen tanta satisfacció, em regalen diàriament tant d'amor, que he d'estimar. En primer lloc la meva dona que sempre ha estat l'ànima de tot això i una ajuda enorme. Després la família més àmplia, i després els veïns. Aquí, a Valldemossa, el veïnat és una meravella. Jo

dic que no he de posar els llinatges a totes aquestes persones, sinó que és millor dir Antònia I, Antònia II... Margalida I, Margalida II i III...

És molt trist pensar que la nostra família, que és una família molt llarga de metges i sacerdots, ha estat, en dos generacions, tres vegades refugiada, comptant també la meva sogra, que és russa. Hem estat a Alemanya, a Sudàfrica i actualment a aquí, i cada vegada en una situació diferent. Però també els que es traslladen d'un lloc a un altre, com un bon viatger, hem de respectar tot el que trobam allí on arribam, i si pot ser hem d'ajudar a la seva millora, hem d'ajudar a embellir l'entorn.

He dit diverses vegades, en entrevistes a la TV alemanya (una de molt bona que em va fer en Josep Moll, fa uns set mesos, en el tren de

Palma a Inca) que les Balears, en el seu moment, van fer el seu primer gran pecat al Mediterrani per la seva actuació en el turisme a gran escala, però que també han estat les primeres a adonar-se que han de fer marxa enrere. Cal una paraula que encara no conec que s'oposi a "balearització". Hi ha una nova concienciació de refer el procés, una concienciació que ha tengut, fa un dies, una ensopegada al Parlament de les Illes que va aprovar la reforma de la llei d'espais naturals.

- *En aquests desplaçaments a què s'ha vist obligada la vostra família, quin tracte heu rebut?*

- Sempre he tengut molta sort, i la meva família també. La meva dona, Marina Schwesowa, és filla de pare i mare russos, d'Ukràina, de la ciutat de Tsaritsin (després Stalingrad i ara Volgograd) i té una ànima i una

vitalitat molt especials. I la família de la meva sogra, que és aquí amb nosaltres a Valldemossa, és d'un origen més bé noble, von Rahden, llinatge del segle XIII del nord del país, de Sant Petersburg, on va néixer. Si demanes al nostre fill Alexander, que ara té 17 anys, quin menjar prefereix, et dirà el Santpeterburgueses en honor a la seva àvia.

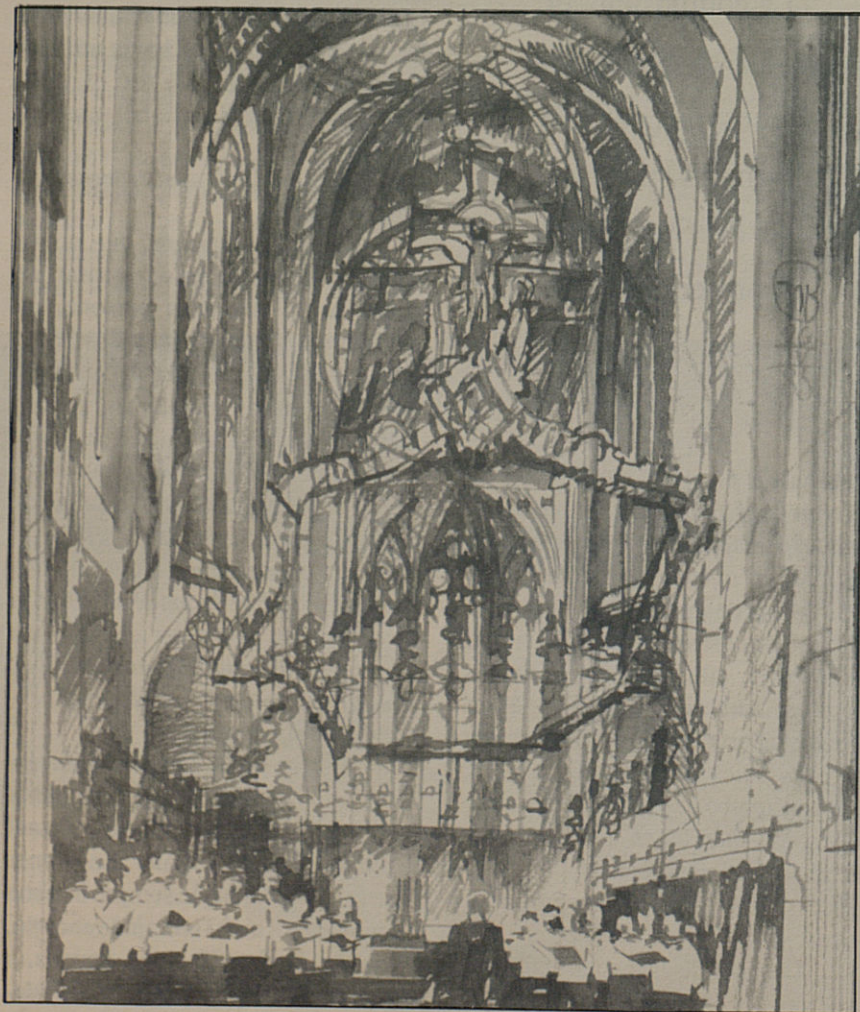
- *Tu ets alemany?*

- Jo som d'origen lituà. Burwitz vol dir xaman (una mena de sacerdot a Mongòlia). He nascut a la Pomerània (abans alemanya i ara polaca) i la meva mare era de Meissen, la ciutat de les porcellanes a Saxònia, i darre-rament he viscut a Sudàfrica.

- *I com va ser que féreu cap a Valldemossa?*

- És una cosa molt curiosa, va ser com una mena d'intuïció. Quan vivíem a Sudàfrica ens visitava moltes vegades un ballarí hongarès, Ivan Nagy (la traducció seria Joan Gran), que sabia que jo no volia continuar allí perquè la meva obra compremetadora contra l'apartheid m'havia apartat molt del mercat. La meva obra en els cartells m'havia col·locat en una situació molt difícil per a un pare de família. Tot sol, com una persona individual, ben segur que hauria seguit en la lluita. Jo havia vist que tota la meva obra crítica de la situació ja havia arribat als museus i que els estudiants la coneixien, la visitaven i l'estudiaven, una obra incòmoda, que no era només artística sinó que la part del missatge que cercava un canvi de concienciació ja hi era expressat. Jo no volia seguir a Sudàfrica. Quan un avió va a una certa velocitat i no està ben construït no pot rompre el mur del so, i això em passava a mi, que havia de deixar la creativitat pura i entrar en el món de la política. I aquest no era el meu món, jo no estic fet, no estic construït per traspasar el mur de la política.

En uns moments així va venir el nostre amic, que havia comprat una casa a Mallorca, i ens va dir: Vosaltres heu d'anar a viure a Mallorca. Li contestàrem que no, que no podia ser, que no ens interessava el turisme de

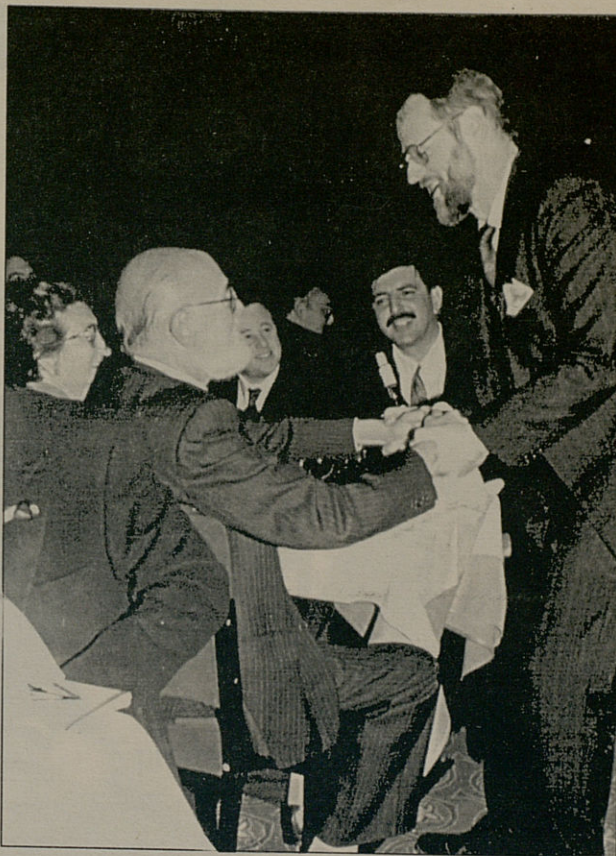
Apunt. Catedral de Palma, 1985.

masses. No, no és això, no us ho cregueu -ens deia-. Heu d'anar a un poble de la muntanya, tranquil, sense hotels, on ha viscut Chopin, George Sand, que tenen una santa que es diu Catalina... I el poble com se diu? Espera, no ho sé, me n'he oblidat!... Va cercar en el seu talonari i va llegir: Ah! Es diu Vall-demossa.

- I venguéreu...

- Sí, això succeïa en 1974. El futur d'Espanya, des de fora, des de Joanesburg, es veia molt incert, Franco no havia mort i ningú no tenia clar què succeïria quan morís, es veia un futur molt negre, o molt vermell... Però diguérem en aquells moments que per a nosaltres sempre seria millor Mallorca que Sudàfrica. Compràrem aquesta casa però no hi venguérem a viure fins al 76 després de resoldre la situació de les nostres coses a Sudàfrica.

I és molt curiós que, fa tres anys, quan l'Ajuntament de Palma em va convidar a fer el primer paper d'actor en la representació tradicional de l'*Adoració dels Reis*, de Llorenç Moyà, jo, com a rei Melcior tenia com a patge na Lina Pons, de la televisió, i el patge d'en Rafel Estaràs era na Maria Pau Janer. Jo li deia al meu patge: "És endebades, no passis ànsia, ja s'ha perdut l'estrella perquè ja hem entrat a Jerusalem": era una cosa així. El fet és que devora la catedral li deia que havíem arribat, amb tot el que significava dir-li en català, com una altra introducció per aprendre aquesta llengua. La meua dona, Marina, havia estat asseguda a la darrera fila amb na Ioni, la dona d'en Rafel Estaràs, observant l'actuació i escoltant els comentaris. Jo vaig ser el primer a entrar a l'escenari: "Qui és que ha dit ple de rancor que l'arena és molt feixuga? Serà el camell que remuga herba clapada de sal". I una espectadora, que seia davant de Marina i de

Nils Burwitz saluda J. M. Llopart en presència del conseller de Cultura Tomeu Vidal i del president de l'OCB Antoni Mir. (Foto Magdalena Soler)

Les Balears van fer el seu primer gran pecat al Mediterrani per la seva actuació en el turisme a gran escala, però també han estat les primeres a adonar-se que han de fer marxa enrere.

Ioni va dir que entenia la meua estranya pronunciació, però que tenia un accent molt curiós, que li recordava algú altre. "Ah! Ja ho sé, és la veu del Papa actual!"

- Si no record malament, l'altre dia ens diguéreu que Marina es dedicava a la traducció -especialment versions del rus a l'anglès-, que escrivia contes... També dibuixa?

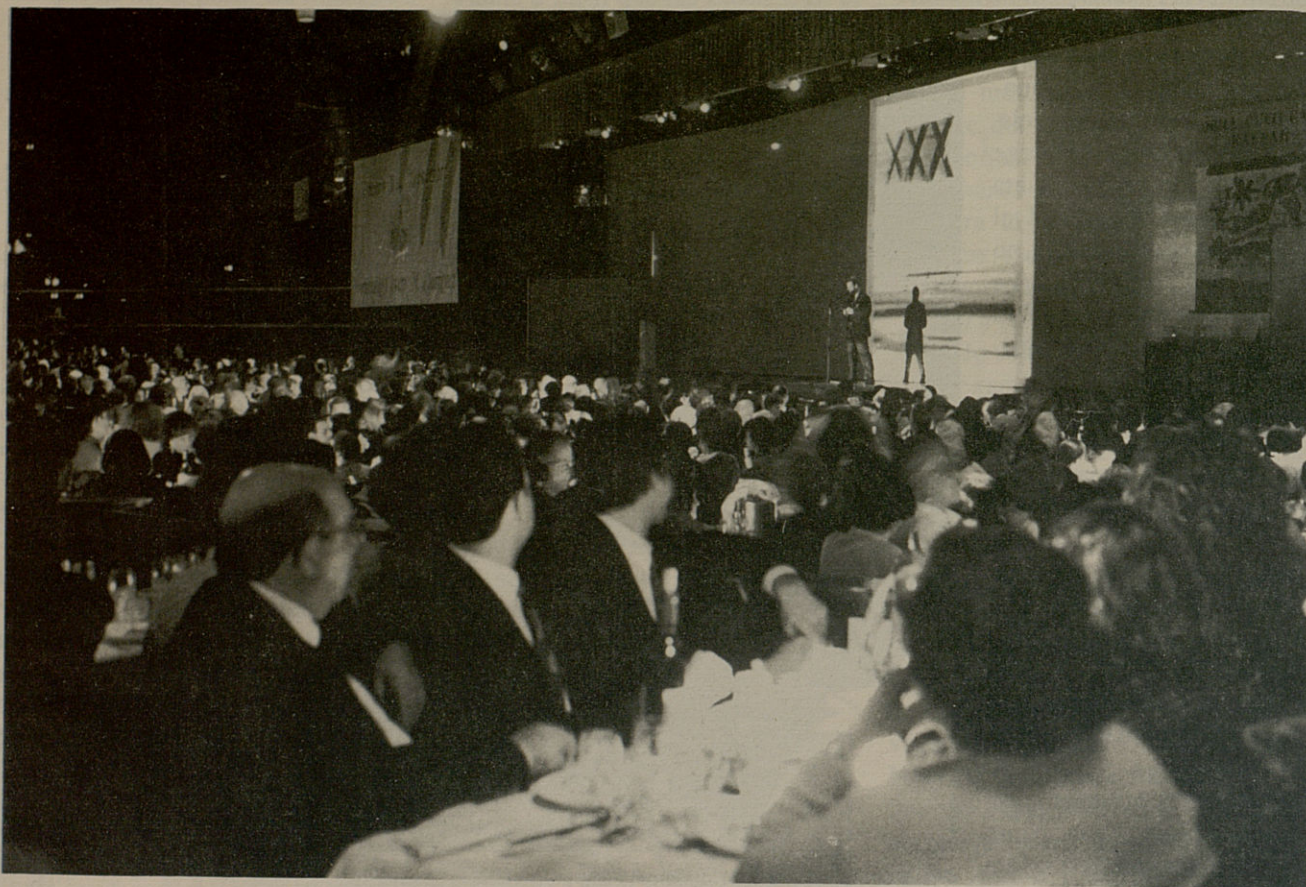
- Ha dibuixat també, però ara menys. Tota la família. Però Marina, amb la computadora, fa una feina molt important. Aquests dies, amb la filla, que és estudiant de biblioteconomia i documentació a la Complutense, una especialitat molt útil un dia per al meu taller...

- Ja veig que sou una família molt organitzada.

- Home sí, però passa sovint això. Ara mateix pots veure la feina que ha fet la filla de Robert Graves, Lluçia, que ha traduït al català quasi tota l'obra del seu pare, uns llibres tan difícils en anglès, i que en català són tan comprensibles i accessibles. Jo el coneixia a Robert Graves.

- Vivia a Deïà, no gaire lluny d'aquí.

- Sí, sí. Ara hem fet una edició bibliòfil, la "*Suite Sand - Graves*", una traducció molt bella, també de Lluçia, en català, d'un text del seu pare, que és com una defensa dels mallorquins en una anàlisi històrica del llibre de George Sand "*Un hivern a Mallorca*", unes quinze pàgines sobre l'actitud, i les falsedats també, de Sand. És una edició de la històrica impremta de Graves a Deïà, ara amb el nom de *New Seizin Press*, crec que de 75 exemplars en tres idiomes, català, francès i l'original anglès, amb uns gravats meus. Els llibres han estat adquirits per les biblioteques més importants del món. Tot ha sortit com una meravella en el vell taller de poesia, el *Seizin Press* de Graves. Però aquí, a Mallorca, per un preu d'unes 60 mil pessetes, no hi ha cap biblioteca pública que s'hi hagi interessat. Només el tenen 3 o 4 persones, privadament. I això que el vàrem fer pensant en Mallorca!

En el sopar dels Premis de l'OCB, Nils Burwitz explica com es va gestar el cartell commemoratiu del XXXè aniversari de la constitució de l'entitat. Casino Paladium, 1992. (Foto Miquel Massutí)

-Sí, és una petita frustració, però també la satisfacció que el llibre el tinguin tantes col·leccions públiques importants.

-El fill més petit d'en Graves, en Tomàs, que també parla correctament en mallorquí, té la vella impremta de Sóller instal·lada a Deià (ara crec que *La Veu de Sóller* en té una de més moderna) i hi fa molta feina: poesia llatina, obres en hongarès, en anglès, en castellà, en fi, de tot.

I vull contar-te una anècdota. En 1970, al Civic Thetre de Joanesburg va actuar un pianista americà, Peter Nero, i com a programa de suport, en lletres grosses, vaig veure "Els Valldemossa". Era com el primer símptoma de la direcció que vaig prendre. I quan vaig venir aquí ens coneguérem tot d'una, i l'any 79, em sembla, vaig fer per a "Els Valldemossa" l'eskenografia de la sàtira *Retalls de L'Ignorància*, al Teatre Principal, una

obra molt graciosa. És curiós com avui en dia es repeteixen les mateixes situacions, amb els mateixos problemes polítics.

I encara una altra anècdota. Jo vaig fer aquí, en aquest any 92, el curs de català -un regal de l'Ajuntament de Valldemossa- en un nivell avançat, per fer més. Tothom en sabia més que jo, però jo estudiava, i al final em vaig apuntar per als exàmens. Crec que només ens atrevírem tres alumnes, perquè aquestes decisions no són fàcils. S'ha d'estudiar molt i és difícil. A la darrera classe va venir la regidora de cultura i em va dir: Vull proposar-li una cosa, que esper que accepti, perquè vostè ha fet aquest curs, i està aquí, i mos coneix molt, i mos agradaria a tot l'Ajuntament que aquest any vostè fes el pregó de la Beata Catalina. Així és que em vaig posar a escriure, directament en català, amb l'ajuda del diccionari català-

valencià-balear d'En Moll i el llibret verd dels verbs, el pregó. En Rafel Estaràs m'hi va pegar una petita repassada però, en general, em va sortir tan bé que la dona del batle va dir que ella no havia plorat mai, però que aquesta vegada s'havia emocionat. I encara avui unes dones velles em conten que han sentit tots els pregons que s'han fet, però que el d'enguany havia estat massa curt -i va ser llarg!

Després d'una feina com aquesta i de l'esforç que hi vaig fer, els professors, amb el retolador vermell analitzaren el meu examen de català. Nota: suspens. I està bé que em suspenguessin, perquè si no estava bé no em podien aprovar. Per a mi el més important és la comunicació, millor si també la gramàtica et proporciona el 100%, però el més important en la vida és la comunicació, i esper que el meu exemple pugui servir per donar coratge a altres per llençar-se com ho he fet jo. □

La dependència econòmica de les illes Balears

PERE SAMPOL I MAS

Els passats dies 14, 15 i 16 d'octubre el Parlament de les Illes Balears celebrà el debat de política general, el qual, una vegada a l'any, pretén analitzar la situació política, econòmica i social de la Comunitat Autònoma i proposar alternatives i solucions.

El debat d'enguany, al marge de les referències puntuals als darrers escàndols del Govern (destitució de Maria Antònia Munar, Bon Sossec, Modificació de la Llei d'Espais Naturals...), se centrà fonamentalment en els aspectes econòmics. El discurs del President, en un noranta per cent, es referí a la situació de l'economia de les Illes Balears. En un to triomfalista llegí pàgines i més pàgines de xifres, indicadors econòmics i lloances de revistes especialitzades en economia, argumentant que les Illes Balears es troben en una situació privilegiada, molt per sobre de la mitjana espanyola

i, inclús, de l'europea.

Malauradament la sensació que es percep al carrer no és tan optimista, més bé existeix el convenciment que ha passat l'època de les vaques grasses i s'acosta un temps de forta recessió. Aquesta també és l'opinió del Grup

El fet real és que del primer trimestre de 1992 al mateix trimestre de 1991 s'havien perdut 5.000 llocs de feina nets. I tot indica que la tònica s'accentua.

Parlamentari del PSM-Nacionalistes de Mallorca i l'Entesa de l'Esquerra de Menorca, que exposarem durant els debats amb els arguments següents.

Segons l'economista Antoni Monserrat, l'evolució de l'ocupació és l'element bàsic per situar-nos dins la nostra economia. Més que analitzar l'evolució de les taxes d'atur, l'ocupació és l'indicador real de l'evolució econòmica. Analitzant el comportament dels principals sectors al llarg de 1991, observam: (1)

Indústria.- Registra una caiguda de l'ocupació neta d'un 4,2%, més del doble del conjunt de l'estat.

Construcció.- Presenta una caiguda de més de 8 punts front el creixement a nivell d'estat d'un 2%.

Serveis.- És l'únic sector que no disminueix el nombre de cotitzants a la Seguretat Social, encara que sols creixi un 0,3%, mentre que el

El sector primari es troba en franca recessió. De cada 100 cotitzants a la SS se n'han perdut 42, mentre que a l'Estat espanyol només 22.

Les necessitats de finançament de Balears s'han establert en 21.666 ptes/habitant, quan la mitjana de les autonomies d'igual nivell de serveis és de 27.730 ptes/habitant.

creixement interanual estatal s'acosta al 6%.

Treballadors autònoms.- Aquest col·lectiu mantenia taxes de creixement superiors a les del conjunt de l'estat, si bé l'actual exercici comença amb una caiguda de l'ocupació (525 baixes de març del 91 a març del 92).

Sector primari.- Aquest sector es troba francament en recessió. Analitzant els darrers deu anys, mentre que de cada 100 cotitzants a la Seguretat Social en el conjunt de l'estat se n'han perdut 22, a Balears se n'han perdut 42. A títol il·lustratiu, si es manté aquesta tendència fins l'any 2.000, a principi de mil·lenni a totes les Balears quedaran 15 pagesos.

El fet real és que del primer trimestre de 1992 al mateix trimestre de 1991 s'havien perdut 5.000 llocs de feina nets. I tot indica que la tònica s'accentua, les Balears registren durant el primer semestre de 1992 una caiguda de l'ocupació del 5,4%, la més important de tot l'estat. (2)

Però per sobre la fredor de les xifres i els indicadors, la realitat diària mostra amb més cruesa la difícil situació de la nostra economia. Les hemeroteques en són testimoni: "tanquen fàbriques de calçat, disminueix la producció de llet el 15% els dos

darrers anys, cau el sector de la construcció un 50% respecte l'any 1987..."

Evidentment, la nostra Autonomia no és íntegrament responsable d'aquests problemes, encara que la política del Govern Balear pot minimitzar els efectes negatius o potenciar-los. Per la nostra part voldríem analitzar les actuacions de les institucions que determinen la situació política, econòmica i social.

La responsabilitat del Govern Espanyol

Fa poc més d'un any el President del Govern Balear s'entrevistava amb el President del Govern Espanyol. Al mateix temps s'estaven negociant els Acords de Finançament i el Pacte Autònic. El Sr. Cañellas plantejava una llarga llista de reivindicacions al Sr. González Márquez: el finançament autònic, un terç del conjunt espanyol; la balança fiscal, 84.000 milions a favor de Madrid l'any 1990; els Fons Comunitaris Europeus, pels quals rebrem 28 ecus/habitant, quan a la resta de l'estat en rebran 280 per habitant. Seguia amb la manca d'inversions estatals a Balears, un 35 per cent de la mitjana estatal; els convenis, la insularitat,...

Un any després d'aquella entrevista, ja firmats els Acords de Finançament i el Pacte Autònic, els resultats no poden ser més decebedors: les Illes Balears no desplegem, ni prop fer-hi, les possibilitats constitucionals i estatutàries; ni s'han respectat les nostres peculiaritats, sinó que ens ha tocat el "café para todos"; ni els habitants d'aquestes illes hem vist respectat el dret d'obtenir els nivells d'autogovern que permet l'Estatut; ni s'ha establert un calendari per acabar de desenvolupar el procés autònic, més bé s'ha aparcat indefinidament.

Quant als Acords de Finançament, s'han de fer tres constatacions: la primera, que

les necessitats de finançament de Balears s'han establert en 21.666 pts/habitant quan la mitjana de les autonomies d'igual nivell de serveis és de 27.730 pts/habitant. La segona, que la participació total en els ingressos de l'estat i en els fons comunitaris, descomptant els tributs cedits, és de 6.563 pts/habitant, quan la mitjana de la resta de comunitats del 143 és de 29.515 pts/habitant. I la tercera, no s'ha resolt la corresponsabilitat fiscal concretada en la cessió del 15% de l'IRPF que s'havia d'acordar abans del 15 de juny de 1992.

La responsabilitat del Govern Balear

Evidentment, la política espanyola no ajuda gens la nostra economia. Com va dir el Conseller d'Economia i Hisenda, els interessos econòmics de Balears solen ser divergents respecte els del Regne d'Espanya. Però el Govern Balear és íntegrament responsable del model econòmic al qual ens hem vist abocats per les decisions preses fa uns anys causants dels problemes actuals, decisions que cal recordar-li cada vegada que cau en els mateixos errors.

L'any 1987 fou un any excel·lent quant a l'ocupació hotelera, i els

beneficis de les empreses encara millors. A la vegada el Llibre Blanc del turisme ja posava en evidència els mals endèmics del sector: excés d'oferta i places obsoletes. A final de l'estiu de 1987 el Govern presentava el projecte de Decret que preveu, entre altres mesures, l'exigència de més espais verds per plaça. El Decret, després de fer-se conèixer àmpliament, es publica sense prendre cap mesura cautelar. Els efectes que produeix són radicalment contraris als beneficis que en teoria havia de produir: en el mateix any 1987 entren a la Conselleria 87.402 peticions de places. En total, de 1987 a 1990 se sol·liciten 127.286 places i se'n concedeixen 83.090.

És a dir, si a l'any 87 ja es reconeixia l'excés de places i es propugnava una limitació i reducció, en quatre anys entren en el mercat 83.000 places turístiques més, legals.

Si a aquesta política del Govern hi afegim la demencial política urbanística de la immensa majoria d'ajuntaments de la costa, avalada per la Comissió Provincial d'Urbanisme presidida pel Sr. Saiz, que en els seus planejaments permeten un sostre de població, sols a Mallorca, d'un milió cent mil persones, els resultats seran evidents. Tot i l'augment constant de passatgers a Son Sant Joan, que any rere any bat els seus propis rècords, els mals s'agregen progressivament: caiguda dels preus, arribada d'un turisme de baix poder adquisitiu, en definitiva, la pèrdua de qualitat del turisme.

Malauradament encara no hem après la lliçó. Si hem de jutjar per les darreres actuacions del Govern i el Grup Parlamentari que li dona suport, el PP-UM, el camí és una fuga cap endavant: modificació de la Llei d'Espais Naturals i un Pla de Ports Esportius permissiu i totalment aberrant, qüestionat per nombroses al·legacions de particulars i ajuntaments.

Si hem de jutjar per les darreres actuacions del Govern, el camí que ha pres és una fuga cap endavant: modificació de la Llei d'Espais Naturals i un Pla de Ports Esportius aberrant.

L'alternativa: un país equilibrat

Fins aquí la nostra anàlisi de la situació socioeconòmica. La situació no és bona, hi ha motius per estar seriosament preocupats, però tenim les condicions per superar els problemes sempre que es rectifiquin els passats errors i, sobretot, es tenguin voluntat de planificar, de dissenyar el

futur il·lusionant els ciutadans.

I per fer-ho, abans de tot cal que ens demanem, i sobretot que el Govern es demani: **quin País volem?, com han de ser les Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera dels propers anys?** I en la resposta hauríem de concretar moltes qüestions, tals com: en funció dels nostres recursos naturals limitats, **quin és el nostre sostre de creixement demogràfic?**,

quin és el sostre de visitants que desitjam i quin creixement econòmic volem?, **tenim capacitat i voluntat de planificar la nostra economia o la deixam a l'arbitrarietat del mercat?** **Volem que a Balears s'instaurin dues comunitats o perseguim la integració dels immigrants i la consolidació d'una sola comunitat?**

En funció de les respostes a aquestes i altres preguntes podrem suggerir alternatives i solucions als pagesos i ramaders (si decidim que han de seguir existint) als comerciants, industrials, hotelers... i podrem oferir expectatives econòmiques, socials i culturals.

Però per assolir aquests objectius no basta l'acció de govern, sinó que necessitam la **il·lusió i motivació dels ciutadans envers un**

projecte comú. I aquest és el gran handicap. La nostra societat no està vertebrada, no tenim una burgesia que hagi realitzat la revolució industrial, ni un empresariat amb mentalitat productiva. Més bé el nostre empresari ha tenguut mentalitat d'administració de la riquesa, d'especulació, amb tot el que comporta de consum de territori.

Per superar una situació de crisi ens cal el grau de cohesió i consens social que no existeix en aquests moments. Necessitam que la nostra societat adquireixi consciència de poble, d'un sol poble i una sola comunitat, evitant dualitats, procurant la integració mitjançant la mobilització social. Els ciutadans de les illes hem de recobrar l'autoestima, la confiança en els propis valors, el sentit d'identitat, el sentiment nacional. I no sols l'interès individual i material, sinó l'interès des de la consciència de país, amb un grau important d'arrelament.

I amb aquesta mentalitat de País, vegem la filosofia que hauria d'inspirar la futura acció de Govern.

Turisme. Evidentment, és i seguirà essent el sector principal, si bé s'hauria de promoure una reducció considerable de places, les més obsoletes, que són les que estan rebentant els preus. A part del Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística, no sols de Mallorca, cal també una labor decidida d'inspecció. Els hotels que venen les places a un preu inferior al de cost són els que infringeixen la normativa: laboral, higiènica, de seguretat, fiscal...

La col·laboració dels Ajuntaments és vital per al control de la qualitat de l'oferta complementària, condicions ambientals de les zones turístiques, neteja, renous, planificació racional cap a uns objectius comuns...

S'ha de fer esment al perill de la reconversió d'hotels en apartaments. Permetre fer més apartaments de manera il·limitada significarà convertir les zones turístiques en barris qualsevols de la ciutat. I això és un fet que ja ha ofegat i ha fet perdre tot l'atractiu turístic de varies zones que ja no tenen possibilitat de millora.

A la vegada, motivar l'increment de noves demandes substitutòries no significa minvar l'oferta, sinó augmentar la competència.

Agricultura i ramaderia. Ens trobam amb el major problema europeu que

trastoca totes les estructures mentals. Cobrar per no produir, quan sempre, tota la vida, s'havia tractat d'augmentar la producció, és una vertadera revolució. Però no podem abandonar la terra. Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera necessiten la pagesia. Des d'una concepció i estructuració d'un País, amb majúscula, necessitam la pagesia per raons econòmiques i per

Tot i l'augment constant
de passatgers a Son
Sant Joan, que any rera
any bat els seus propis
rècords, els mals
s'agreugen
progressivament.

Abans de tot cal que
ens demanem, i sobretot
que el Govern es
demani: quin país
volem?, com han de ser
les Mallorca, Menorca.
Eivissa i Formentera
dels propers anys?

equilibri territorial.

El problema bàsic, al qual hem de concentrar els nostres esforços, és la deficient comercialització dels productes i el no aprofitament del mercat interior.

Hem de promoure el creixement harmònic de la nostra economia evitant que les comarques rurals reculin. Però l'economia agrícola i ramadera s'haurà de completar amb la indus-

trialització, l'artesania i l'aprofitament dels recursos locals de les comarques de l'interior.

Indústria i Comerç. Aquests sectors tenen enormes dificultats. La realitat és que del 1 de març de 1991 al 1 de març d'enguany han tancat 525 negocis, pràcticament dos negocis cada dia hàbil, i concretament en el sector del comerç ha tancat una botigueta cada dia. Com també tancaren en el mateix període d'un any el 5% dels tallers de mecànica. (3)

Per això, quan l'única alternativa del Govern en parlar de diversificació econòmica és el Parc d'Innovació Tecnològica, cosa que és positiva però a molt llarg termini, hem de reivindicar que la diversificació econòmica s'ha de fer, a més, a partir dels sectors que ja estan implantats i que només necessiten planificació i ajuda per adequar-se al marc competitiu europeu.

Per això s'ha de recriminar l'escassa quantitat que, cada any, els pressuposts dediquen a la Conselleria de Comerç i Indústria, la parenta pobra de totes les conselleries, perquè el petit comerç i la petita empresa són un factor de cohesió social que, a més a més, a Balears, significa el segon sector en importància econòmica i el primer en llocs de treball.

Així mateix el sector del comerç és castigat amb el permís d'instal·lació de grans superfícies comercials, que distorsionen la xarxa comercial, i ara es pretén enlluernar amb promeses d'inversions de 4.000 milions, expectatives que difícilment es podran complir.

Construcció. És el sector més afectat per la recessió, encara que els efectes estan sobredimensionats per l'excés d'expansionisme del trienni 1986-87-88. Evidentment, necessitarà una profunda reconversió. El creixement en base a més urbanització s'ha acabat, però les empreses petites i familiars tenen un gran futur si pensam en la immensa tasca de conservació i rehabilitació que queda per fer (només

Tenim les condicions per superar els problemes socio-econòmics sempre que es tenguí voluntat de planificar i dissenyar el futur il·lusionant els ciutadans. (Foto Pere Carmona)

a la Part Forana de Mallorca hi ha més de 31.000 vivendes sense ocupar). Caldrà una mà d'obra més qualificada per a la qual el Govern hauria de fer l'esforç necessari per incentivar la formació professional.

Les Illes Balears en el marc europeu

Finalment, a les portes de 1993, cal una reflexió sobre el paper de les Illes Balears en l'Europa Unida.

Escoltàvem, el juny de l'any passat, el discurs d'investidura del President. Amb il·lusió i esperança sentíem afirmar al Sr. Cañellas la voluntat d'integrar-nos dins l'euro-regió europea coneguda com eix mediterrani nord occidental (que

abarca el País Valencià i Catalunya i s'estén fins al nord d'Itàlia), preocupat perquè les Balears no quedassin fora del gran mercat europeu i perquè no es consolidés la nostra condició perifèrica. (4) No coneixem que s'hagi avançat gaire en aquest sentit i ens temem que aquelles paraules sols eren pura retòrica.

No cal dir que aquesta qüestió és vital per evitar no quedar doblement aïllats en la Comunitat Europea. Hem de ser conscients que el nostre pes específic és molt petit en el context europeu i, precisament per això, **ens cal integrar en una àrea regional cohesionada econòmicament que en un futur tindrà capacitat de presència i liderat.** Però també som

conscients que 760.000 ciutadans de Balears són gairebé insignificants fronta 320 milions d'europeus, i per això ens cal cercar aliats que pel fet de compartir interessos lingüístics, culturals i, en molts d'aspectes, econòmics, puguin amplificar la nostra veu i influència en les institucions europees.

I una darrera reflexió a les portes de dia 1 de gener de 1993. Europa és, bàsicament, competitivitat. I aquesta paraula ha de presidir, d'aquí endavant, totes les nostres actuacions. Competitivitat és produir més, millor i més barat que els nostres veïns, i això requereix, sobretot, **formació professional i empresarial, reforma de les estructures, canvi**

i adaptació tecnològica, augment de la productivitat, inversions productives i no especulatives, i una gran dosi de voluntat col·lectiva per a fer funcionar el propi País. És evident que en aquest aspecte hem perdut un temps preciós que haurem de recuperar. □

Pere Sampol i Mas és el Portaveu del Grup Parlamentari del PSM-Nacionalistes de Mallorca i Entesa de l'Esquerra de Menorca.

(1) Antoni Monserrat. Economista.

(2) Informe mensual de La Caixa del mes de setembre.

(3) Antoni Monserrat. Compareixença parlamentària 8-07-92.

(4) Diari de sessions núm. 2 de juny de 1992 del Parlament de les Illes Balears.

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

**Libreria
Aloma**

C/ de la VINYASSA, 23 B
Tel.: 46 11 50 - PALMA

La Carta Europea de les llengües regionals i minoritàries

ANTONI-IGNASI ALOMAR I CANYELLES

Dia 5 de novembre varen signar la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries els ministres d'afers estrangers de més de cinc Estats (condició perquè entri en vigor al cap de tres mesos), entre ells l'espanyol; se n'abstengueren França, Gran Bretanya, Grècia, Turquia i Xipre.

La Carta (que té forma de convenció i, per tant, obliga els signants), havia estat adoptada el 29 de juny de 1992 pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa, amb el vot de Noruega, Suècia, Dinamarca, Finlàndia, Islàndia, Irlanda, Espanya, Portugal, Malta, Liechtenstein, Àustria, Hongria, Polònia, Alemanya, Itàlia, els Països Baixos, Bèlgica, Luxemburg, Sant Marino, Suïssa i Txecoslovàquia.

Encara que no suposi una millora extraordinària per a la major part de la comunitat lingüística catalana de l'Estat espanyol (la qual d'altra banda no consideram una minoria) beneficia les relacions entre els territoris d'una mateixa llengua d'un mateix o de diferents Estats i per tant entre els diferents països catalans i dona validesa a tot l'Estat als documents escrits en una llengua "minoritària".

Sobretot, la convenció és un document jurídic i polític important, perquè és el primer document d'aquest gènere que abasta gairebé tota Europa i perquè significa una passa endavant sobretot per a les llengües mancades fins ara de qualsevol suport legal, les quals són les de més de 30 milions d'europeus. Endemés, la seva existència i la seva aplicació no podrà ser ignorada pels Estats que s'han abstengut de votar-la.

Història de la Carta

L'any 1981 l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa adoptà, a iniciativa del ponent Alexandre Cirici, una important recomanació (núm. 928, de l'11 de juny) "sobre els problemes d'educació i cultura plantejats per llengües minoritàries i els dialectes d'Europa". El 16 d'octubre del mateix any el Parlament Europeu aprovà una resolució (JOC 287/81) a favor del respecte i la protecció de les llengües i cultures

minoritzades de la Comunitat Europea i una Carta dels drets de les minories ètniques i una altra, l'onze de febrer de 1983 (JOC 68/83), recordant a la Comissió el deure de prendre mesures que emanaven de la resolució anterior (recordem que les resolucions no són coercitives).

Els dos primers documents esmentats proposaven l'elaboració i aprovació de la Carta suara ratificada i la Conferència Permanent de Poders Locals i Regionals (CLRAE), òrgan

Per a tots els qui vulguin manifestar la seva protesta per la manca de suport del govern francès a la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, copiam el següent model de carta que hem rebut, adreçada en aquest cas al cònsol de França a Barcelona, però que es pot lliurar a qualsevol consolat de la veïna República.

Mr. ALAIN CATTÀ
Cònsol de França
Passeig de Gràcia, 11
08007 BARCELONA

Senyor,

El 5 de novembre de 1992, onze estats europeus han signat la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, al Consell d'Europa d'Estrasburg.

Constatam que el govern francès no ha volgut signar aquesta

Carta que reconeix el dret dels pobles a l'ús públic oral i escrit d'aquestes llengües parlades per un nombre inferior de persones dins l'estat. Aquest fet és la culminació d'una política lingüística tendent a l'eliminació de les llengües regionals franceses no oficials. Això és pels catalans molt dolorós, especialment per la situació del català parlat a la Catalunya del Nord i per l'occità, llengua que compartim culturalment.

Us demanam de fer conèixer a la Presidència de la República del Govern francès l'opinió de tots els catalanoparlants davant el fet vergonyós de no signar la Carta de les Llengües Minoritàries, precisament un estat que es fa passar per defensor dels drets humans i que vol participar en una Europa que majoritàriament accepta els drets d'aquestes llengües.

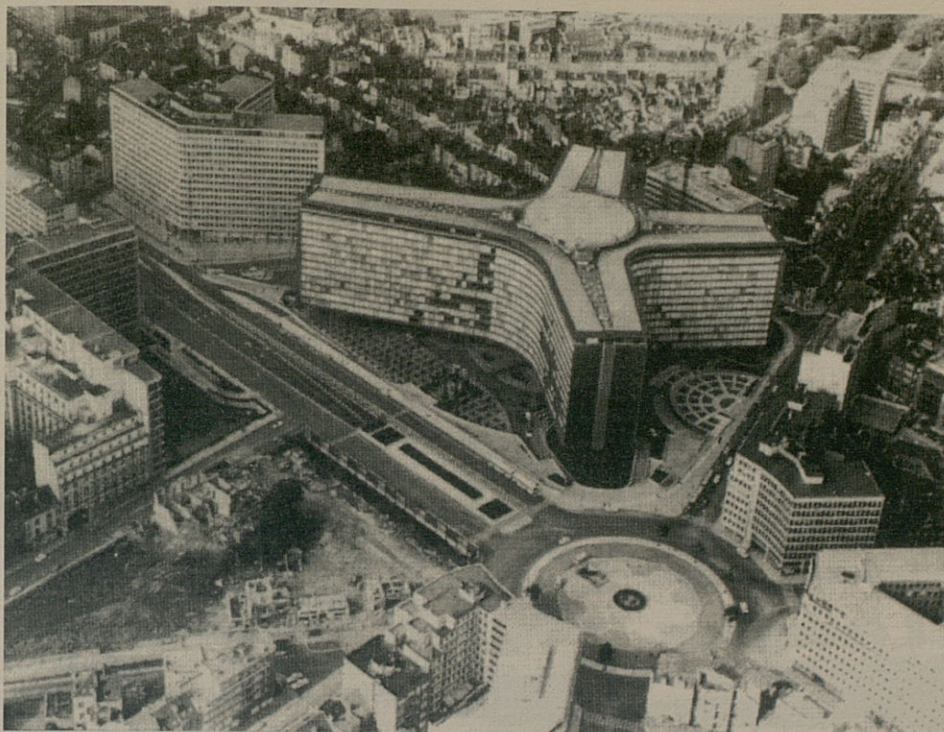
Us saluda,

(signatura)

Nom i llinatges:.....

Adreça:.....

Poplació:.....

Brussel·les, seu de la CEE.

consultiu de la Comissió de Ministres del Consell d'Europa, assumí aquesta iniciativa i començà una investigació sobre la situació de les llengües afectades. Complementant-la, la Conferència Permanent donà audiència pública a Estrasburg, l'any 1984, a 250 representants de 40 llengües no estatals que hi acudiren. Un grup de treball de la Conferència Permanent (CLRAE), amb l'ajut d'experts, començà a redactar aquesta Carta.

El 30 d'octubre de l'any 1987, el Parlament aprovà una nova resolució (l'"informe Kuijpers") en favor de les llengües minoritzades (Doc. A2 - 150/87) de la Comunitat europea. Pocs dies abans, la Conferència Permanent de Poders Locals i Regionals impedia que avançàs la proposta d'adoptar una "Carta de les llengües minoritàries", per l'oposició de les representacions francesa, turca i grega. El document es retirà, per tres vots de diferència, per tal de tornar-lo a la comissió per a reestudiar-lo; però ja tenia a favor seu un text paral·lel a la Carta, l'esmentat "informe Kuijpers".

L'any 1988 la Conferència Permanent (CLRAE) proposà en la resolució 192 un text que havia de tenir

forma i estatus de Convenció (acord internacional que obliga legalment els Estats que el signin, fins al punt que hi han d'adaptar la seva legislació). Aquesta iniciativa rebé aquell mateix any el suport de l'Assemblea del Parlament d'Europa en la seva Resolució 142 i fou tramesa al Consell de Ministres. El Consell, emperò, considerà que el text era massa complicat per poder-lo aplicar (una excusa dels Estats que no es volien comprometre tant). Aleshores el Consell de Ministres nomenà un *Comitè especialitzat intergovernamental d'experts dels governs* que havia de redactar una nova carta a partir del text presentat per la Permanent.

Per la seva importància, com a promotors del projecte, la Conferència Permanent i l'Assemblea Parlamentària participaren mitjançant una representació en aquestes sessions. L'*Oficina per a les llengües menys esteses d'Europa* hi fou representada pel seu secretari general.

La primavera de l'any 1989 el Comitè d'especialistes presentà la nova redacció al Consell de Ministres, el qual l'aprovà com a Convenció el 25 de juny i fixà com a data de la seva

signatura a Estrasburg el 5 de novembre de 1992, al cap de deu anys del començament del projecte.

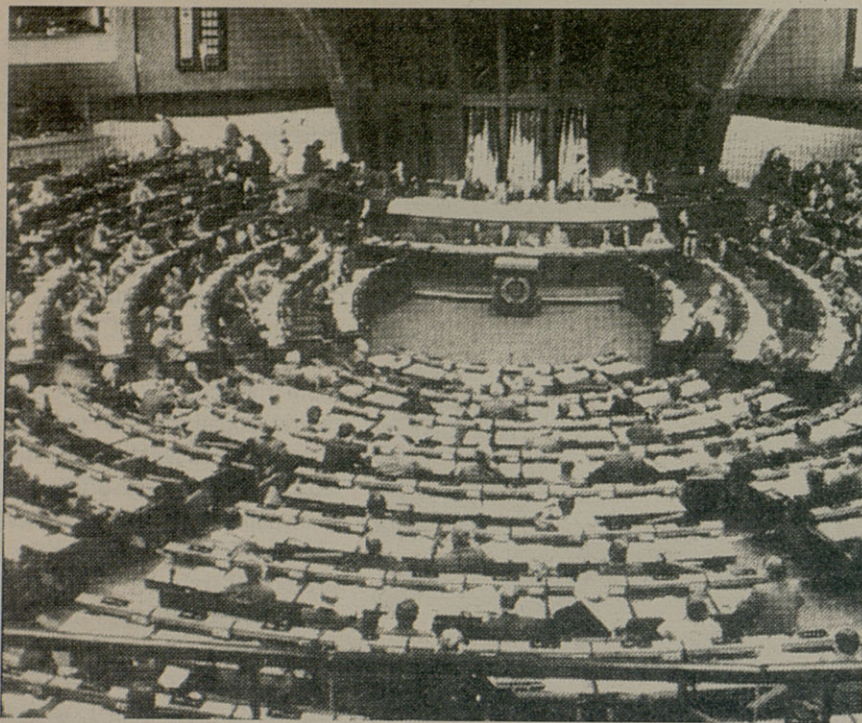
Contingut de la Carta

El marc del projecte és la sobirania i la integritat territorial dels Estats membres i el principi bàsic de la Carta és la prioritat dels aspectes culturals (com l'article 3.3 de la Constitució Espanyola que parla de "la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció", referint-se especialment, segons algunes interpretacions, a les varietats lingüístiques no reconegudes explícitament als Estatuts i, segons d'altres a totes les varietats, oficials o no).

Dins aquest marc s'ha d'entendre, tot criticant-lo, l'ús del concepte de "llengua regional", enfront de "llengua nacional", i de "llengües minoritàries", com a etiquetes imposades, des de fora de les comunitats afectades, pels estats-nació i les comunitats "majoritàries" amb totes les conseqüències que se'n deriven.

A la Convenció hom parla de llengües minoritàries i no de comunitats lingüístiques minoritàries (i, és clar, encara menys "minoritzades"). No s'hi parla de drets individuals ni col·lectius dels parlants d'aquestes llengües, encara que es respecta la llibertat individual a emprar la llengua pròpia, que, d'altra banda, la Carta no obliga a emprar. A la Carta s'admet, emperò, que l'Estat, per protegir un idioma "minoritari" o "regional", en faci obligatori l'aprenentatge a l'ensenyament.

L'objectiu és fer possible el multilingüisme dels parlants de les llengües "minoritàries" en la llengua pròpia i en l'estatal en un territori determinat (principi de territorialitat) i també en el cas de les llengües no territorials, com el romaní o gitano i el yiddish (principi legal de personalitat).

Parlament d'Estrasburg.

La Carta estableix una sèrie de 96 mesures ("menu-system") que els governs poden aplicar, seleccionant-ne un mínim de 35, segons la situació de cada idioma, que han de cobrir un camp també mínim si un Estat s'hi vol comprometre (es refereixen a l'ensenyament, la justícia, l'administració pública, els mitjans de comunicació, la vida cultural i la seva infraestructura, la vida econòmica i social i els intercanvis a través de les fronteres).

L'Estat pot aplicar mesures diferents a les llengües del seu territori, encara que hi ha una clàusula de no-discriminació mitjançant la qual l'Estat es compromet a aplicar l'apartat II de la convenció a totes les llengües minoritàries que hi hagi al seu territori.

La Carta preveu un mecanisme de control de la seva aplicació que consisteix en el fet que cada Estat signant haurà de presentar periòdicament al Secretari General del Consell d'Europa un informe sobre les mesures adoptades per tal d'aplicar la convenció. Amb l'ajut d'un comitè d'experts, el Secretari General farà un informe per a l'Assemblea parlamentària del Consell sobre l'aplicació de la convenció.

La Carta i la legislació actual referida al català

La Carta considera essencial la incorporació de totes les llengües a la vida pública, social i econòmica, a més de l'accés a tots els mitjans de comunicació de masses (és un objectiu general "la facilitation et/ou l'encouragement de l'usage oral et écrit des langues régionales ou minoritaires dans la vie publique et dans la vie privée.", art.7.1.c.). En aquest camp, s'hi contemplen un seguit d'aspectes que milloren la normativa actual que afecta el català a l'Estat espanyol (art. 13).

Els art. 8e.i. i 14 també suposen una millora respecte a les Lles de Normalització del Català i són fonamentals per a les relacions entre els diferents territoris de llengua catalana, tant entre els de l'Estat

espanyol com entre els dels Estats espanyol, francès i italià (recordem, emperò, que l'Estat francès no ha ratificat la convenció).

Pot ser una millora respecte a les Lles de Normalització del Català el punt que dona validesa jurídica als documents redactats en llengua pròpia, però atorgant-los-en a tot l'estat (art.9.2: "*Les Parties s'engagent: c. à ne pas refuser la validité, entre les parties, des actes juridiques établis dans l'État du seul fait qu'ils sont rédigés dans une langue régionale ou minoritaire*").

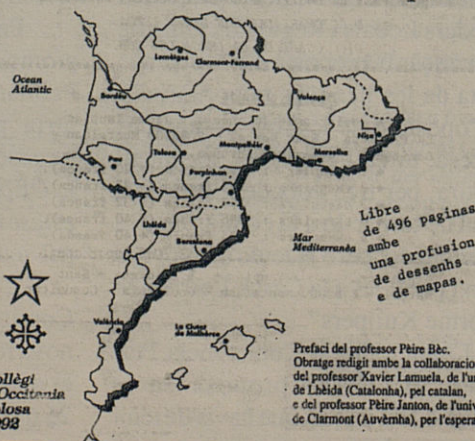
En tot cas, el resultat de les mesures que proposa la Carta en el fons dependrà de la intenció política amb què se seleccionin i s'apliquin i de la pressió de les comunitats lingüístiques implicades. Tot i que a hores d'ara no sabem quina tria de mesures ha fet l'Estat espanyol en el moment de signar-la ni a quines llengües s'ha compromès a aplicar-les, esperem que l'existència de la Carta suposi, si més no, una empena al compliment de les lleis ja existents a l'Estat espanyol per part dels qui en tenen més la responsabilitat. □

Jacme TAUPIAC

Secretari del Sector de lingüística de l'Institut d'estudis occitans. Encarregat dels cursos de "Lenga e cultura occitana" a la Facultat de las letras de l'Institut catòlic de Tolosa. Professor d'occitan a l'Institut familiar a Montalban.

Diccionari de mila mots

Los mila mots occitans mai importants
ambe la traduccion en catalan e esperanto

Sobre la sentència en el cas de la Universitat de València

Comunicat del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB

El Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears vol manifestar el desacord més absolut amb la sentència de dia 20 de novembre de 1992 dictada pel Tribunal Suprem, que obliga a l'ús del terme "valencià" als estatuts de la Universitat de València. Aquesta sentència, redactada en uns termes poc precisos i sovint poc propis d'un text jurídic, ens sembla clarament contradictòria i desestabilitzadora.

1).- Com a institució científica que som, considerem que la sentència menysprea els criteris de filòlegs d'arreu del món, que unànimament reconeixen que els termes "català" i "llengua catalana" són els propis per designar la llengua autòctona del País Valencià (que també ho és del Principat de Catalunya, de la Catalunya Nord, d'Andorra, de la franja de Ponent, de les illes Balears i de la ciutat de l'Alguer).

2).- El Tribunal Suprem en el fonament de dret novè de la sentència diu que el fons de la qüestió és polític i que no ha d'esser resolt pels jutges. Però, en canvi, es pronuncia basant-se en l'Estatut d'Autonomia, que és resultat d'una decisió política, la qual cosa suposa una greu contradicció.

3).- També cal assenyalar que l'estatut d'Autonomia del País Valencià parla d'*idioma* per referir-se al valencià.

El DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA diu que el terme *idioma* designa el *Llenguatge propi d'una nació o d'una contrada*; per tant, es pot entendre en sentit de "modlitat" o de "manera de parlar" i no exclusivament com a sinònim de "llengua". Per tant, no hi ha cap contradicció entre la designació que la llengua rep en l'Estatut d'Autonomia ("valencià") i la proposada per la Universitat de València ("català"), que té un sentit més ampli que inclou el primer.

4).- Tot i haver dit que es tracta d'un problema de fons polític i d'haver renunciat als arguments filològics, la sentència del TS sembla reconèixer implícitament que la qüestió del nom i de la identitat (o de l'origen) de la llengua és una qüestió científica o acadèmica, ja que admet que els professors de la Universitat de València tenen dret a explicar les seves idees o teories respecte aquesta qüestió. Però, sense argument de cap tipus, limita aquest dret al terreny individual i arbitràriament qualifica de "política" l'actuació de la Junta de Govern de la Universitat de València.

5).- En distingir entre l'aspecte jurídic i el científic o acadèmic i prendre l'opció de basar-se exclusivament en el primer, tot renunciant a tenir en compte els arguments i els criteris dels especialistes,

afavoreix una de les parts del contenciós. Encara que la sentència no es pronuncï sobre si el català i el valencià són una mateixa llengua o no, ni sobre la interpretació que sobre aquesta qüestió han de donar els professors de la Universitat de València, pren partit clarament per l'opció secessionista.

6).- La sentència implica una ingerència molt greu en l'autonomia universitària, que es fonamenta en la Constitució, ja que desautoritza el pronunciament de la Universitat de València en un dels àmbits que precisament li són propis: la denominació científica d'una llengua.

7).- Valoram molt negativament aquesta sentència perquè, tot incident en el problema del nom de la llengua, que ja està ben resolt per les autoritats científiques competents a nivell internacional des de fa molt de temps, dificulta i posa entrebancs en el procés de la normalització lingüística del País Valencià i pot ser un element desestabilitzador en altres terres de parla catalana.

8).- Finalment, demanam que es canviï la denominació de la llengua ("valencià") que rep en l'Estatut d'Autonomia del País Valencià per una altra que respongui al nom reconegut científicament ("català", "llengua catalana"). □

Palma, 21 de desembre de 1992.

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col.lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Càixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

Manifest del Col·lectiu d'Alumnes del Segon Cicle de Filologia Catalana de la UIB

Davant la sentència del Tribunal Suprem de dia 20/11/92 que obliga a l'ús del terme "valencià" als Estatuts de la Universitat de València, el col·lectiu d'alumnes de segon cicle de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears manifesta:

1.-Que dona suport al Rector de la Universitat de València en la seva defensa del nom científic-històric de *català* per denominar no tan sols la llengua pròpia del País Valencià, sinó també la de les Illes Balears, el Rosselló, l'Alguer i del Principat de Catalunya.

2.-Que la sentència, tot i ésser coherent amb la denominació que consta a l'Estatut d'Autonomia del País Valencià, és una sentència que vulnera els interessos de la comunitat lingüística i contradiu el reconeixement científic general.

3.-Que la denominació de *valencià* a l'Estatut d'Autonomia del País Valencià, el 1982, va ésser fruit d'un pacte polític no basat en una resolució científica.

4.-Que el fet que s'usi la paraula *valencià* per referir-se a la llengua que es parla al País Valencià, no implica que el valencià sigui una llengua diferent del català, sinó que es tracta de denominacions d'una mateixa llengua històrica, el CATALA, les normes ortogràfiques de la qual foren acceptades al País Valencià el 21/12/32 a Castelló.

5.-Que, lamentablement, la interpretació feta pels recorrents als mitjans de comunicació no s'ajusta a la sentència, ja que aquesta no es pronuncia sobre la unitat de la llengua catalana, sinó que es refereix tan sols a la nomenclatura que s'ha d'emprar a l'article 20 dels Estatuts de la Universitat de València.

6.-Que la pròpia sentència, al Fonament de Dret novè proclama: "El fondo del asunto no es académico o lingüístico, y esto bien lo saben las partes enfrentadas en este recurso. El fondo del asunto es político y hay que comenzar por reconocerlo para no perdernos en eufemismos inútiles." Igualment, la sentència esmentada, al seu Fonament de Dret onzè proclama: "Los Profesores Universitarios podrán, en sus clases, ejerciendo su libertad académica, explicar a los alumnos que la lengua valenciana proviene de la lengua catalana, o que es la lengua catalana misma, o que son lenguas distintas, etc. Pero la Universidad, como institución, no puede tener a este respecto más opinión que la impuesta por el Ordenamiento Jurídico."

7.-Que l'objectiu principal és la recuperació i l'ús de la llengua pròpia en tots els àmbits i registres, per arribar a una desitjable normalitat lingüística, per a la qual cosa és necessari superar la instrumentalització de la qüestió del nom de la llengua, arribant, fins i tot, a la modificació de l'Estatut d'Autonomia del País Valencià a fi d'adequar el nom allà utilitzat a la pràctica del món universitari i científic nacional i internacional.

8.-Que a títol comparatiu tenim el cas dels Països Llatino-americans, que a les seves Constitucions, quan esmenten la llengua pròpia, s'hi refereixen amb el nom de "castellano" o "español". Resultaria interessant veure quina seria la reacció si un Tribunal de qualsevol d'aquells països sentenciàs que la seva llengua s'ha d'anomenar cubà, colombià, argentí, etc. en lloc de castellà. □

Palma, 21 de desembre de 1992

SA TALAIA

Per què morir-se ha de costar una "dobberada"?

BENIGNE PALOS

Qui no ha comentat alguna vegada què costa morir-se? Que costa una "dobberada"? Que no hauria de costar res, ni un cèntim?

Pens que el senyor Solchaga, que tant ens estima, ho podria resoldre posant un nou impost damunt la benzina (ja n'hi ha tants!) si tengués en compte que el cotxe i la moto són els grans proveïdors dels cementeris. Del "moderat" preu de la benzina (encara no arriba als 20 duros) una "petita" part, crec que és el 85%, correspon a impostos. Un de nou no es notaria i a més tendria l'avantatge que d'aquesta manera ens pagaríem uns als altres l'enterrament quasi sense adonar-nos-en.

Si un va per lliure, vull dir que el seu enterrament l'haurà de pagar ell, veurà sovint uns senyors molt correctes que es presenten a ca seva amb un reguitzell de catàlegs en color de taüts de fustes nobles i folrats de sedes orientals i perfumades, i tot el necessari per muntar "la capilla ardiente", exèquies, funeral, flors, cera, cor, etc. Si no tens tomba, te n'oferiran una a pagar "en cómodos plazos". Al final la factura serà d'infart.

Si tens una assegurança, quan arriba "el dia de autos" ja n'has pagat més d'una dotzena, d'enterraments. Si néixer, que a més sol constituir una lògica alegria per a la família, mai no costa una xifra onerosa, morir-se, que és tot el contrari (excepte si deixes una sucosa herència) no hauria de costar res. L'únic problema és la gent que viu de la mort dels altres.

Estic segur que si es consultava l'opinió dels ciutadans perquè a canvi d'un impost especial l'enterrament fos gratuït, tothom hi estaria conforme. Si no, provem-ho.

El cementeri també té la seva història. Si abans del sepeli els enterraments no han estat il·lusionats amb una propina abastament motivadora, poden passar coses com aquesta de la qual vaig ésser testimoni.

En una ocasió vaig acompanyar un familiar al cementeri. Se li havia mort la seva mare i es trobava molt afectat i abatut, i potser per això se li va oblidar donar la propina prèvia. Els sepulcrs van obrir només mitja tomba i com que no podien fer baixar el taüt horitzontal, procediren a entrar-lo vertical i, per afegit, amb el cap per avall.

El meu familiar, home d'un extraordinari sentit de l'humor, malgrat aquella situació insòlita, em va comentar: "Mirau, mamereta tan punt i posada com era que mai no va fer res que pogués sortir de la més estricta discreció, se n'és hagut d'anar d'aquest món fent l'ullastre esbrancat". Històric.

1992, una ocasió perduda

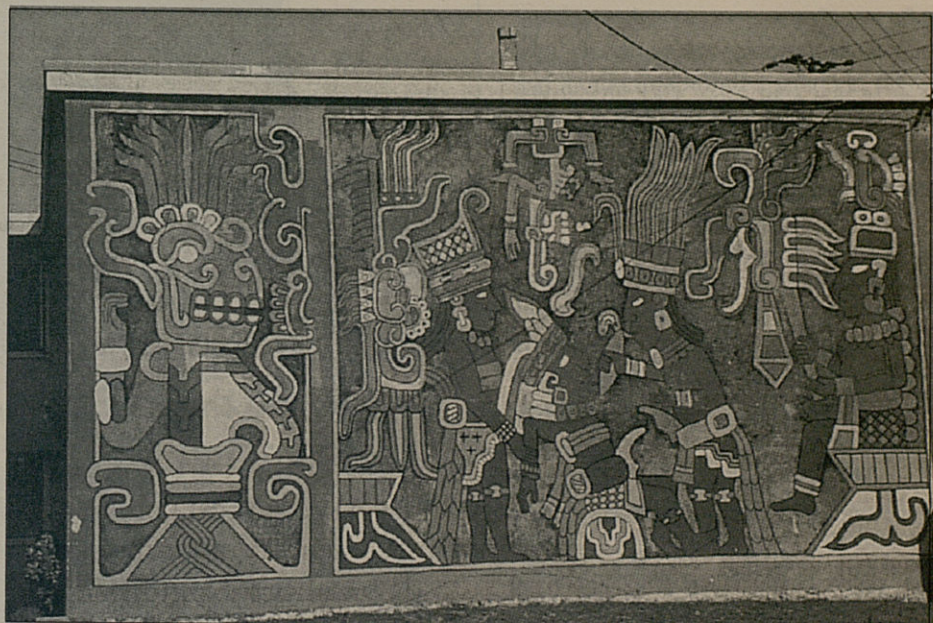
JAUME MARCH

Passat el 12 d'octubre es pot dir que ha acabat un període històric dins aquest famós 1992. En aquesta data quedava conculsa la celebració del Vè centenari del descobriment d'Amèrica. És el moment oportú per fer el balanç d'aquesta celebració que ja va néixer enmig de la polèmica. Raons no en mancaven.

Es deia que aquesta commemoració era un error històric. Els motius eren i són clars: el gran genocidi i l'explotació a què foren i són sotmesos els pobles indígenes, l'eliminació cultural i la imposició religiosa.

Des del punt de vista purament historiogràfic es podria alegar que aquells comportaments eren propis de la mentalitat imperialista del moment (1492), que llavors es creia que l'única cultura i l'única religió vàlides eren les que coneixien el món occidental. El relativisme filosòfic encara restaria cinc segles a arribar. Tot això és cert, però no ho és menys que aquella argumentació s'emprava al mateix temps que es reprimia els jueus, els moriscos i que l'islamisme era considerat l'enemic *per se*. A més, no cal oblidar que qui va explotar el nou continent ho va fer amb plena consciència. La corona espanyola anava a cercar noves fonts d'ingressos per reforçar el seu paper internacional i estava disposada a tot. La innocència, doncs, no es pot alegar, no existia.

Si això era així durant l'època del descobriment, segles més tard la situació no és gaire diferent, per molt

S'ha dit que la commemoració del V Centenari ha estat un gran error històric. El Descobriment va ser un gran genocidi, l'explotació i submissió dels pobles indígenes, l'eliminació cultural i la imposició religiosa. (Mur d'Estrada Courts, inspirat en els còdexs asteques.)

que aquells països invadits hagin adquirit el reconeixement de països sobirans i assolit la independència. L'explotació econòmica ha continuat, el condicionament polític també, l'opressió als pobles indígenes i el menyspreu cap a la seva cultura i la seva religió, també.

El gran fracàs del cinquè centenari rau aquí. En cap moment s'ha tengut en compte aquesta realitat d'explotació i subjugació, ans el contrari, s'ha fet una celebració festiva, victoriosa, tot volent fer entendre que això altre era secundari, o s'ha volgut esborrar i amagar.

És cert que, sortosament, hi ha hagut veus que han denunciat aquesta postura oficial, com les dels Comitès

Contra la Celebració del Vè Centenari, els bisbes de les diòcesis de Vic, Tarragona i Solsona. Finalment, Joan Pau II també demanava perdó pels excessos en l'evangelització de llatinoamèrica.

Està molt bé. Però el que era important no s'ha fet: convertir la celebració en un vertader acte de desgreu. L'Estat espanyol, com demanaven els bisbes catalans, hauria d'haver condonat el deute extern dels països hispanoamericans. Els diners gastats en l'Expo haurien d'haver anat destinats a plans d'ajuda en aquell continent que pateix el mal de la pobresa de la qual nosaltres, els occidentals, no en som aliens.

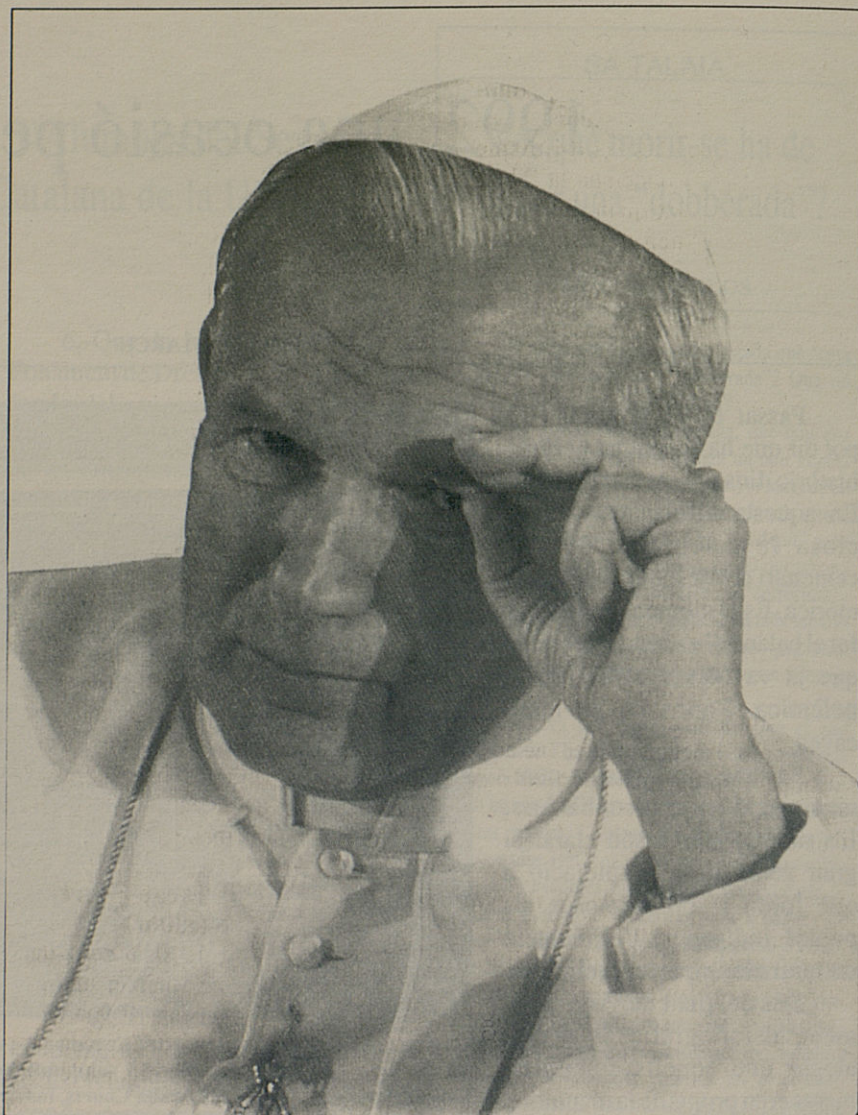
També el govern de Felipe

González, el govern espanyol, que representa el país que va obrir llatinoamèrica als mals occidentals, hauria d'haver lluitat de manera ferma per canviar la situació d'explotació que suporten les nacions centre i sudamericanes. És clar que no es pot aconseguir en un sol dia, però cal començar la tasca alliberadora i 1992 era una bona oportunitat.

Un cop més ens hem estimat més mantenir-nos fidels als nostres aliats i aferrats a les nostres comoditats abans que emprendre una tasca que servís de debò als països llatinoamericans per assolir la seva independència real i possibilitar el desenvolupament al seu gust i no al gust dels interessos imperialistes, com han denunciat les comunitats indígenes que es veuen abocades pels governs dels seus Estats a suportar unes polítiques que es dissenyen més en funció del que vol l'occident que del que volen els habitants d'aquests països. El colonialisme encara és viu.

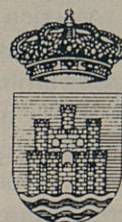
D'altra banda, el Papa hauria de tenir una visió més comprensiva vers la teologia de l'alliberament en tant que és l'expressió evangèlica compromesa amb la realitat d'aquell continent i amb la lluita per la dignitat humana d'àmbit universal. Per contra, Joan Pau II ha condemnat a l'obscurantisme dos sants d'aquesta escola teològica, el bisbe Oscar Romero i Ignacio Ellacuría. Així l'única cosa que es fa és seguir mantenint els interessos imperialistes, que res tenen a veure amb l'esperit d'aprofundiment de l'alliberació dels pobles. Una condició que si no s'aconsegueix seguirà sent la lacra de l'Home.

En resum, el Vè Centenari ha complert les previsions que havien fet els col·lectius més crítics respecte la seva celebració: no ha servit per res útil als països que foren conquerits i a l'Estat espanyol s'ha creat una cortina de fum que ha tapat els problemes reals que pateixen i els ha incrementat amb les grans despeses de l'Expo. En definitiva, una ocasió perduda. Esperar una altra cosa hauria estat, per definició, impossible. □

El Papa hauria de tenir una visió més comprensiva vers la teologia de l'alliberament en tant que és una expressió evangèlica compromesa amb la realitat d'aquell continent.

I PREMIS CIUTAT D'EIVISSA 1993

de narrativa i narrativa infantil

de creació literària original en llengua catalana

dotats amb dues-centes mil i cent mil PTA respectivament

Termini de presentació, 15 de maig i 31 de març (infantil)

Els interessats poden demanar les bases a la regidoria de Cultura de l'Ajuntament d'Eivissa o a la redacció d'EL MIRALL

Intrusisme polític i elits de poder

MATEU PICORNELL

Amb l'arribada de la democràcia s'arrabassaren les fórmules mentalitzadores que mantenien l'uniforme social obligatori d'una única política de dictadura, i a la vegada se sembraren les primeres noves llavors de cultura política per assolir entre tots un nou i millor conreu social, però ben aviat les males herbes dels interessos, del poder, la corrupció... han fet que una part important de la sembra política es podrís massa prest, abans de madurar.

Diuen els politòlegs que no basta l'existència de dissenys político-constitucionals democràtics perquè funcioni democràticament un sistema, sinó que fa falta necessàriament l'existència d'una cultura política adequada.

Segons sigui el nivell o estadi d'aquesta cultura política es comprendran certes actuacions polítiques

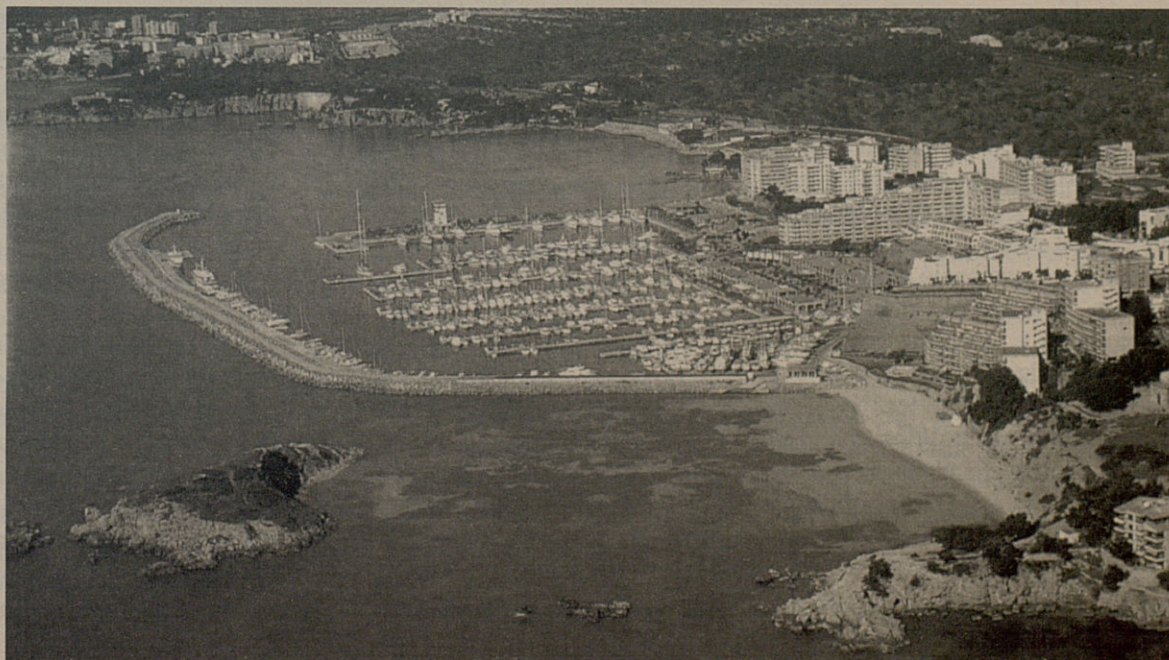
i més en concret les d'alguns polítics. Segons el coneixement, les creences, els sentiments i els judicis que tenguí cada individu sobre el sistema, assumptes i funcionament polítics, es formarà en conjunt una determinada cultura política dominant dins el medi.

El grup és la unitat
bàsica d'acció política,
on s'hi defineix cada
individu. La
culminació política són
els partits polítics.

Així hi pot haver una societat amb mínims coneixements i relacions amb les institucions polítiques que ni tan sols es considera afectada per tot el que representa el sistema polític; pot conèixer el sistema polític però les seves relacions són passives i apàtiques (l'únic que importa és la família, el redol, el propi treball i la butxaca); hi haurà una cultura participativa quan els ciutadans, a més de conèixer els objectes polítics, tenen una participació desenvolupada i activa en els processos.

El grup és la unitat bàsica d'acció política, on s'hi defineix cada individu. La culminació política, directament o indirecta, dels grups són els partits polítics, en els diferents àmbits: local, comunitat o inclosos dins un partit d'àmbit estatal. Una particularitat de grup que no s'ha d'oblidar és la for-

La pressió dels interessos duu al creixement desmesurat dels ports esportius, la manca de directrius d'ordenació del territori, la desprotecció dels espais naturals...

mada pel conjunt d'individus que pretenen interessos propis d'una manera informal, amb actuació poc visible i una interacció personal molt intensa. Pràcticament, però, la política queda reduïda a una competència constant i directa entre tots els grups.

La política toca esser el conjunt d'activitats, teòriques i pràctiques que fan possible dirigir i gestionar bé l'empresa de tots, però hi ha molts d'intrusos polítics que massa aviat s'han adonat que l'essència de la política és el poder. Ja des d'antic ha estat sempre norma que sols uns quants comanden, mentre que tots els altres obeeixen. Això significa que una minoria copa i concentra el poder existent de la comunitat, i l'utilitza per moure la vida política dels ciutadans. És la minoria de poder o de poderosos que els politòlegs anomenen "l'elit de poder."

Pot bastar, per tant, analitzar aquesta minoria de poderosos per comprendre el comportament polític del conjunt. Seguint el fil de la cadena del poder s'ha de distingir, també, entre l'elit real i l'elit aparent, perquè els qui exerceixen l'acció de governar i dirigir ho poden fer influïts, guiats o manejats per d'altres. Hi pot haver grups a l'ombra, plens de poder, que practiquen per al propi benefici el joc de la democràcia. S'ha de comprendre que els objectes acumuladors de poder poden esser diferents i variats: doblers, prestigi, influència, popularitat, rang institucional, etc...

Vists, en síntesi, tots aquests conceptes teòrics de bibliografia, components del sistema polític, si els aplicam al nostre medi en pot sortir una anàlisi i avaluació de la situació política de la nostra Comunitat. Pot esser llarga i complexa segons els factors introduïts i les ganes de reflexió que cadascú en vulgui fer.

No tots els polítics són d'un mateix motlle. Jo almanco crec en l'ètica política i els bons polítics de veres, però dissortadament a la nostra Comunitat abunden els intrusos que han fet generalitzar una mala imatge política actual davant la societat, la

qual, desencisada, ha popularitzat, injustament, la frase "tots són iguals".

La nostra és una terra dominada pels negocis fàcils i beneficis individuals immediats, interessos privats, privilegis i amiguisme, que en conjunt

La nostra és una terra
dominada pels negocis
fàcils i beneficis
individuals immediats
que en conjunt formen
una gran borsa
d'especulació per a
l'intrusisme polític.

La mala política i mala
imatge adquirida
únicament es poden
combatre,
democràticament, amb
una política de veres.

formen una gran borsa d'especulació, és a dir, un medi adient i camp adobat per a l'intrusisme polític, on ja sembla que els fets legals i molts de moralment il·legals es confonen, combinen i mesclen.

Políticament hi ha tot un ventall de fets que són d'autèntic intrusisme, com per exemple la manipulació de documents municipals per interessos propis; reunir-se públicament per homenatjar un autèntic abús de poder; ocupar càrrec públic de govern i a la vida privada esser part interessada dels projectes urbanístics més polèmics; encarir, políticament, Mondragó i després comprar-lo; fer promeses de legalitzar fets il·legals a canvi de vots; desprotegir els espais naturals per interessos especulatius; intent de suborn polític per introduir una xarxa de poder; interès desmesurat per fer proliferar els ports esportius; retardar de manera indefinida, per pressió d'interessos, l'aprovació del P.O.O.T.; no voler de cap manera fer les directrius d'ordenació del territori (és ben clar que com més desordenat més especulacions i mangarrufes hi pot haver);...

Ningú no negarà tampoc que els darrers fets, i sobretot així com succeïren, de destituir la consellera de cultura perquè políticament feia nosa, de fer un cop d'estat a un altre partit polític per destruir-lo i engolir-lo; o provocar traïcions i pressions per poder assolir un poder més absolut; fer d'un pacte una dictadura per treure'n profit; i tot això declarar-ho el dia més feliç de la vida d'un polític, no siguin un gran guió per a una superproducció del l'anomenat cinema negre, on el tema és sens dubte l'objectiu d'urbanitzar espais naturals i farcir la costa de ports esportius, i la trama són les interrelacions per coordinar les accions de la xarxa de poder des de l'élite fins a les bandes polítiques, executores sigui així com sigui dels desitjos.

Però la mala política i mala imatge adquirida únicament es poden combatre, democràticament, amb una política de veres. Hi ha molta tasca a fer de sanejament polític i la societat és la responsable d'exigir una democràcia neta, ja que fa la inversió individual del seu vot, i, mitjançant l'exercici de la cultura política, evitar l'intrusisme polític. □

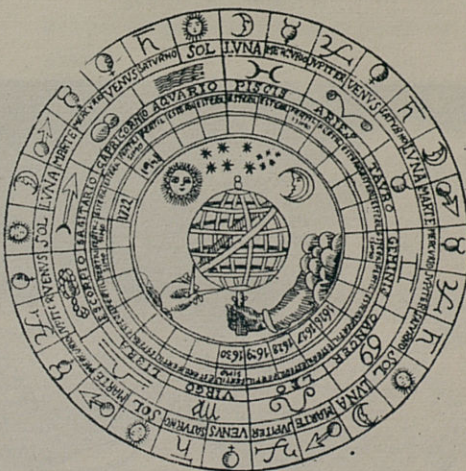
Augurs per un 93

RAFEL CRESPI

Evidentment, hi ha anys desgraciadets. Després d'un 92 d'altar fumats i missa de tres ara ens esperen anys de magror intrínseca -una magror que, per a més INRI, segons dicten els indicadors econòmics- anirà acompanyada d'una crisi econòmica. Cal, potser no ens quedarà més remei, austeritat per partida doble.

De totes maneres seran bons de passar, d'aquí dos dies els qui remenen les cireres del sistema, com es deia en vocabulari pre-yuppie, inventaran alguna efemèride colendíssima per enllepolir el 2.000 i no estarem gaire a tastar-lo. Mentre esperam potser ens haurem de conformar a olorar, per pa i per sal, les bafarades del botafumeiro d'aquest Xacobeo-93 que, tal com estan les coses per Galícia, servirà per fer un aplicat exercici de revàlida d'espanyolització des de la perifèria que són, si surten mínimament encertats, exercicis de confirmació més efectius que els emanats des del centre o del subcentre (Trajecte de l'AVE).

Dic i sospito que són més efectius perquè només hem fet encetar el 93 quan han començat a ploure "extres" (suplements de diaris, espais de T.V... etc) que tracten del tema i ja ens han encolomat la idea del forjament de la nació espanyola, evidentment com un projecte comú, consensuat -pensat per Déu quan creà el món, com deia cert corpus doctrinari- des de la Reconquesta sota el denominador comú de cristians vs musulmans. Cristians igual a espanyols. I els regnes peninsulars, què? Doncs, petites anècdotes sense

importància dins els límits de la categoria. Tanmateix arribaren a estar tots emparentats!

Hi anirà el ¿nostre? president a visitar Sant Jaume? ¿Ho farà vestit a l'ample, amb *embajada* cultural gonellista inclosa, tot ballant jotes i boleros davant la porta dels pelegrins? ¿Tal vegada, ofrenarà, com a l'antic testament, aquests dos xotets orfes que ha alletat, com ha dit la premsa, en el redòs de la possessió aquestes càlides i entranyables festes nadalenques? I per cert, ara que pens amb aquests anyellons, deuen haver surats? Amb quina mà els deu haver enconat? ¿Amb la mà pagesa, bonhomiosa i tot, bucòlica, un poc travada i poc prolífica en la política diària -segurament la mà esquerra? ¿O tal vegada ho ha fet amb la mà peluda, insípida, insensible, la que talla el bacallà polític diari, la que aprova la reforma de la llei d'espais naturals, la que parla i escriu en castellà - és a dir, la dreta- ? Es possible que aquesta mà pugui conduir algun raig

de bona llet vers les goles afamades dels xotets orfes?

Quin acte de contricció farà davant l'apòstol? Li demanarà perdó etern per haver aprovat la reforma del catàleg de la LEN? Li perjurarà, com va fer a un míting a la part forana, que no hi tenia cap interès propi, que la seva muller només hi té dues teules i mitja (*sic*)? ¿Li farà creure, al sant apòstol, que tanta manifestació no és més que el producte de l'enveja de gent que no pot consentir que Déu Nostre Senyor li hagi fet la gràcia d'heretar uns terrenys fangosos i plens de moscards, que abans no valien un gafet i els varen mantenir i ara que els poden treure el suc no poden consentir que els urbanitzi?

¿Farà vots fermes davant l'apòstol, patró de la seva pàtria, que posarà el mateix interès a assolir les competències d'educació i sanitat com l'interès que ha posat en reformar la LEN? ¿O en canvi, davant tal celestial figura a qui res no es pot amagar, ple de contricció, li demanarà perdó per jugar tantes vegades al doble joc i fer com qui demanar transferències quan realment allò que es persegueix es fer empipar els socialistes indígenes i que si manàs en José Maria (que el lector endevini quin dels quals, car el cel i la terra en són plens, de Josés Marias) no en reclamaria cap? Potser li demani la fortalesa necessària per crear i dotar així com cal la *sindicatura de greuges*?

¿O potser només acalarà una mica el cap per tal que li facin la foto de rigor i pensarà amb la queimada amb què don Manolo l'obsequiarà? □

Un Nadal inoblidable

MARIA DOLORS CORTEY

Era una Nit de Nadal d'aquelles de felicitació. El fred sec feia llagrimar els ulls i els flocs de neu queien a poc a poc amb aquella elegància de paper fi que sembla fabricar silenci.

Érem un grup petit d'amics que havíem fugit de la ciutat, del seu brogit i d'aquelles nadeses (sempre les mateixes) repetides pels altaveus dels Grans Magatzems i que ens ferien les orelles per la seva potència. Com sempre, també, ens havia rebut un pare Noël amb una campaneta a la mà i la panxa postissa.

Era una ermita perduda enmig de muntanyes. Al bell mig de l'altar, una verge romànica tenia el somriure misteriós i dolç i el Nen a la falda aguantava una pilota que devia ser el món. Més clars, però tenien certa semblança amb la Moreneta. Pitxers de diferents mides lluien rams de flors de paper o de roba força descolorits. La lluentor dels ciris els feia ingènuament decoratius.

Sortí el capellà que ens dirigí un somriure mentre ens deia: "Val més que es posin al banc del davant perquè aviat això s'omplirà". Al cap

de poc tornà a sortir amb un bressol de fusta: damunt de la palla hi havia un Nen Jesús, una imatge olotina d'aquelles de cabells rinxolats i una mà i les cames una mica enlaire. Els seus ulls et miraven sempre, et possessis on et possessis, i tenia un somriure blanc de criatura.

Ens miràvem astorats. Com era possible que aquella capella, força gran, s'omplís si la civilització era tan lluny?

No tardàrem a comprovar-ho en sentir el renou de la porta a l'obrir-se de bat a bat.

Al davant, un pastor (que es va treure el passa-muntanyes i s'espolsà l'armilla feta de pell de be) i a poc a poc —gairebé sense fer soroll— les ovelles anaven entrant i escampant-se pels racons. Quan el ramat ja hi era tot, entrà el gos que tancava el grup. Darrera d'ell, dos homes (vell i jove) també arribaven enrevoltats d'un altre ramat, aquest més nombrós, que portava tres gossos.

Ens miràvem sorpresos i divertits quan

Dibuix de Biel Bonnin.

el capellà començà la missa del gall.

Mai havíem sentit unes nades cantades amb tanta ingenuïtat i tant d'amor. Dues flautes de canya i un flaviol acompanyaven les veus fortes i segures d'aquells homes que es tornaven tendres segons la lletra. Eren les nades nostres, les que hem sentit de petits que ens cantaven els pares i els avis. No les d'altres indrets que

Ens miràrem astorats.
Com era possible que
aquella capella, força
gran, s'omplís si la
civilització era tan
lluny?

se'ns fiquen a casa per ràdios i televisions. Les nades nostres que ens parlen de Josep i Maria, del dimoni escuat i del Nen que era Déu però era petit i tremolava.

La llana de totes aquelles bèsties havia arribat humida i amb l'escalfor "perfumava" l'ambient de faisó sorprenent. Però a nosaltres no ens molestava, teníem dos dels gossos als peus i les ovelles ens envoltaven. Les ofrenes foren de formatge, llet, mató...

El pastor més jove avançà amb un embalum petit que es bellugava entre de les seves mans. El posà als

peus del bressol del Nen Jesús. Era un cadell blanc com un floc de neu més gran que els que queien a fora. La mare gossa que seguia el pastor ensumà el seu petit i aquest es posà a mamar amb fruïcio. La veu del noi es deixà sentir:

Senyor, aquí teniu el fill de la Blanca que fa pocs dies que ha nascut. Voldria que fos tan bo com la seva mare. Si no us sap greu l'anomenaré Nadalet...

Alguna cosa degué dir-li el Nen perquè el pastor somreia quan es va girar.

Ja de tornada a casa, lentament, perquè la neu queia ben espessa, ens miràvem sense que cap paraula ens sortís dels llavis. Finalment un va dir: —És la Nit de Nadal més inoblidable de la meua vida!

Els altres parlàvem en veu baixa com si ens fes por desfer

l'encís d'aquells moments.

El capellà ens ha dit les coses de sempre, però en bonic.

No sé si hem cantat bé o malament, però el que dèiem ens sortia del cor. No us sembla? Fem pudor, el viatge és pesat i perillós i les famílies ens han pres per bojós. Però aquesta sensació de pau, de felicitat senzilla i plena d'esperança, és una cosa que no havia sentit mai...

Qui havia parlat no obtingué resposta perquè el nostre silenci era prou eloqüent per demostrar-li que tots sentíem el mateix.

Una Missa del Gall. Una nit de Nadal inoblidable. □

LA REALITAT D'UNA SENTÈNCIA

El Tribunal Superior de Justícia de
Balears desqualifica els ultres
lingüístics mallorquins

E.M.

La Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Balears de 28 d'octubre de 1992 reconeix la capacitat de la Comunitat Autònoma i del Govern Balear per exercir accions polítiques i tota l'activitat administrativa que cregui necessària i convenient per fer efectiu el caràcter d'idioma oficial, juntament amb el castellà, del *català, llengua pròpia de les Illes Balears*.

El demandant: l'anomenat "Centro Cultural Mallorquí" que maneja Jaime Martorell, condemnat a sis anys de presó per l'incendi provocat al repetidor de TV3 d'Alfàbia. Els demandats: la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i l'Obra Cultural Balear, que es va personar al cas per defensar també el Decret de 29 de novembre de 1990 aprovat pel Govern Balear a proposta de la Conselleria de Cultura, sobre l'ús públic administratiu de la llengua catalana a les Illes Balears. La sentència: una desqualificació total de la pretensió dels ultres lingüístics i una ratificació expressa de la legalitat de tots i cadascun dels 25 articles impugnats.

L'OCB ha mostrat la seva satisfacció per la sentència i creu que "una vegada més, es reconeix que la iniciativa l'han de dur les institucions autonòmiques, les quals, sense cap excusa, han d'impulsar l'ús i coneixement del mallorquí, menorquí i civissenc".

Per altra part, l'OCB veu "molt significatives" les precisions que han rebut els blaveristes mallorquins —en realitat defensors al llarg del recurs de la llengua castellana— en un doble sentit: primer, perquè el que volia el recurs, sense dir-ho, era impugnar la pròpia Llei de Normalització Lingüística, aprovada per unanimitat pel Parlament de les Illes Balears l'any 1986. I després perquè no vénen a tomb les al·legacions dels recurrents sobre la suposada manca de base de realitat sociolingüística del Decret, i tampoc hi ve propugnar que "el extraño lenguaje catalán no suplante el castellano y la lengua mallorquina y balear" (sic).

Entre els molts de punts que la sentència declara vàlids hi ha l'obligatorietat del coneixement de la llengua d'aquí pels funcionaris. També es fan constar els matisos en l'ús del català en benefici dels castellanoparlants.

una veu alternativa als Països Catalans

fes-la teva!

cruïlla

ACTUALITAT I ALTERNATIVES

De venda cada mes
a quioscos i llibreries

Rda. Sant Pere, 44
08010 - Barcelona
Tel.: (93) 346 79 79

cruïlla

ACTUALITAT I ALTERNATIVES

☐ Vull rebre un exemplar gratuït i
informació de la revista

☐ Vull subscriure-m'hi

Nom i cognoms.....

Adreça..... Núm.....

Població.....

Codi Postal..... Tel..... Edat.....

Comarca.....

Envieu-nos aquest cupó degudament emplenat a:

pau, ecologia,
feminisme, solidaritat...

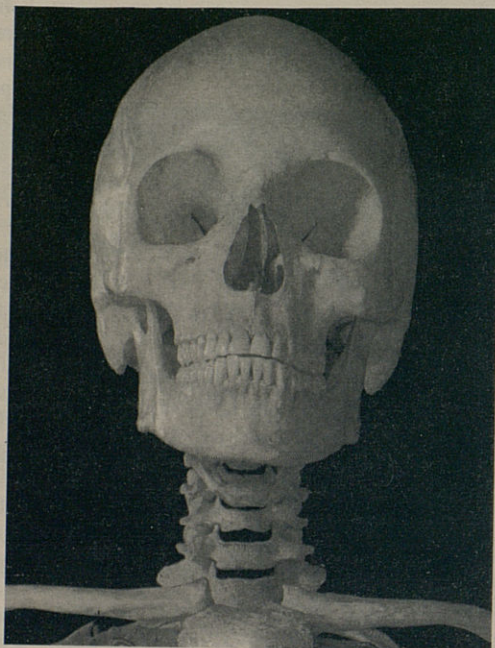
Polítics eviterns

MATEU GRIMALT I SUREDA

Quasi tan proverbial com l'extrema longevitat dels quelonis és ja l'habilitat dels nostres polítics per guanyar, sempre els mateixos, les eleccions. Aquesta inveteració en els càrrecs, presidències i papers fa néixer el desig d'exiliar-se a un país on la societat democràtica hagi estatut un termini ultra en el qual cap mandarí no pugui repetir presidència. A qui vulgui objectar que al papa de Roma només el retira la mort, hom li respondrà dient que l'Església és una institució jeràrquico-monàrquica; ergo, democràtica, no gens.

A uns i als altres, als polítics que porten la càrrega del poder i als polítics que els hostilitzen, el decurs del temps els va posant una carona de tortuga xaruca i, car quasi sempre veim les mateixes cares, no podem deixar d'observar com se'ls va marcant i traspuant la calavera que tots duim sota la pell. Ja són ara molts els polítics que han de fer servir ulleretes de rellotger suís o de sabater seixantí, i de cada dia n'hi ha un més. Serà un signe de senilitat que als edils de Ciutat els hagi corprés aquesta dèria dels cementeris? Oh gran frustració pels delfins quan contempen obsessionats l'esblanqueïment de llur "albescens capillus" sense atrevir-se a protestar! Com aquell pagès setantí: monpare, ja seria hora que em deixàssiu comandar un poquet.

Quin remei? Esperar. Tampoc no és solució fer-se acompanyar per una dona jove com a truc de rejuveniment: una dona jove fa semblar encara més vell. ¿Què té, doncs, d'estrany que els joves no s'interessin per aquesta

Als polítics se'ls va marcant i traspuant la calavera que tots duim sota la pell.

política si els que tallen el bacallà són sempre els mateixos?

Observant, com a entreteniment i esport, els afers i afany del curs polític a les Illes, hom rep la impressió que, en grau notori, els actors de la vida pública estan contribuint al fet que la gent identifiqui política amb polèmica, acció pública amb bregues i traces per assolir interessos particulars. De tot això en té, potser, la culpa:

a) La veterania dels polítics, segons allò de "aucell vell no entra en gàbia". I és d'admirar l'espectacle de la canyellomàquia amb la qual el president, quan es veu atacat, mostra un instint inigualable per no deixar-se mai agafar amb preguntes capcioses que no li convenen, per botar sempre per allà on la paret és més baixa, contestant poques vegades exactament

allò que li demanen; tot un mestre en l'art d'usar la raó instrumentaltitzada.

b) La deformació professional dels polítics, que solen ser missers d'ofici o d'adopció, i per tant destres en l'art de fer servir la paraula com arma de dissuasió, àdhuc coronant el discurs amb algun "toma castaña". ¿No és això mostrar el revers d'aquest ofici, allò que ha fet que la gent als advocats els digués, caricaturitzant, picaplets?

¿O és que tal volta aquests homes no són tan distints del poble, sinó que més tost són, axiològicament parlant, el paradigma del poble antic que sap treure profit àdhuc de la creença religiosa, com aquell pagès que resa parenostres a santantoni mentre dona faves al porc? ¿Cal que governi qui més profit en sap treure de les coses? Hom les explota i... després de mi, el diluvi.

Quin remei! Dos remeis curts:

1) Que cap polític no pugui repetir mai càrrec. Així tots tendríem més oportunitats de ser amics d'algun mandatari i ens podria caure qualche "enxufet" o subvenció quan un dels "nostros" estigués situat, per allò de *manus manus lavat*.

2) Desguarnir els polítics de la closca de tortuga o "testudo" fent-los objecte de severa amonestació arbitral cada vegada que un d'ells no contesti clarament i explícita a qualsevol pregunta, baldament el periodista no sia un dels seus. Car tenir el poder vol dir ser una persona pública, i el "dret a l'honor es debilita en la mesura que creix l'interès públic", han dit els jutges. □

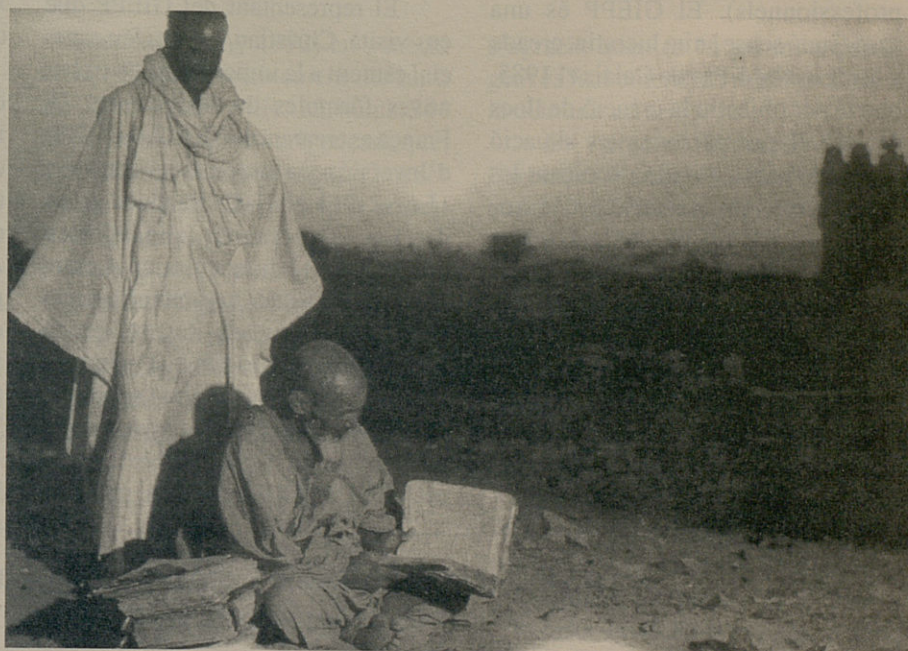
Temps de crisi, temps d'iniciativa

PERE MIRALLES LE FOLL

Ens diuen que vénen temps de crisi, que l'Estat del Benestar s'ensorra. Assistim, d'oients, a la configuració de grans projectes financers (moneda única europea, banc europeu,...) i ens costa destriar dues paraules intel·ligibles dels economistes. És a nosaltres a qui s'adrecen aquests missatges. Som els ciutadans, perdó, els "Recursos Humans" que treballem a l'oficina, els qui patim l'atur, els creditors per pagar el pis, el públic passiu que assisteix, cada cop més indiferent, al "concert" de les polítiques econòmiques. Som també ciutadans els qui desconfiam de l'obscur llenguatge dels "Shamans" econòmics i de les seves receptes i, agosarats, pensam que podem ser quelcom més que subjectes d'intervenció econòmica.

Si és cert que l'Home, a més de sapiens, és economicus també nosaltres podem fer Economia. Una economia democràtica, al nostre servei; participativa, no excloent; a escala, donant resposta a problemàtiques locals i ètiques, d'acord amb valors solidaris.

Tot això no és filosofia. Arreu d'Europa han sorgit iniciatives ciutadanes en el camp de l'Economia Social que es van configurant com alternativa als tradicionals agents econòmics. Aquestes iniciatives prenen la forma d'empreses solidàries que responen als següents principis: han de produir béns i serveis útils socialment, han de fer possible una relació democràtica en el treball, han de ser empreses no contaminants i han de crear llocs de treball fixos.

Si és cert que l'Home, a més de sapiens, és economicus, també nosaltres podem fer Economia.

La principal dificultat dels CIGALES no és tant trobar les persones disposades a aportar diners com constituir els grups i fer-los funcionar: cercar projectes, estudiar-los, decidir les inversions i el seguiment de les empreses creades. Per això s'han establert noves fórmules, amb delegació de poder decisor: es tracta de la cooperativa d'inversionistes AUTONOMIA I SOLIDARITAT. En aquesta Cooperativa hi ha una delegació de poders en una assemblea anual, amb un vot per accionista independentment de la seva aportació econòmica. D'aquesta manera s'elegeix un grup de representants que decideix el destí de les inversions, així com un grup d'experts assessors que estudien els projectes i fan el seguiment de les empreses finançades. L'acció mínima és de 4000 pta, i té les

mateixes desgravacions que una inversió convencional. A la regió de Nord-Pas de Calais hi ha 1.350 persones invertint en AUTONOMIA I SOLIDARITAT, i el seu capital és de 80 milions de pta. Les persones vinculades a aquesta cooperativa d'inversió solidària són quadres de l'economia liberal, càrrecs públics i persones que no són accionistes convencionals, com per exemple jubilats.

Tant els CIGALES com AUTONOMIA I SOLIDARITAT permeten a la gent saber el que es fa amb els seus diners; i, a diferència dels bancs o societats d'inversió convencionals, mantenir una coherència entre la forma de pensar i el destí dels seus diners.

A altres països també existeixen experiències de finançament d'empreses alternatives:

a Itàlia hi ha una mútua autogestionària. Dóna uns interessos del 8% als inversionistes i fa préstecs a les empreses alternatives amb un interès del 14%.

El passat mes d'octubre els membres de FETS (Foment Ecològic i Treball Solidari) tingueren l'ocasió de conèixer una d'aquestes iniciatives, la francesa GIEPP (Groupement pour l'initiative et l'élaboration de projets professionnels). El GIEPP és una associació sense ànim lucratiu, creada a la regió Nord-Pas de Calais el 1985, que té per objectiu la creació de llocs de treball per persones en situació d'atur de llarga durada, recolçant les iniciatives empresarials d'autoocupació. El GIEPP intervé a dos nivells:

- col·laborant econòmicament amb els projectes

- i una vegada creada l'empresa, ajudant mitjançant la gestió de personal a fi que la persona que prové de l'atur esdevingui un treballador qualificat, productiu i associat.

El GIEPP parteix de la base que és possible lluitar contra l'exclusió de l'atur. La confiança en la capacitat de l'estat i l'economia liberal per donar solucions a aquesta situació és baixa; creim, en canvi, que tothom pot fer alguna cosa per sortir d'aquesta situació. Es poden crear alternatives econòmiques solidàries immerses i competitives en l'economia de mercat, però amb altres valors.

El representant del GIEPP que ens visità, Christian Tytgat, féu especial esment a la importància de trobar noves fórmules de finançament. A França es crearen els CIGALEs (Clubs d'Inversió per a una Gestió Alternativa i Local d'Estalvi). Es tracta de grups de 5 a 20 persones que aporten mensualment i durant cinc anys entre 1.000 i 20.000 pta. Quan han arreplegat suficients diners, els inverteixen en petites empreses locals que responen als principis de l'economia solidària. Cada CIGALE ajuda a crear una o dues empreses. Actualment existeixen uns 150 CIGALEs a França, amb una

mitjana de 10 persones per grup i una aportació mitjana de 4000 pta. al mes.

A Suïssa es va crear un banc alternatiu l'any 1990 que ja té uns 7000 accionistes, la majoria persones vinculades a moviments socials.

A Franckfurt es troba l'Ekobanc, amb més de 20.000 accionistes que poden triar el destí dels seus diners.

Al Regne Unit existeixen Fons d'Inversió Ètica, que també inverteixen en borsa, però en empreses no contaminants.

La multiplicitat d'iniciatives fa creure que aquesta és una via possible i realista. Sens dubte l'intercanvi d'experiències és fonamental, i per això, s'està treballant en la constitució d'una Xarxa Europea d'Economia Alternativa i Solidària, que té per prioritats la lluita contra l'exclusió, el desenvolupament d'instruments financers alternatius i la cooperació amb els països de l'Est d'Europa i del Tercer Món. □

Pere Miralles Le Foll és Membre de FETS

L'estranya mort de Matilde Landa, cinquanta anys després

Nota de la Redacció

A causa d'un error informàtic, l'article de David Ginard i Francesc Lladó "*L'estranya mort de Matilde Landa, cinquanta anys després*", publicat en el núm. 57 d'EL MIRALL, aparegué sense les notes corresponents en què se citaven la bibliografia i les fonts utilitzades. Per a tots els interessats a ampliar la informació facilitada en aquell article, publicam a continuació la bibliografia pertinent.

BIBLIOGRAFIA

Giuliana di Febo, *Resistencia y movimiento de mujeres en España 1936-39* (Barcelona 1979), pàg 23-24; 60-62.
Hartmut Heine, *La oposición política al franquismo. De 1939 a 1952* (Barcelona 1983), pàg 63-64; 67.
Gregorio Morán, *Miseria y grandeza del Partido Comunista de España 1939-1985* (Barcelona 1986), pàg 38-39.
Tomas Cuevas, *Cárcel de Mujeres* (Barcelona 1985), pàg 81-82; 91-92; 192-194.
id. *Cárcel de Mujeres (1939-1945)* (Barcelona 1985), pàg 194 i 210.

id. *Mujeres de la resistencia* (Barcelona 1986), pàg 127-129

Dades procedents de la breu biografia de Matilde Landa, depositada a l'Arxiu Històric del Comitè Central del Partit Comunista d'Espanya, a Madrid, fons "*Represión franquista. Fusilados 10*".

César Tcach - Carmen Reyes, *Clandestinidad y exilio. Reorganización del Sindicato socialista 1939-1953* (Madrid, 1986), pàg 91.

id. *Historia del Partido Comunista de España* (París 1960), pàg 214.

Mercedes Muñoz, *Cárcel de Ventas* (París 1967), pàg 24-25.

David Ginard, *La resistencia antifranquista a Mallorca (1939-1948)* (Palma 1991), pàg 55.

Llorenç Capellà, *Diccionari vermell* (Palma 1989), pàg 94.

"Confidències de Miquel Ferrà a Hermínia Grau i a Agustí Duran i Sanpere", a cura de Josep Massot i Muntaner, Randa XXXII (en premsa).

II. Una altra petita ciutat del nord: Hannover

JOAN BARCELÓ I COLL

"Als der Sommer immer gelber glühte, brachten auch die Nächte keine Kühlung mehr. Es begann die Zeit der Besuche". (Marlen Haushofer, en *Eine Handvoll Leben*, 1955). Quan l'estiu abrusava en un groc cada vegada més intens, les nits ja no refrescaven. Començava l'època de les visites.

Amb motiu d'unes relacions bilaterals entre el nostre laboratori i l'Institut für Pflanzenernährung de la Universitat de Hannover, hem passat

una setmana (juny 1992) en aquesta ciutat. El meu coneixement del nord d'Alemanya (EL MIRALL núms. 34 i 57) és molt fragmentari, encara que, parcialment, en algun aspecte pot ser més arrodonit. Desconeixia aquest *land* (Niedersachsen) i aquesta població. Durant els meus primers estudis de llengua alemanya als anys 60 me l'havien presentada com a model on es parlava l'idioma més pur i clar, amb el millor accent. He de reconèixer que és així. Sempre

s'agraeix quan es va pel món que la gent es faci entendre i resti confusió a la comunicació.

El viatge el férem en un vol Barcelona-Hannover, via Frankfurt, que ens va permetre pegar una ullada a aquesta última ciutat. Com sempre que arribo a un lloc que desconec o conec poc -aquesta vegada amb el mapa inevitable perquè gairebé no disposàvem de temps- ens vàrem dirigir al centre de la ciutat vella que té el seu punt més dolç d'equilibri a la plaça del'Ajuntament. Vàrem estar de sort. Envoltada de cases d'estructura piramidal, colors intensos i rentats, guarniments de fusta encreuats, a la plaça s'hi celebrava la festa anual de la sidra de poma. Una banda de música, fatxenda, taujana i sorollosa, cavalls fornits i carrosses ornades de banderoles, salsitxes variades, cerveses de cos dens, vi del país i sidra escumejant a dojo en un ambient popular i festiu, per sort escassament turístic, amb els efluis de la música camperola, l'ornament tradicional de la gent i una escampadissa de parades, taules rectangulars i bancs allargassats, l'omplenaven els sons, els colors vius de les flors i de la patina de les pedres veïnades. Hi vàrem dinar a gust, com la gent del país. Bona arribada a Alemanya!

A la tarda, el segon vol ens deixà a l'aeroport de Hannover on l'autobús regular, conduït per un xofer puntillós i escassament acomodable als problemes i a la parla de la gent, ens dugué al darrere de l'estació de trens, vora el nostre hotel.

Ja a l'hotel, la figura robusta de

El Nou
Ajunta-
ment de
Hannover.

Martín Luter presidia l'escalinata i al llarg dels dies em vaig familiaritzar amb la seva mirada reservada i austera, sempre una mica indiferent i amb un punt de severitat, tan allunyada de la més càlida i reposada dels monjos cervesers de l'Alemanya del sud, Baviera. La Bfblia al capçal del llit, un pati interior gran i tranquil, bons canals radiofònics de música, el cop d'ull als programes televisius de l'est i de l'oest, la lectura de revistes i llibres i la tasca de preparar algun tema, emplenaren les hores assossegades que vaig passar a l'hotel luterà.

Hannover és una ciutat de població mitjana (uns 600 mil habitants), tirant a petita en el conjunt d'Alemanya i és la capital del *land* de Niedersachsen que engloba 7 milions de persones. La Universitat és a la part més noble del nord, vorejada sempre de grans jardins i parcs arbrats, summament cuidats, que s'allargassen en una ondulació de prats coberts de gespa de verd tendre i una botànica plena de saba exultant.

Les dimensions i estructura plana i àmplia de la ciutat fan que la bicicleta sigui una eina de transport molt recomanable, sobretot en el bon temps. En tot cas disposeu d'autobusos xalestos i tramvies dringadors que proporcionen color i vivacitat al conjunt urbà i us faciliten el trasllat quan esteu cansats o els dies són plujosos.

Cap al tard i a la nit és una bona cosa deixar-vos caure en el nucli antic de la població. S'hi adossen cases de

prostitució de vida llaunuda i llum mòrbida, recer de molts de turcs, italians, espanyols, altres llatins i qualche africà i asiàtic. Però no destorba l'atmosfera de pau que caracteritza el centre antic presidit per la catedral. A la placeta empedrada devora l'església hi trobeu de nou la còrpora rotunda de Martín Luter. Alguns bars, llibreries de teologia i

refrescant, de blat, tot fent petar la xerrada amb el veí o observant el tragí de la gent. Passejant pels carrers trobareu multitud de làpides que recorden fets, circumstàncies i personatges històrics, entre les quals una que indica la casa on visqué Leibnitz quan va ser bibliotecari del duc de Hannover. Pertot hi sura la pau.

Devora del riu menut, prop de la torre rodona i murada, hi ha un recent monument fet amb ferralla premsada on podeu llegir la relació dels objectes que el componen i observar la forma final massissa i capritxosa que cada peça ha acabat adobtant en el conjunt de l'obra. És com una premonició del futur escadusser de tantes coses que emplen inútilment la nostra vida diària.

El tracte amb la gent us fa adonar de la seva seriositat innata que no exclou simpatia. Són les formes germàniques en estat químicament pur que formen l'estrellat del ritual cerimoniós de les relacions humanes, sobretot en l'Alemanya del nord. Per a un observador superficial, l'humor alemany pot semblar profund de tan amagat. Tan profund i amagat que als llatins se'ns escapa fàcilment i veiem només el ritual allí on hi pot haver molta més riquesa i diversitat: saviesa, intimitat, tendresa, passió, ironia, causticitat, displicència, sarcasme...

Hannover és una ciutat especialitzada en l'organització de fires, congressos i exposicions. Quan la visitàrem feia poc que havia estat escollida la successora de Sevilla com

Quan visitàrem
Hannover feia poc
que havia estat
escollida la
successora de Sevilla
com a seu de la
pròxima Exposició
Universal.

tendes d'antiquaris completen el quadre.

Un petit parc serpenteja el jaç del riu situat en la pendent baixa del nucli antic. Entremig, un seguit de carrers voregen cases antigues de pedra noble, posat panxut i llum càlida i acollidora filtrada de l'interior. El barri és ple de bars i restaurants. Hi podeu menjar bé cuina del país mentre beveu una cervesa d'ordi o, més

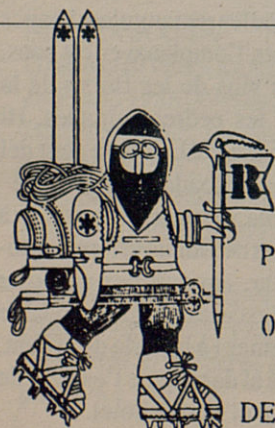
ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)

Telèfon 71 67 31

07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

Quan Leibnitz va ser bibliotecari del duc de Hannover visqué en una d'aquestes cases de la ciutat vella.

a seu de la pròxima Exposició Universal. De la lectura de la premsa local i del propi parer de la gent les opinions sobre aquesta elecció semblaven estar molt dividides i algunes eren poc entusiastes del fet. En tot cas, hem de tenir present que l'oferta hostalera de Hannover és molt baixa i difícilment podria absorbir sense problemes la situació tan delicada, multitudinària i transitòria que ha de provocar un

esdeveniment com l'Expo.

L'entrada dins les llibreries i el destriament de títols i autors entre el garbuix d'obres que s'exposen és una de les meves afeccions preferides. Si els sabeu garbellar bé i jutjar acuradament, els títols us parlen molt de com descobrir un poble i les seves preocupacions. Què llegeix, qui llegeix, com llegeix i quan i quant llegeix. En aquest país el saldo és molt

positiu, almenys comparativament amb el nostre, de visió sempre més carrinclona en això com en tantes altres coses. Amb tot, a Alemanya es nota una davallada tècnica i cultural en els afanys i ideals de les noves generacions. Els tipus primaris sovintegen molt més del que caldria.

En conjunt, la nostra estada en aquesta petita i tranquil·la ciutat del nord d'Alemanya va ser molt agradable, de treball constant i profitós, d'espai i convivència entenedores dins les formes de vida més rígides i *prussianes* que estan en evident contrast amb l'estargiment i calidesa del sud.

Un sopar de comiat a casa del nostre amfitrió -el professor Horst, director de l'Institut que hem esmentat-, en un xalet ampli i planturós a les afores i en una plana amb petites muntanyoles, fou la cloenda de la nostra visita científica. La setmana se'ns va fer curta. En tornar a Barcelona

ens esperava la realitat i les rutines excessives de la Universitat de Bellaterra. □

Joan Barceló i Coll és catedràtic de Fisiologia Vegetal.

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

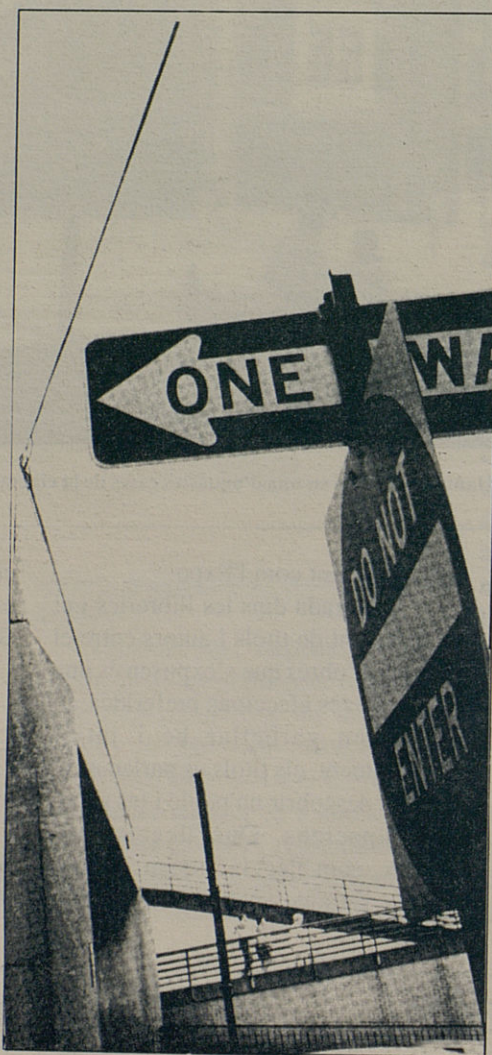
Educació per a la Causa o educació per a la llibertat

PERE FONT

"Si es necesario todos los cubanos moriremos por la Revolución". Així etzibava no fa gaire el vell cabdill de les barbes. "Morir (i és clar que tots també, si era necessari) por la Cruzada", com a missió quasi religiosament honorable, devia ser prou prodigat fa anys per l'excitat entusiasme de certes conegudes camises blaves. Ara també i com sempre, a les casernes, un rètol amb grans lletres ens encoratja amb un llampanat "Todo por la Patria" que no exclou (perquè un "Todo" ja sabem que és un "Todo") cap element centrífug que, en substracció devaluadora, se'ns escapi del l'òrbita. Així que ja ho sabem: per a tots ells i si convé, cal "morir" per a la Causa, per a la seva Causa.

(Per cert, ¿hem d'agrair als enfervorits incitadors a aquests "morirs" individuals o col·lectius el fet d'evitar-nos el directe xoc de fàstic que ens ocasionaria, als pobrets esperits pusil·lànimes de nosaltres, la utilització precisa i no eufemística d'unes formulacions més exactes asseveratives que especificassin que dins del camp significatiu del "morir" acampa i domina amb tanta o més força també el "matar"?).

Bé, posats a acceptar que els afuadors i directors del "morir" per a la Causa es creguessin sempre realment a piti de debò els seus eslògans, missatges i exhortacions (encara que ben segur que afortunadament només se'ls creuen, però, els manipulats idiotes amb esperit inflat i amb dos dits de front i que, ai però!, solen ser nombrosíssims), tindríem la típica situació clàssica d'inversió, comes

Hi ha més d'un sol camí.

L'escola lliure no
s'enganxa a cap Croada
ni pretén aixecar
temple.

enlaire, dels valors i mesures. Oblidant el que tota Causa originàriament és (és a dir, un mitjà, estri o utilitatge, afortunat o desafortunat, per a la consecució d'un millor viure i conviure entre els homes i les coses), alguns s'enamoren, obsedint-se, tant i tant de l'eina que la magnifiquen com a finalitat en si mateixa, fetitxe encimbellat que acaba, amo i senyor divinitzat, arrossegant i sacrificant, dins de les seves rodes, tot el que se li atraca. L'eina o mitjà es fa finalitat, i la real finalitat queda relegada, traïda, subordinada.

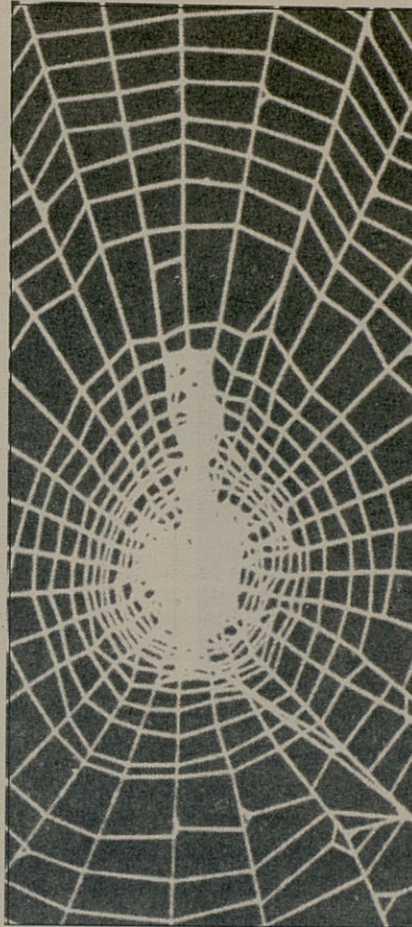
Hi ha Causes i Causes, però. Evidentment no totes elles exigeixen el nostre "morir si cal". Però la majoria d'elles d'alguna manera sí que exigeixen. Tenen la gola profunda i l'esòfag ample, un bon estómac i un espaiós ventre per omplir-se'l sense pausa. I és que no hi ha volta de full: un gran nombre de Causes (totes elles ben "santes" per als seus oficials i deixebles apològics) solen ser metodològicament igualetes, igualetes com gotetes d'aigua, amb fesomia punt per punt minuciosament reproduïda en calcomania. Així, per exemple, vegem-ho respecte de l'escola (gairebé qualsevol escola) al servei fidel de la Causa (gairebé qualsevol Causa). Es tracta d'una educació apostòlica encaixonada dins dels tancats barrots dels venerats principis, encaiminada a la conversió irredemptista, a la purificació, amb llum i veracitat, de l'educand concebut com a matèria passiva i argilosa mal·leable, massa informe per a afaïonar i alliberar del caos i l'error i per elevar al punt madur,

precís i exacte que cal i correspon segons les coordenades del sistema, úniques coordenades possibles, encertades i eficients.

Aquest tipus d'educació (generalment sempre enfervorida per l'hipersensible mestre enfervorit) acull l'alumne agafant-lo del braç o de la maneta per portar-lo en tasca messiànica a la conclusió-meta ja prèviament fixada pels doctes consagrats de saviesa, encamellats al vèrtex de la piràmide dels honors i les reverències.

El camí de la Causa és recte, i el seu horitzó és diàfan, clar i gojós i plantat amb la contundència nítida de les úniques veritats possibles. La via pedagògica és autovia ràpida en direcció única ideològica sense possible escletxa a divergència enterbolidora. El dissentiment és dolent. I perquè ningú no "embulli fil" de manera empipadora només es toleren les discrepàncies fàcilment rebatibles. Aquestes sí que són fins i tot ben arribades com a productes utilitzables per a la devaluació de les tesis "enemigues" i de la gent estranya que, quan no és ni actualment ni potencialment convertible al dogma, queda arraconada en la reserva d'uns "ells" que representen l'antítesi a la rectitud i l'encert dels "nosaltres", dels bons, madurs, conscienciats, intel·ligents, farcits d'honestedat i saviesa.

L'efectivitat del martellejar repetidament en el mateix sentit i sobre la mateixa matèria triomfa sobretot en l'escolar tendre, o en la víctima ja en predisposició especial degut a prèvies concepcions escolàstiques de sistemes tancats que graviten sobre d'ella, a anteriors lliçons de sagristia, seminari diocesà o falda capellanesca de sigui quin sigui (ben poc importa) el sant déu venerat, però amb idèntica pràctica apostòlica que no fa, dins de la nova escola, altra cosa sinó prosseguir una mateixa onda de corpus ideològic travat, de visió general intrínsecament històrica amb procés sempre jalonat i ascendent cap al "the end" (diví o profà) apoteòsic i paradisiac que colmarà de joia la lluita penosa dels combatents de la Causa, lluita, per altra banda, gratificant, ja que, en catarsi purificadora, omple de

Quan la Causa pot esdevenir una xarxa de compromisos.

L'escola de la Causa
és l'escola de l'amén i
del no hi ha volta de
full, l'escola de la
Veritat.

sentit existencial el quefer diari de l'existència quotidiana.

L'efectivitat de la prèdica-pedagògica també sol, o pot, intensificar-se amb les garlandes policromades dels muntatges afectivo-sentimentalistes que inflamen cors i ànims amb l'escalfor de l'entusiasme, entusiasme que també contribuirà a formar una crosta contra oposicions i envestides irritants i endomassarà encara més la Causa amb encens, altar fumat i misses de tres o mil oficiants excitants i cantaires.

Per arradonir-se en pragmàtica eficàcia, és habitual que algunes Causes anhelin, ansioses, aprofitables màrtirs, aixequin monuments i fites, despleguin símbols, coronin sants, fixin dates, celebrin festivitats i homenatges, lliguin punts i més punts de referència i consagrin de plenitud vivencial cada angle o cantó d'un temple que, com més abastit i totalitzador, més ferma cadascun dels seus membres en conveni i pacte de fidelitat, servitud, entrega i obediència per a embotellar-los dins de la ferria ampolla d'un carreró sense sortida de compromisos que tan sols són deslligables per la via intencionadament definida de la traïció i el renegament repudiable. O punible, també, amb l'investida "ad hominem", l'insult, l'ostracisme o amb quelcom pitjor encara quan la fase de l'evolució de la Causa va calenta i es corporeïtza tal volta en la branca armada d'un Exèrcit de Salvació o Alliberació disposat a repartir hòsties precisament als malvats que no creguin o no combreguin.

L'escola de la Causa és l'escola de l'amén i del no hi ha volta de full, l'escola de la Veritat, caponadora de tot cigronet negre impertinent que, quan segueix insistint en desviació o disgressió, és sospita manifesta de feblesa, mal contagi esponjós o motiu de seriosa alarma, motiu de recerca de remei i teràpia ràpida en proveïment de reforç ideològic traduït en recomanació d'assistència a sermó, lectura exemplar o exercici espiritual d'urgència immediata. I si, malgrat tot, persisteix en l'error, llavors el problema serà ja qüestió d'estupidesa, follia, blasfèmia malintencionada, irritant, exasperant...

Martellejar en un sol ritme i sentit, travant els membres amb compromisos clars i subtilment o finament ordits, desacreditant l'adversari, envoltant-se sobre si mateixos en deliri onanístic, sensibilitzant-se en susceptibilitat onfaloscòpica, dictant-se doctrina i receptes teòriques i albirant el sol naixent de la solució final en meta nítida, així fabriquen certes militàncies productes fets, sòlids, unidimensionals i atrinxerats en avorrit bassol infer-

Biblioteques Municipals

PALMA Carrer d'en Colom i Jaume II

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07 001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL

Pça. Gaspar Rullan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTEQUES

MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

tilitzant, tremolosos porucs bunkeritzats en companyia i protegits, a la vegada, pels murs rígids d'un sistema teòric lligat i maternal i que dona sentit als fets i esdeveniments als qui, dirigents o escolans de la Causa, no saben, o no poden, desmamar-se definitivament i per sempre de la mamella ideològica que els alimenta.

L'escola lliure, ben al contrari de l'escola doctrinària, és una altra i diferent història. És com nau lleugera sobre una mar no cartografiada, amb cap port d'arribada ni conclusió preestablerta. És l'escola oberta a la multiplicitat, a un món no resumible en cap rígida formulació ni principi perquè se'ns escapa a tota explicació fàcil, a tota formulació esquemàtica, a tot llenguatge o metallenguatge, món que majoritàriament se'ns escola entre les malles de qualsevol sistema, indomable pel pur concepte, món envitricollat de complicades relacions i contradiccions entre els fets, les bèsties i els homes.

Per això l'escola lliure no s'enganxa a cap Croada ni pretén aixecar cap temple, sinó, ben al contrari, ensorrar-ne els fonaments dels escleròticament paralitzants, situant l'alumne davant el sorprenent feix vital, fluid i fornit de complexitats en fertilitzador i benaurat conflicte.

L'escola lliure no formula normes ni moral, ni aconsella, ni salva, ni adoctrina. Crea éssers autònoms, laics, sense emblema ni escut ni bandera ni uniforme. *Atia sempre la ment més amb preguntes que no pas amb respostes. Esperona el pensament, però sàviament i honestament i en definitiva, no en dicta ni una sola ratlla.*

En un existir intrigant i excitant, l'escola lliure dona ales i infla velamen. Perquè hi naveguis emancipat. Sense portes, ni bruijots, ni barreres. Com cal. I en honor i glòria de l'autonomia, l'autodeterminació i independència mental de l'individu: el concret subjecte en la proposició més vital que no pas gramatical d'aquesta vida, la més sorprenent de les aventures incommensurables. □

Crònica a mitjanit

SALVADOR BONET I FERNÀNDEZ

En Salvador Bonet ens ha duit unes notes del seu diari personal que fan referència a l'Hospital de Nit. Treballa aquí des de fa uns quants anys i creu que és una institució que els ciutadans coneixen poc, que no saben la feina que fa. Potser qualche exemple podria servir perquè ens n'adonàssim. En publicam alguns de 1990 d'entre els molts que es produeixen cada dia. - E.M.

2-7-90: Avui ha començat la neteja general i el canvi d'hora d'entrada a l'Hospital. Hi ha hagut 42 comensals al "soparillo" que hem fet en el pati de baix. Ha estat molt difícil mantenir ordre mentre repartíem els entrepans i els tassons de llet a la gent. La fila índia s'ha romput diverses vegades perquè tothom volia ser el primer. M'he hagut d'enfadar i pegar un parell de crits.

27-7-90: "Monchete" s'ofegava i de matinada ha anat dues vegades a l'Hospital General. Diu que dilluns tornarà al sanatori de Caubet.

3-8-90: Amb el nostre col·laborador salleric he visitat els malalts que tenim ingressats a l'Hospital General. Els hem trobat bastant fotuts i molt sols. Caldria anar-hi més sovint.

7-8-90: Segueix el rosari de gent coneguda i desconeguda que passa per la porteria demanant llit o altres ajudes perentòries.

Al vespre hem fet una ronda per la Rambla i la plaça de l'Hospital General cercant "El Legía" i "La Bombón". Només hem trobat J.L.G., gat de cervesa i vi. Un oncle i un cosí del "Chiquetete"

El menjador de l'Hospital de Nit de Palma.

han vingut de Càceres per veure el seu familiar. Se'n van demà i encara no en saben res. Els he indicat els punts negres on potser el podrien trobar. Demà el cercaran pertot.

10-8-90: No falta ningú. Tothom ha vingut a dormir. És un dels dies més tranquils que record. Devers mitjanit la policia nacional ens ha duit una al·lota indocumentada que anava "zombi" pel

Les altres efemèrides

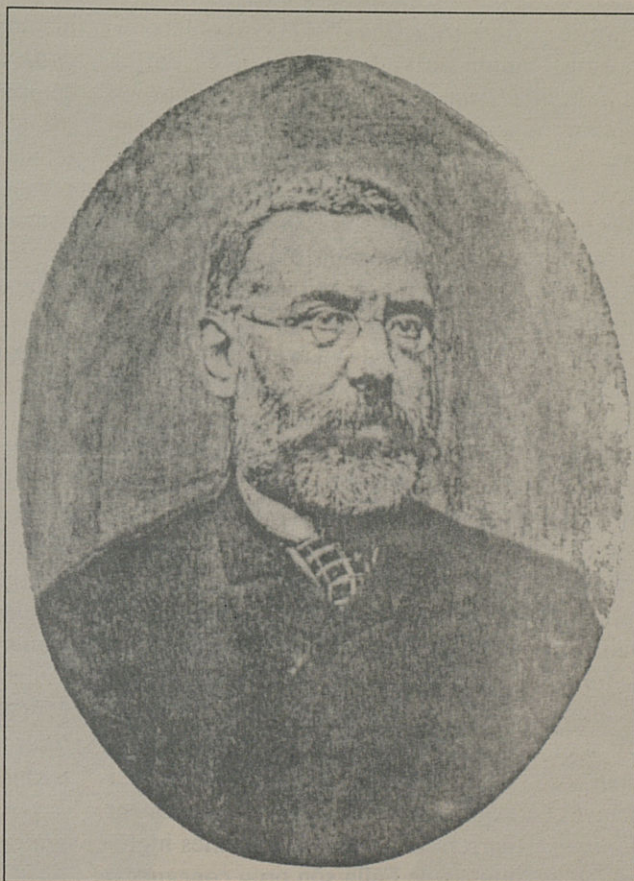
PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

No tot ha de ser Rossini! La celebració dels dos-cents anys del seu naixement ens ha servit, al llarg del 92, per acostar-nos a la figura del músic italià. Almanco això esperam. Seria realment un homenatge fallit si després de tot un any de recordar-lo i tenir-lo més o menys present a l'hora de confeccionar les diferents programacions musicals, el gran públic oblidàs la seva música tot just entrat el 93.

Però com deia, no tot ha de ser Rossini, i aquest 1992 que ja hem tancat ens ha portat algunes altres efemèrides musicals. Anem a veure:

A. BOITO (1842-1918), L. CHERUBINI (1760-1842), J.J. FROBERGER (1616-1667), E. GRANADOS (1867-1916), G. GOULD (1932-1982), A. HONEGGER (1892-1955), Z. KODALY (1882-1967), E. LALO (1823-1892), J. MASSENET (1842-1912), G. MASSOT I BELTRAN (1842-1900), D. MILHAUD (1892-1974), C. MONTEVERDI (1567-1643), F. MONTIS I BORNEO (?-1892), J. STAMITZ (1717-1757), G. TAILLEFERRE (1892-1974), G. TARTINI (1692-1770), G. PH. TELEMANN (1681-1767), A. TOSCANINI (1867-1957), A. ZEMLINSKY (1872-1942).

Per què? Amb quina finalitat els festejam? Val la pena l'esforç?... Algunes d'aquestes reflexions s'haurien

Guillem Massot, del qual es compliren el 1992 cent-cinquanta anys del seu naixement.

de fer a l'hora de recordar un artista, coincidint amb una data memorable referent al seu calendari.

De Rossini encara no podem dir gaire coses ni treure massa conclusions sobre el ressó que hagin pogut tenir els focs i fums llançats al llarg d'aquest 1992. En canvi sí que podem analitzar, passat un temps, aquell 1991, conegut com l'Any Mozart. Ho recordau? Tampoc no fa tant de temps.

Només fa un any, per aquest

temps, tancàvem el període de les celebracions dedicades a Mozart. Al llarg de tot aquell 1991 sortiren al carrer quantitat d'estudis i biografies amb aportacions noves i valuoses, es posaren a la venda enregistraments i edicions d'obres desconegudes o mig oblidades, les quals és ben segur que no haurien vist la llum sense l'excusa del bicentenari. Per altra banda les obres de Mozart aparegueren a bona part dels programes de concerts: orquestres, grups de cambra, solistes... incloïen partitures del músic de Salzburg.

La meua valoració d'aquell memorial és positiva. Pens que gràcies a ella n'hem sortit beneficiats tant els aficionats com els estudiosos.

En general, crec que és important aprofitar les efemèrides per festejar la figura, en aquest cas, d'un

compositor però extensible, naturalment, a qualsevol nom de la cultura o de la història. Tal vegada només provocarem que els estudiosos revisin o ampliïn els coneixements de la seva obra. Bé, per això tot sol ja haurà valgut la pena. □

Pere Estelrich i Massutí és musicòleg.

L'autobiografia de Milhaud i Espanya

ANTONI PIZÀ

És probable que el bicentenari de Mozart ens hagi deixat embafats a tots de celebracions i fastos culturals. Tanmateix el 1992 —ara que ja ens hem curat de la ressaca del 91— ha estat l'aniversari d'un bon grapat de compositors. Per aquells que encara no estiguin escalivats d'aniversaris, convé recordar que el 1992 és el centenari del naixement del compositor francès Darius Milhaud.

"Soc francès de la Provença, i jueu de religió", diu Milhaud a la seva autobiografia la primera versió de la qual va aparèixer amb el suggestiu títol de *Notes sans musique* (París: René Julliard, 1949). Anys després, una segona versió titulada *Ma vie hebreuse* (París: Belfond, 1974) inclouria alguns capítols nous i es centraria en els anys americans del compositor.

Curiosament, en aquesta autobiografia, un dels temes amb més incidència és Espanya. Milhaud va escriure dues òperes de tema espanyol: *Bolívar* (1943) i *Christophe Colomb* (1952). A més a més va posar música a l'obra de García Lorca *La casa de*

Bernarda Alba (1947) i va col·laborar amb Salvador Dalí en el ballet *L'anneau de Pourpre* (1952). Entre les seves amistats en el món musical espanyol destaquen els germans Rodolfo i Ernesto Halpétter, el director d'orquestra Enrique Fern'andez Arbós i molt especialment Manuel de Falla, sobre el qual Milhaud conta una curiosa anècdota.

Milhaud va visitar Falla a Granada. El compositor espanyol li va mostrar orgullós la seva ciutat i fins i tot el se'n va dur pels suburbis per on no hi havia més que nins gitanos que captaven i algun carro que adesiara passava alçant un dens nígul de pols. Conta Milhaud que cada vegada que els caminants es trobaven amb aquest polseguer, per tal de protegir la seva fràgil salut, sempre susceptible a mals aires, Falla es posava un mocador davant el nas i la boca talment com un bandoler i seguidament s'amagava còmicament darrera una mata. Les manies higièniques de Falla són prou conegudes. Arthur Rubinstein afirma a les seves

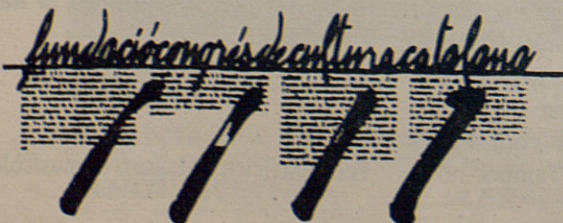
memòries que cada vegada que Falla donava la mà a qualcú, ràpidament el compositor feia una memballeta per tal de fer venir la seva germana i criada, la qual li duia una tovallova perquè el compositor es rentàs del contacte amb externs.

Com és d'esperar, l'Espanya retratada a l'autobiografia de Milhaud va anar a Toledo, va ser la tètrica imatge dels quadres d'El Greco el que va dominar la seva percepció de la ciutat. A Madrid foren les tapes de les cerveseries el que va presidir la seva visita. A Granada varen ser les guitarres flamenques i l'es dones endolades de rigurós negre el que va marcar la seva memòria. Però és precisament per això, en aquests moments que vivim d'intermitent eufòria i mortor europeïsta, que el llibre de Milhaud ofereix algunes reflexions interessants. No cal dir que una traducció al català seria una aportació importantíssima a la nostra bibliografia musical. □

Antoni Pizà és musicòleg del RILMA Nova York.

EL MIRALL

**AMB EL
SUPORT DE**

**Plànols topogràfics
Fotografies aèries**

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telefon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

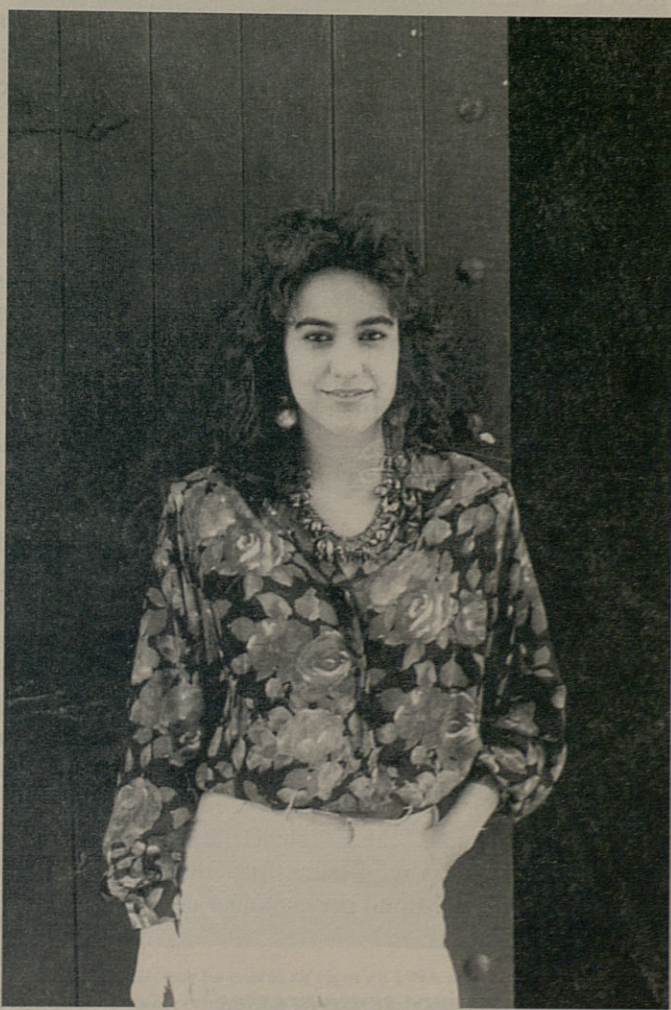
Maria de la Pau Janer i la passió per la literatura

MIQUEL LÓPEZ I CRESPI

La meua tasca es divideix en un doble vessant que no puc de cap manera separar del tot. Es tracta del treball d'investigació, d'una banda, i de la creació literària, d'altra. No crec, emperò, que siguin dos compartiments aïllats els que m'ocupen, sinó que hi ha una certa imbricació entre ambdós. Un lligam que sorgeix del fet que neixen d'una mateixa dèria: la passió per la literatura. I la certesa que, tanmateix, tant l'estudi com la creació literària formen part de la vida que he tingut la fortuna de poder escollir. Vaig estudiar Filologia catalana a la Universitat de les Illes Balears i també m'hi vaig doctorar fa poc temps, a les acaballes del mes de juny passat, gairebé tot just abans de la festa que inaugura l'estiu: els focs de Sant Joan. El títol de la meua tesi doctoral és *Les rondalles del cicle de l'espòs transformat. Pervivència en la literatura*

catalana de tradició oral, un estudi sobre el món dels contes meravellosos i, sobretot, l'aprofundiment en tots aquells relats que ens expliquen les desventures d'un príncep convertit en bèstia. Un tema certament atractiu que m'estimulà a resseguir viarany desconeigits.

Fa dos anys que treball com a professora ajudant al Departament de

Maria Pau Janer, que acaba de rebre el "Premi Rosselló-Pòrcel" de l'OCB.

Filologia Catalana de la nostra Universitat, en una feina que m'estimula sempre més. Abans, durant els anys de carrera, vaig fer algunes incursions en el món de la televisió i de la ràdio, experiències que em serviren per explorar altres possibilitats de llenguatge, formes de comunicació molt diferents de la literària però també plenes de possibilitats.

Fins ara tenc cinc llibres publicats i tots ells tenen una història pròpia. *Els ulls d'ahir*, fou la meua primera novel·la, publicada per l'editorial Tres i Quatre a València, poc després d'haver resultat finalista del Premi Ciutat de Palma. Tenia vint anys quan vaig escriure-la i les seves pàgines reflecteixen tota la intensitat d'aquell moment. La següent novel·la és *L'hora dels eclipsis*, Premi de Narrativa Andròmina 1989. Aquell mateix any apareixia a Barcelona, a l'editorial La Galera, la meua única experiència fins avui en el camp de la literatura infantil i juvenil: *L'Illa d'Omar*, premi de la Crítica Serra d'Or 1990.

Després vaig escriure la meitat exacta d'un llibre de contes en el que fou una aventura a dues veus. Es tracta de *Sense compromís de perversitat*, escrit juntament amb el bon amic Miquel de Palol i publicat a Barcelona per l'editorial

Tanagra. Per últim, he de fer referència al llibre que recull el que va esser la meua tesina, una primera aproximació al tema de la tesi doctoral. La tesina va rebre el premi Valeri Serra i Boldú per a treballs d'investigació sobre cultura popular. El mes de març aparegué a les Publicacions de L'Abadia de Montserrat amb el títol *Les rondalles del cicle de l'espòs transformat*.

"Vaig començar a escriure perquè era el que més m'agradava"

No record cap moment de la meua vida en què la literatura no hi tengués un espai propi. Un espai cada cop més immens. La meua infantesa apareix lligada als relats orals que m'explicaren mil cops i aquest és segurament l'origen de l'interès que sent per la rondallística, un interès que ha culminat en la tesi doctoral. Puc evocar la infantesa i l'adolescència com a moments vinculats profundament als llibres. Primer, relats explicats; després, històries descobertes en les pàgines d'un llibre, llegides i rellegides.

També he de reconèixer que vaig tenir la sort de créixer voltada de llibres, que els tenia a l'abast perquè configuraven la realitat on havia nascut. No vaig haver de cercar-los perquè m'eren pròxims. També vaig tenir ocasió, des dels primers anys de la meua existència, de conèixer molta gent relacionada amb la cultura, tant de Mallorca com del Principat. Escriptors, periodistes, pintors, músics..., persones que veia a casa meua, i a partir de les quals la literatura fou una descoberta quotidiana. El pas de la lectura a l'escriptura fou senzill. No hi hagué cap decisió inesperada o sorprenent. Vaig començar a escriure perquè era el que més m'agradava i perquè aquell era el món que, precisament perquè m'era tan proper i em fascinava, vaig decidir triar. Aleshores tenia deu o onze anys. En aquell moment, malgrat tot, no sabia encara fins a quin punt pot ésser difícil tirar endavant per un camí que és el nostre.

"El meu pare: el crític més dur i el millor mestre"

La influència del meu pare en la meua personal opció d'escriure és determinant i definitiva. Ell fou qui estimulà la meua passió per la literatura, qui em recomanà llibres i autors, qui em llegia —un fragment rere l'altre— les històries que anava inventant. Va ésser també el crític

més dur i el millor mestre. Llavors, amb els anys, es convertí a poc a poc en la persona que, a més del pare, és el company de dèries. Aleshores sorgiren el diàleg i la discussió que enriqueix sempre, aparegueren les llargues converses i des d'aquell moment va saber, també, esdevenir interlocutor i oient.

La resposta podria ser més llarga encara. Podria dir que en aquesta terra difícil que ens ha tocat habitar tenim una complicitat bella. Ambdós som —permeteu-mel'adjectiu— uns grans treballadors. Ambdós hem tengut la sort de poder fer el que més ens agrada. Tots dos hem rebut també proves d'intolerància i d'enveja, perquè

La meua infantesa
apareix lligada als
relats orals que
m'explicaren mil cops i
aquest és segurament
l'origen de l'interès que
sent per la
rondallística, un interès
que ha culminat en la
tesi doctoral.

sovint la mesquinesa omple l'esperit dels que no saben treballar. I de tot això n'hem tret —estranya paradoxa— forces i estímuls per continuar essent afortunats.

"Escriure sense presses"

Quan escric una novel·la el procés és llarg i complex. Es tracta gairebé d'una aventura en la qual totes les sorpreses són possibles. Hi ha moments d'eufòria i altres de patiment, perquè no és mai fàcil reflectir en un tros de paper, un dia i un altre, tot el que volem explicar. Abans de començar, emperò, intent fer un esquema del que ha de constituir el nus de la història, esbós el perfil dels personatges que hi han d'aparèixer,

faig un llistat d'alguns episodis essencials per a la trama, i imagin diversos desenllaços possibles. (Pens que el final és una de les parts més important de la història i m'agrada elaborar-lo amb cura).

Després començ el procés de redacció, seguint normalment un ordre lineal: Des del començament de la història fins al seu final. Escric a mà, encara que en acabar pas cada capítol a l'ordinador i el corregesc, introduint-hi matisos i canvis. El ritme d'escriptura sol ésser lent. M'agrada escriure sense presses i llegir en veu alta els diversos fragments de les històries inventades.

"La literatura: una opció seriosa"

Pens que després del *boom* que durant aquests darrers anys ha tengut la literatura escrita per joves en terres catalanes, les coses retornen al seu lloc. Ara no basta ésser jove i escriure segons uns certs cànons per tal de poder publicar. Ho has de fer bé. De fet, hi ha molts autors joves que, després d'un o dos llibres, segurament no tornaran a produir gaire cosa. Això ens afavoreix als que entenem la literatura com una opció seriosa, als que hem dit, ja moltes vegades, que d'aquí vint anys, quan no ens podran qualificar de *joves i brillants promeses*, seguirem escrivint. □

JANER I MULET, MARIA DE LA PAU. Palma de Mallorca, Mallorca, 13.1.1966

Nom de ploma Maria de la Pau Janer

Estudis Filologia catalana

Activitat professional actual Ensenyament, periodisme

Associacions AILLC, Deutsch-Katalanische Gesellschaft, AELC

Gèneres conreats Novel·la, guionatge

Idiomes dels quals h traduït Castellà, alemany Col·laboracions en mitjans de comunicació Diari de Mallorca, El Temps, El Mirall, Lluç, RNE

Premis literaris Andròmina, 1989: *L'hora dels eclipsis* > Crítica Serra d'Or-creació juvenil, 1990: *L'illa d'Omar*

Guions difosos *Temps d'estiu*. Televisió: TVE Catalunya, 1987 > *Vorammar creació*. Ràdio: RNE:

1988 > *Qüestions de llengua*. Ràdio: RNE, 1989

Llibres publicats *Els ulls d'ahir*. València: Eliseu Climent, 1988 > *L'hora dels eclipsis*. València: Eliseu Climent, 1989 > *L'illa d'Omar*. Barcelona: La Galera, 1989

Més inversions i noves activitats

SANTI ADROVER

Resulta palpable que l'actual conjunt de mitjans de comunicació és un dels sectors de l'economia amb més dinàmica del moment. Entre altres raons perquè és un sector econòmic extraordinàriament rendible.

Els grans grups de la comunicació comencen a tenir una dimensió forta de quinze anys ençà. El món de la publicitat hi ha tengut molt a veure ja que hi ha aportat una font d'incalculables guanys que han fet possible, a més de la consolidació en el propi àmbit, que els grups s'introduïssin també en diferents sectors de la comunicació. Aprofitant els grans beneficis han emprès noves activitats i noves inversions.

La concentració industrial del sector de la comunicació pot adoptar diferents modalitats: mitjançant una concentració horitzontal (en la qual les empreses controlen diversos mitjans del mateix sector, ja sigui ràdio, televisió o premsa); de forma vertical (controlant els diferents processos sense dependre d'intermediaris per a la comercialització dels productes); la concentració multi-media (on les empreses d'un mitjà concret s'interessen per altres sectors de la comunicació amb els quals obtenir majors rendiments econòmics).

El Mercat Únic, que ha entrat en vigor en 1993, no és una cosa que hagi de passar desapercebuda per als grans magnats de la comunicació.

Finalment, el procés multi-nacional, obeint raons fiscals i cercant una major relació empresarial amb altres països.

Realment aquesta forma d'actuar dels "monstres" de la comunicació ha tengut una aliada, la permissibilitat atorgada per les diferents legislacions internes de cada país, sobretot a Europa, i hem assistit a la creació d'imperis com els de S. Berlusconi,

R. Maxwell o R. Murdoch, a nivell l'exterior; o a fenòmens com Prisa o Grupo Zeta, a l'estat espanyol.

La seva actuació és molt variable. Alguns grups es concentren en el sector editorial, les revistes o la premsa en general, i en la indústria fonogràfica. Altres prefereixen el fenomen de la televisió, amb el món de la publicitat com a aliat.

Però ara es pot plantejar un interrogant per a aquests reis de la comunicació actual. Un interrogant força lligat als actuals esdeveniments econòmics. El Mercat Únic, que ha entrat en vigor el 1993, no és una cosa que hagi de passar desapercebuda.

El gran circ de la comunicació també haurà de valorar aquest important fet. Alguns grups ja planifiquen les seves possibilitats per aconseguir ser líders en el seu sector. Això comportarà fusions i associacions entre diferents empreses a nivell

europeu. Es tracta de fer conèixer millor els seus productes, de tenir més audiència i, sobretot, d'obtenir alts rendiments publicitaris.

Aquest pot ser l'escut de les multinacionals davant l'actual perspectiva econòmica. Una perspectiva dominada per un nou concepte d'economia de mercat que s'alça impassible sobre el fracàs de la planificació als països de l'Europa de l'Est. □

360 mesos publicant llibres en català

BIEL MESQUIDA

Quin guster celebrar els trenta anys d'activitat ininterrompuda i coratjosa de Can 62! Dins la tenebrosa nit del eixisme un grup de patriotes catalans, aventurers de la intel·ligència i bons amadors de la difusió dels sabers decidiren arriscar-se físicament i econòmicament: posaren en marxa una

una dedicació on el treball, el coratge amb dosis altes de lluita eren necessaris per una mala fi de motius.

Censura madrilenya

Caldria que el Lector tingués entre les mans un dels moltíssims exemplars que arribaven a Edicions 62

demostrava que el franquisme tenia molt clar que el català havia de ser una llengua morta. Els responsables de l'editorial se'n feren un fart de rebre aquests exemplars que o bé no podien publicar en la seva integritat o havien de sortir amb tota casta de talls. Aquest capítol difícil d'aquesta feina pionera

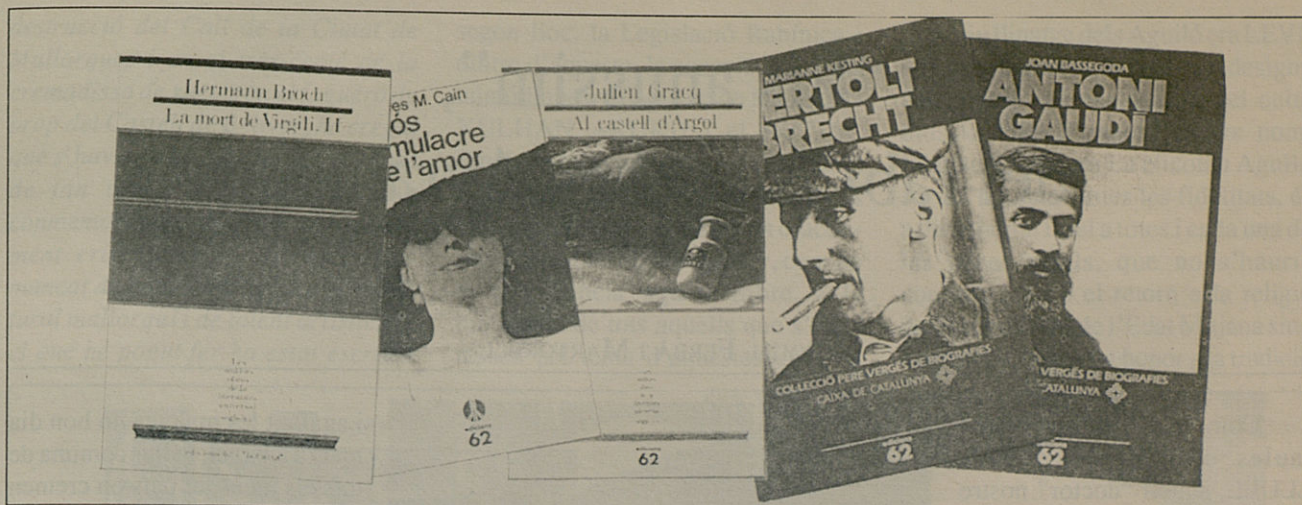
editorial "normal" (o sia que fabricàs llibres de tota casta de gèneres i per a vendre a tots els públics) i "catalana" (de llibres catalans per un cantó i dins una tradició de tota la vida de traduccions al català d'autors valuosos de tots temps, per l'altre). Josep M. Castellet fou anomenat director literari i ho conta amb aquests mots: "Se'm va encarregar el projecte de fer una editorial que no fos una *editorialeta*, que cobrís els buits immensos de la cultura catalana en un sentit de totalitat. Fer això era difícil durant el franquisme, però ens hi vam posar". Aquest anar per feina i publicar llibres en la perseguida i minoritzada llengua catalana era una tasca que demanava

després de passar els tràmits de la censura per poder entendre la ideologia d'aquells que comandaven. Aquest cronista quan ho va tocar amb els ulls de la mirada se'n feia creus per exorcitzar aquella mostra viva d'uns individus que quan sentien parlar de cultura es posaven la mà al gallet de la pistola. Tot l'exemplar mecanografiat d'aquell primer llibre que vaig veure al despatx d'En Castellet estava fet un crist d'obliteracions gratinyades amb llapis vermell. I aquests borratxos que formaven tot un galimaties a cada plana tenien diferent intensitat segons la frase i el grau d'"atac" als sacrosants principis de la dictadura. Una escenografia pura, dura, crua i que et

caldria que no s'oblidàs mai perquè forma part dels fonaments fermes d'una editorial que sempre ha sabut que era qualche cosa "més" que una editorial.

Catàleg general

Per deixar constància d'aquesta fita tan significativa Edicions 62 ha publicat un llibre de quatre-centes pàgines titulat *Catàleg General, Trenta anys de llibres en català* que recull per ordre alfabètic 1975 autors i col·laboradors que tot al llarg d'aquests milers de minuts han passat per la casa. No marejaré al Lector amb una breu història editorialística perquè qui no tingui a les seves prestatgeries qualche llibre de les seixanta-dues

col·leccions (vuit d'aquestes centenàries) que han sortit de Can 62 no pot entendre una part indispensable de la cultura catalana contemporània. Només destacaré en aquest espot publicitari gustós un parell de dades que m'han fet gràcia del llibre commemoratiu perquè normalment un no les coneix. *Mecanoscrit del seu origen* de Manuel de Pedrolo és la gran star de l'editorial amb 396.418 exemplats i 40 edicions. *Aloma* de Mercè Rodoreda ha estat reeditada 36 vegades. El 30 d'abril de 1992 l'editorial havia publicat un total de 20.547.256 exemplats els quals sumats a les edicions no venals encarregades per institucions i empreses que són un 19,3% del conjunt de la producció fan un total de 25.466.856 exemplats la qual cosa és una xifra ben representativa. Si tots aquests llibres editats fossin estesos en el camp i en les pistes de l'Estadi Olímpic de Barce-

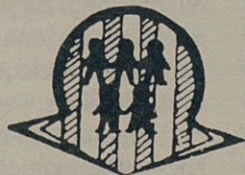
lona de 1,4 hectàrees quedarien ocupats totalment formant una gran pila d'uns 80 cm. d'alçada. O si escampéssim tots els llibres formant una gegantina estora, cobriria una superfície equivalent a sis vegades la superfície de la Fira del Llibre de Frankfurt de 1992 (124.676 metres quadrats). No ho trabau una virgueria?

Si miram el volum de xifres podem veure que Edicions 62 ha editat 2.693 títols d'escriptors catalans i estrangers. Des de 1963 fins al 1969 el nombre de traduccions superava el d'obres originals catalanes. Fins l'any 1976 el fons editorial no va arribar a comptar amb un nombre d'obres originals superior al de traduccions (51% i 49% respectivament). Aquest avantatge d'obres originals s'ha anat accentuant posteriorment i no és fins l'any 1990, amb la incorporació de 56 obres traduïdes provinents d'Editorial Laia, que augmenta el pes de les

traduccions i torna a canviar el signe de la producció. Cal resaltar que en aquestes esplèndides traduccions dels escriptors més valuosos de la cultura mundial els nins i nines catalans han pogut fruit d'un aprenentatge del saber i sabor literari d'una forma modèlica.

Brindis canseixantados

Alç la meua copa amb xampany de la Vídua Cliquot (en certes matèries no som ni patriota ni matriota) de la reserva del 62 per desitjar als fundadors editorials, als treballadors i distribuïdors, als autors i col·laboradors, al veterà director literari J. M. Castellet i al joveçà A. Broch i a tots nosaltres lectors apassionats i fervorosos un "Per Molts d'Anys" càlid i ver perquè Edicions 62 no s'aturi de donar-nos aquests aliments i nutricions tan necessàries per conjuar tesi i plaer, gust i escriptura. Salut! □

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c. del Mar, 6, 3r.
07012 PALMA

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

“Els anussim”, del rabí Isaac ben Avraham

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Començaré les meves paraules dient que RAMON LLULL, aquell “doctor” nostre de les “set ciències”, essent senescal del Rei de Mallorca i gaudint d’una posició confortable i més o manco segura, decidí un dia de retrobar-se a si mateix i abandonant casa, càrrecs oficials, privilegis, amics i amigues de bauxa, muller i fills, ciutat i Cort, riques vestimentes i vigorosos cavalls... marxà sol, a la muntanya “sagrada” d’aquesta illa, que és el Puig de Randa, on trobà el covatxol que li havia de servir de vivenda, la més humil de totes, i prengué consciència de la que era la seva veritable fortuna personal, és a dir, la sepiència que Déu li havia donat.

Un altre gran mallorquí fou ANSELM TURMEDA que, deixant de banda els hàbits claustrals de Sant Francesc, abraçà de bon grat l’Islam, identificant-se de debò amb aquella religió i cultura, en l’àmbit de les quals destacà força, esdevenint un santó venerat encara avui a la seva tomba tunisenca, allà al cor de la medina.

Un tercer exemple d’aquesta metamorfosi vital podria esser el gran poeta JOAN ALCOVER, advocat i polític alhora que escriptor, que quan anava camí d’esser un poeta en llengua castellana, de l’escola de Campoamor, ben introduït i promocionat en el món literari madrileny, s’adonà que tota aquella petita glòria no era sinó una mala desfressa i que era precis anar a l’encontre de la més arrelada autenticitat, és a dir, la llengua materna, el català de Mallorca, mamat

Nissan ben Avraham

Nissan ben Avraham
és, però, per damunt
de les seves creences
religioses i de la seva
vocació, diríem, de
mestre i de clergue, un
intel·lectual.

i viscut dia a dia i hora a hora.

En Nicolau Aguiló, que avui nom NISSAN BEN AVRAHAM, seria un cas igualment curiós de canvi de vida i recerca d’identitat. Amb plena consciència de les seves arrels de descendent de jueus conversos, aprengué la llengua dels seus majors més antics

i agafant les maletes un bon dia marxà a Israel, la llar comuna de tots els jueus, el país on cremen les flames de vida del “menorah” amb aires de total independència i llibertat. Allà trobant-se, i havent renunciat al seu nom i llinatges de tradició cristiana, trista herència, com és trist i cruel tot allò que és forçat amb amenaces de mort, del baptisme massiu al que foren sotmesos els seus avantpassats, esdevingué jueu de bon de veres, i com a jueu de bon de veres ciutadà de “terra promesa”. Començà després els estudis de RABINAT a Jerusalem, estudis que havent coronat amb èxit i aprofitament el converteixen en el primer rabí mallorquí de què tenim constància al cap de 600 anys de la pèrdua de la plena identitat jueva dels seus avantpassats.

Nissan ben Avraham és, però, per damunt de les seves creences religioses i de la seva vocació, diríem, de mestre i de clergue, un intel·lectual que ens ha sorprès, ben agradablement, amb un relat històric, *La por*, i un assaig, *Els anussim*, de considerable riquesa documental i eloqüents i reveladores consideracions.

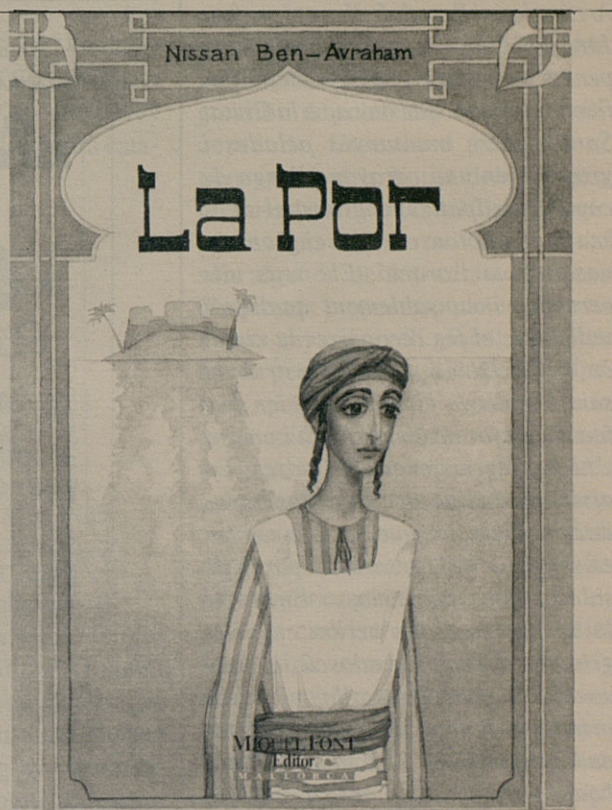
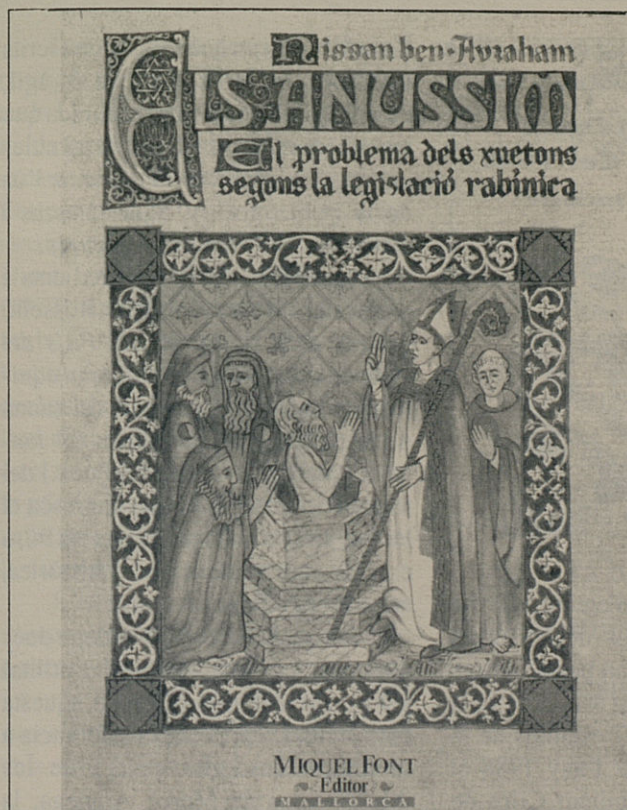
En una breu introducció, l’amic Nissan ens explica al llibre que avui presentam, els motius que el mogueren a redactar-lo, uns motius rera els quals s’hi endevina la preocupació pels qui fa ara quinze anys fórem els seus únics compatriotes, xuetes i no xuetes, però tots mallorquins de socarrel. Diu Nissan:

“En el sis-centè aniversari de la

destrucció del Call de la Ciutat de Mallorca i en el tres-centè de la cremadissa de xuets en el fogueró de prop del Castell de Bellver, he cregut que s'havien de recordar les víctimes de tan cruels fets, bé amb una commemoració cultural o amb monument erigit a llur memòria. Però mancat de contactes amb el món cultural mallorquí i de talent artístic, tot el que he pogut fer ha estat escriure

segon lloc, la Legislació Rabínica i dintre d'aquesta, la coacció, les fonts talmúdiques, la legislació RABAM i XULHAN ARUKH i el FUTUR. Finalment, la part tercera, és dedicada a diferents apèndixs que són altres tants documents fins ara mals d'aconseguir i que no poden mancar, com no hi pot mancar aquest llibre, a la biblioteca de tots aquells que s'interessen pel tema d'aquestes cultures

primitiu llinatge dels Aguiló era LEVI, que com sabeu és el mot que designa entre els jueus al ministre del culte dins la tribu d'aquest mateix nom. D'aquesta manera En Nicolau Aguiló seria l'home de totes les fidelitats, és a dir, l'home fidel a totes i cada una de les seves arrels, que no s'hauria conformat amb el retorn a la religió dels seus majors de l'Edat Mitjana sinó que també hauria fet honor a la tradició

aquestes planes; aquí he replegat tot el material que conec sobre la polèmica entaulada pels savis d'Israel amb referència al dilema amb què es trobaren els jueus: traïr llur fe ancestral, convertint-se al cristianisme, o morir martiritzats; també hi faig un repàs a la literatura rabínica amb referència als conversos i a llur situació i a la dels descendents en relació a la comunitat jueva i a les solucions que la Llei mosaica proposa per a una hipotètica reintegració a llur poble primigeni!!"

El llibre, estructurat en tres parts, recull respectivament una història general dels jueus en tres subtítols, els patriarques, la crisi i la dispersió. En

orientals o que se senten a prop del poble bíblic.

Matances, planys, judicis, polèmiques... Vetací el episodi d'aquesta història dramàtica, cent cops dolorosa, dels ANUSSIM ARELIM, és a dir, els xuets incircumcitats o, com bé diu el llibre, els que nasqueren una o més generacions després de les coaccions antisemites. Generacions, aquestes, a les quals pertany en Nicolau Aguiló, avui conegut com el Rabí Nissan ben Avraham. I ja que d'AGUILONS parlem, esmentem aquí una dada ben curiosa que només fa unes shores em facilitava un bon amic investigador.

Segons aquest, i també segons els documents que ha esbrinat, el

clerical del seu primitiu llinatge.

Anem ara al Nissan novel·lista o narrador, al bell entreteixit d'història i imaginació que ens ofereixen les pàgines del seu llibre *La por*. Com sabeu, els personatges de tota obra de ficció solen tenir quelcom del seu autor, alguna vena, algun caire, algun sentiment i més d'un cop protagonitzen el missatge que el literat vol comunicar als lectors. Aquest és el cas d'un home que viu en aquell call de Mallorca a les darreries del segle XIV i que interpreta d'alguna manera els anhels i desitjos que segurament mogueren Nissan ben Avraham a volar cap a la terra palestina, gairebé tot d'una que traspassà el portell de l'ado-

lescència i entrà a la vida dels adults.

Aquest personatge que nom Moixé fa dir, doncs, al narrador:

"A qualsevulla oportunitat en Moixé parlava de la nostra vella pàtria, amb gran nostàlgia. Es veia bé que si tengués l'oportunitat pujaria a un vaixell que singlàs cap a llevant i que el duqués a aquella terra àrida i deserta, plena de sarraïns nòmades, que no hi aconseguien treure arrels. Arribarien al Port de Iafó, on el profeta Jonà volia fugir de la presència divina per no perjudicar el seu poble. S'enfilaria pel camí que du cap a la Ciutat Santa, entre muntanyes pelades i grogues, en una caravana llarga de camells antipàtics, engronsant-se al seu pas monòton, com ens engronsam nosaltres a l'oració. Els seus ulls cercaren incansablement qualsevol indici que el fes reconèixer la ciutat on el Rei David volgué construir el sant temple, la ciutat que deien que fou d'una formosa perfecta i on ara s'hi passegen genetes i lladres. En arribar a un lloc on albiràs les ruïnes de Jerusalem, s'esqueixaria la camisa en senyal de dol i resaria un parell de salms... Però no, no massa. En Moixé ja veu la gent que arriba en pelegrinatge al Temple, cadascú amb una senalla damunt l'espatlla, plena de primícies i amb un xotet darrera, darrera, per oferir-lo damunt l'altar... I quan comença la reconstrucció de la ciutat, no hi ha motiu per seguir plorant. Llogaria una caseta al nord de la Ciutat des d'on podria veure el lloc del Temple i on seguiria resant, nit i dia, perquè el Senyor s'apiadàs del seu Poble escampat i el recollís d'un en un i el festornar a la Pàtria..."

Pàtria, difícil i complicada paraula. Voldríem creure que en Nissan ben Avraham en té dues de pàtries i que les dues estima per igual.

Que així sigui, rebent ell l'enhorabona i vostès la meua expressió de gratitud per haver-me escoltat. Gràcies.

Aquest text el va llegir l'autor en l'acte de presentació del llibre *Els anussim*, d'Isaac ben Avraham (editat per Miquel Font, Palma, 1992). Palma, 20-10-92. □

Pere Rosselló: *El fantasma del País del Vent*

RAMON DIAZ I VILLALONGA

Benauredament, Pere Rosselló ha seguit escrivint obres de literatura infantil. Fet i fet ja han passat quatre anys d'ençà que aquest escriptor, i a la vegada crític literari i estudiós de la literatura, va guanyar l'any 1988 el prestigiós premi "Guillem Cifre de Colonya" amb *Les aventures d'en Tres i Mig*. Però els qui coneixem en Pere sabem que és un home meticulós i de feina precisa; i això cal agrair-ho, especialment en el camp de la literatura adreçada a un públic jove, perquè massa sovint és un camp menys valorat (?) i inundat d'obres la qualitat literària de les quals és més que dubtosa.

Estic ben convençut, però, que *El fantasma del País del Vent* té dues de les qualitats que trob exigibles a un llibre: tenir una bona història per narrar i estar estrictament ben escrit. Tot això en Pere ho aconsegueix amb una trama complexa però en absolut tortuosament embolicada, amb els personatges ben caracteritzats i amb l'ús d'un llenguatge que s'allunya de

l'artificiositat en què sovint són escrits els llibres infantils. El relat és àgil, modern, amb una llengua acurada que cerca el mot precís i el joc de paraules oportú. Així mateix vull remarcar l'ús de la ironia, recurs, aquest, escàs i difícil en la literatura per a joves.

Amb tots aquests ingredients i gràcies al *savoir faire*, Pere Rosselló basteix a *El fantasma del País del Vent* un món de ficció amb una equilibrada barreja de realitats (la sauna de la platja...) i d'irrealitats (el fantasma Mateu, la Ciutat del Foc...) del tot convincent i sòlid que engresca el lector, un cop arribat a la pàgina 96, a esperar amb avidesa noves històries, nous llibres d'aquest autor.

Per acabar, no vull bandejar dues qüestions que em semblen d'utilitat per a l'edició d'altres llibres d'aquesta col·lecció. La primera fa referència a la maquetació del text i de les il·lustracions de Mercè Arànega, la trajectòria professional de la qual és ben coneguda i reconeguda, maquetació que fa que algun cop el dibuix s'avanci al text, com és el cas de la il·lustració de la p. 85 que ja deixa veure què passarà a la pàgina següent. En segon lloc, si l'editor, tanmateix amic, les pot produir, cal fer edicions amb la coberta plastificada i en plecs cosits, perquè els fulls encolats amb el pas del temps i, no cal oblidar-ho, a les mans d'un lector infantil, es fan malbé.

Així mateix vull donar l'enhorabona a la gent de l'editorial Cort per haver engegat de manera tan seriosa i contundent la col·lecció "Vellmarí".

Pere Rosselló (1992): *El fantasma del País del Vent*. Palma: Edicions Cort (Vellmarí). - 96 pp.

DOI, de Biel Mesquida: més enllà del relat

PERE ROSSELLÓ I BOVER

Desset anys després d'haver obtingut el premi Prudenci Bertrana amb *L'adolescent de sal*, Biel Mesquida ha tret el conjunt de vint textos -essencialment narracions- titulat *Doi*. Entre ambdós títols queden altres assaigs de prosa creativa, com *Putà Maràs (Ahí)* (1978) o *Self-service* (1977), aquest últim amb col.laboració amb Quim Monzó. Tanmateix l'actitud rupturista, en tots els sentits, és el que ha caracteritzat des de sempre l'escriptura de Biel Mesquida, no sols en el terreny de la prosa sinó també de la poesia. Es tracta d'una actitud que cal matisar i contextualitzar per poder-la entendre correctament.

L'obra de Biel Mesquida ha d'emmarcar-se dins tot un conjunt de corrents diversos que han tengut lloc en els últims decennis, molt especialment durant la segona meitat dels anys 70, que algú va batejar amb

el denominador comú de «textualisme». Algunes de les fites d'aquest corrent foren la revista *Tecstual* (1977) o el debat "Procés a la literatura cata-

L'obra de Biel
Mesquida ha
d'emmarcar-se dins
tot un conjunt de
corrents diversos que
algú va batejar amb el
denominador comú de
"textualisme".

lana" (1977), en els quals Mesquida va participar. La voluntat de transgressió i de subversió contra el concepte de *literatura* heretat, el trencament dels límits dels gèneres literaris, la subversió del discurs lògic i de les lleis de la narrativa tradicional són algunes de les característiques d'aquestes propostes, que en aquests últims anys, a nivell global, semblen haver perdut la força d'altre temps. Així, per exemple, l'evolució de la producció de Quim Monzó fa palés el progressiu allunyament d'aquestes propostes i l'acostament de cada vegada més a un tipus de literatura capaç de connectar amb un públic més majoritari, més de consum.

En canvi, l'obra recent de Biel Mesquida sembla conservar els mateixos objectius d'altre temps. Això no obstant, en *Doi* pareix haver trobat un medi en el qual la transgressió se salva del perill de desembocar en l'autodestrucció, tan freqüent entre els conreadors de les denominades «literatures submergides», i tampoc no es ret a les exigències del públic consumidor. Aquest camí, que no renuncia ni a l'experimentació ni al trencament ideològic però que pren partit per unes propostes artístiques sòlides, es fa ben explícit en un dels títols dels textos del llibre: *Contra la literatura formolitzada, psicologista, barata i, sobretot, feta amb els peus*. I també és ben significatiu que en les proses que formen *Doi* trobem algunes referències a alguns dels nostres narradors més emblemàtics d'un cert trencament: Salvador Galmés, superador del costumisme i del

Biel Mesquida conversant amb Aina Moll.

ruralisme "manso", i Blai Bonet, autor de novel·les tan "modernes" i "revolucionàries" com *El mar* o *Mister Evasió*. Biel Mesquida, per tant, més que pretendre trencar amb «tota tradició», vol combatre precisament l'esclerotització que sovint caracteritza l'escriptura literària de la fi del nostre segle, qualsevol sigui l'etiqueta que adopti.

La primera qüestió que cal plantejar-nos respecte de *Doi* és la de la relativitat dels gèneres literaris. La teoria literària -molt més que els edi-

d'una combinatòria lul·liana a la narrativa. Aquesta multiplicitat de possibilitats afecten tant l'extensió dels textos com els registres usats, tant el llenguatge o les veus com el contingut. Mesquida assaja el relat pròpiament dit, el discurs oníric, la carta, els monòlegs, unes apressades converses telefòniques, la descripció pornogràfica, la redacció en unes proves d'accés a la universitat per a majors de vint-i-cinc anys, etc. Tot són estratègies vàlides per a un mateix propòsit: convertir en plaer el

l'any 36 va quedar a Barcelona (on havia viatjat per participar en l'Olimpiada Cultural), retorna a Mallorca en un viatge de l'INSERSO. Als fantasmes de la malaltia cancerígena que l'afecta i els records de les barreres familiars que ha hagut de superar (un matrimoni per necessitat, la filla és lesbiana, etc.), s'uneix el retrobament d'un antic enamorat, el pare real de la seva filla, ara convertit en un dels depredadors que han destruït el paisatge i la identitat de Mallorca. Biel Mesquida, a través

Els vint textos que formen *Doi* abracen una multitud de possibilitats, com si fossin el resultat de l'aplicació d'una combinatòria lul·liana a la narrativa.

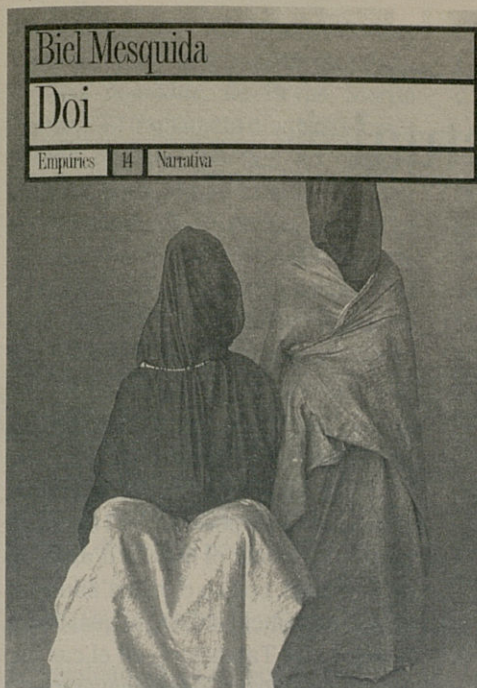
tors i els lectors- admet que les fronteres entre els diversos gèneres són imprecises i arbitràries, que hi pot haver zones de transició entre ells. En realitat, en moltes de les proses de *Doi* es pot qüestionar la denominació de relat o de conte. En uns casos perquè el text ha perdut el nucli narratiu que el caracteritza. En altres perquè el caràcter de "collage", en què es combinen textos i llenguatges diversos, deixa de costat la "història" (*story*). I, en altres, perquè l'autor sembla estar més interesat a "mostrar-nos" unes situacions i uns personatges que a "contar". En aquest sentit, els vint textos que formen *Doi* abracen una multitud de possibilitats, com si fossin el resultat de l'aplicació

llenguatge, perquè la literatura és precisament una lluita contra l'embalsament de les paraules; és a dir, l'estancament de les idees.

Camafeu, el relat que obre el llibre, és potser el que segueix de més a prop un model narratiu més tradicional. Curiosament, però, es tracta d'un dels textos que al fons resulten més revulsius de *Doi*. *Camafeu*, que per extensió és més tost una "nouvelle", em sembla una narració que mereix figurar entre les millors que ha produït la literatura catalana dels últims anys. Biel Mesquida hi sentitza una multitud de conflictes que ens donen una interpretació de la realitat mallorquina actual. Maciana, una mallorquina que

dels fragments de la vida d'aquesta dona que resulten impossibles de fer encaixar de cap manera, ens mostra sintèticament la tragicomèdia de tota una societat, la nostra, que per al benefici d'uns quants han convertit en un femer. Maciana descobreix que tanmateix entre el passat i el present no hi ha cap relació lògica, com no n'hi ha cap entre el que va ser el gran amor de la seva vida i "aquell escarbat merder hotelier amb ulls de bon vivant mediocre i vulgar que saludava amb una merdera de llocs comuns uns vellets de la repunyetera edat que li treuen les castanyes del foc durant la temporada baixa" (p. 89).

La resta dels textos de *Doi*, que tenen una extensió molt més breu que

Tot són estratègies
vàlides per a un mateix
propòsit: convertir en
plaer el llenguatge,
perquè la literatura és
precisament una lluita
contra
l'embalsamament de
les paraules.

el primer relat, també contenen missatges crítics i transgressors, expressats a través de tècniques i de formes noves. L'anècdota de *Clavat a l'espill* -les excuses i les peripècies d'un soldat que s'ha fet mal al penis per no haver de copular- manté el text en una zona que clarament encara es pot considerar «narrativa» i sembla molt propera als relats de Quim Monzó i de boina part dels narradors més joves.

En els textos següents, en canvi, Biel Mesquida ens introdueix en unes zones narratives més inèdites. En *Cast*, per exemple, l'anècdota perd importància davant la combinació de llenguatges diversos, entre els quals sobresurt el discurs pornogràfic, i la introducció d'elements que permeten altres nivells (com el metaliterari) d'interpretació del text. En *Jugaven a cercar noms* l'autor ens presenta una situació i uns personatges insòlits: unes estranyes models, amb nom rar però amb llinatge ben mallorquí, esperen un fotògraf que no arriba mai. La situació i els comentaris absurds que provoca recorden Samuel Beckett i els perso-

natges són quasi titelles -just nom i veu- com els de Salvador Espriu. En *Vans esforços de la meua vida* assistim a una sorprenent conversa telefònica en què l'expectativa d'una demanda sentimental es transforma en una vulgar petició de treball. No ens ha d'estranyar aquesta deshumanització dels actants ni les referències metaliteràries que molts dels relats contenen: al final de l'últim relat, *El secret de la matèria grisa*, uns dels personatges escriu un llibre, que ha de dir-se *Passió*, format per "relats sobre l'absència de fruits de passió, com si les passions fossin uns fets banals, sobre la impossibilitat de conrear passionària, com si la mort no existís per als personatges o fos un miratge. Com si els personatges fossin zombies" (p. 240).

En els textos esmentats i en els altres de *Doi* Biel Mesquida recerca en la prosa una expressivitat plena, sensual, com si pretengués que els mots àdhuc produïssin sensacions físiques. D'aquí que, tot retornant al que dèiem abans, molts d'aquests textos no estiguin tampoc gaire lluny del llenguatge poètic. No hi ha dubte que en molts aspectes els textos de Biel Mesquida són un dels assaigs més interessants de la literatura ac-

tual, tant pels objectius que s'ha fixat com pels resultats que l'autor n'obté.

Pere Rosselló i Bover és professor de Llengua i Literatura i crític literari.

Biel Mesquida, *Doi*. Editorial Empúries: Barcelona 1990. 243 pàgs.

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Poesia Gal·lesa Actual *

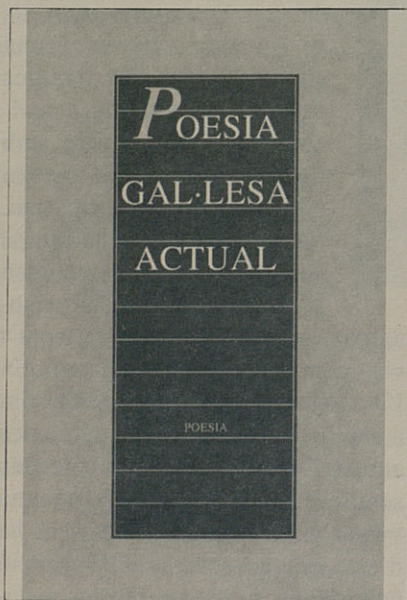
VICENT TORRES BELTRAN

Aquesta és una de les comptades ocasions -tres en total- de conèixer la literatura que es fa al país de Gal·les que s'ofereixen al lector català. Les altres dues són la novel·la *La masia del turó* d'E.T.Davies i l'obra de teatre *La corda del penjat* de Saunders Lewis, traduccions que devem a la mà de E.T.Lawrence. No se n'ha d'estranyar ningú: en un país com el nostre, tan divertit i variat, és normal que les llibreries siguin plenes a vessar de traduccions de novel·letes moderníssimes amb denominació d'origen Nova York, Londres o París a tot estirar.

Sies fa així suposo que serà perquè la clientela ho demana, i llavors ja no cal tenir present el petit detall que alguns d'aquests llibrets poden estar empujats de l'*american way of life* més ranci. No m'hi oposo. I entre altres coses perquè això, en alguna mesura, contribueix a la subsistència econòmica dels llibreters catalans, alguns dels quals probablement tenen família; té aquest aspecte d'obra social.

El problema apareix, però, quan es considera que els nostres editors, de la mateixa manera que encara no s'han assabentat, posem per cas, que ja fa algun temps es va escriure un llibre anomenat *Les Mil i una Nits*, semblen també disposats a mantenir inèdits, en peça o gairebé, les literatures d'alguns països poc afortunats en aquest sentit, com ara Gal·les. Ja s'ho faran.

El cas és que ara som davant d'un llibre excepcional: d'una excepció, si més no, que ja és alguna cosa. Aquesta antologia presenta deu poetes gal·lesos que han publicat la seva obra principalment durant la segona meitat del segle, seleccionats per Sian Ithel.

L'encapçala una breu introducció de R. Gerallt Jones que repassa l'evolució de la poesia gal·lesa que va ser inaugurada en el llunyà segle VI. Una part d'aquesta història ens és coneguda: a un període de normalitat el segueixen dilatats segles de decadència política i de vida literària deteriorada; el segle XIX institucionalitza un festival de competició poètica caracteritzat per l'abundància de composicions piadoses que hi concorren; romanticisme tardà, tot això.

Els poemes han estat publicats en edició bilingüe. Però, de quina mena de traducció es tracta? No és una traducció amb pretensions artístiques. El rígid sistema de rimes i d'al·literacions propi de la tradició gal·lesa, que alguns d'aquests poetes fan servir, no ha estat substituït per equivalències catalanes. Els traductors d'aquests poemes no són poetes en exercici. Modestament,

doncs, han optat per l'intent d'una traducció el més literal possible.

Cal recordar aquí que les versions substitutives en poesia, on el traductor pretén de recrear el màxim d'aspectes de l'original, corren el risc d'allunyar-se definitivament del text al qual deuen l'existència. Tanmateix, en el cas que ens ocupa, potser pel fet d'haver triat la via de la literalitat nosaltres haurem perdut una part més o menys important del contingut de les poesies; això segons els casos. Parlo d'aquells que desconeixen completament el gal·lès -d'una majoria en què m'incloc- i que no podran utilitzar el text català com a punt de referència per endinsar-se amb seguretat en el text dels poemes originals.

Algú pot qüestionar l'oportunitat de la publicació d'una edició bilingüe atès el nombre tan escàs d'hipotètics lectors de la llengua original. Satisfer la curiositat de *veure* aquesta llengua sobre el paper em sembla argument suficient per justificar-ne l'opció. Hi ha, a més d'això, la voluntat de testimoniar la pervivència d'una cultura que troba totes les dificultats imaginables en el seu camí cap el futur.

Carme Manuel i Josep Vicent Garcia, els traductors, han explicat en altres llocs -en aquesta mateixa revista, núm. 19 i 33- la situació sociolingüística gal·lesa, més adversa que mai. Tanmateix, el segle XX ha representat un intent decidit de posada al dia dels paràmetres estètics en què es mou la poesia de Gal·les. Això, que sembla un tòpic obligat, ho pot comprovar el lector en aproximar-se als poemes seleccionats.

Hi trobarà més d'una sorpresa. Determinats temes pertanyen a l'uni-

vers referencial dels poetes de tot arreu: la poesia mateixa, sense anar més lluny (*L'estat poètic*, de Bryan Martin Davies). El tractament d'aquests temes o dels objectes poètics no sempre s'ajusta, però, al que és més usual per aquestes latituds. La poesia que ens ha deixat Euros Bowen (1904-1988) parla d'un turó, del vent, de la creació, i els noms dispers de G. Manley Hopkins o de Whitman se'ns fan presents a la memòria. Es tracta del membre del grup més avalat per la crítica.

Hi ha altres poetes en aquesta antologia que també mereixerien un volum a part. Gwyn Thomas (1936), del qual destaca el poema *Creuant una*

platja, n'és un. La seva poesia manifesta una vivacitat sorprenent i difícil d'aconseguir.

Clou el volum l'autor més jove dels antologats, Gerwyn Williams (1963). Les seves poesies presenten punts de contacte evidents amb alguns dels poetes catalans més joves; per entendre'ns: escriu poesia del quotidià. Els poemes *Porcs morts* o *Pel·lícules* en són una mostra. Tanmateix, voldria acabar amb una referència a *El meu Gal·les?* Hi escriu:

*vivim entre les cobertes dels llibres,
ens hi amaguem.*

Entre altres coses perquè la situació al carrer no és gens bona, els herois

n'han estat bandejats. Afegeix que una bèstia empresonada no fa por. En conseqüència:

*Encara que conjurem significats
en paper i tinta
no som, doncs, per això savis.*

Però acaba: *Ond ew! dywedaf i chwi: mae'n saffach darllen na byw (I tanmateix us dic: és més segur llegir que viure).*

Vicent Torres Beltran és llicenciat en Filologia Catalana.

* *Poesia gal·lesa actual*. Diversos autors. Text bilingüe. Traducció de Carme Manuel i Josep-Vicent Garcia. Selecció de Sian Ithel. Introducció de R. Gerallt Jones. EDICIONS ALFONS EL MAGNÀNIM, València 1992. 203 pàgs.

MARW'R MOCH. Geryn Williams

Mi roeddau nhw yno bob Sul-
y moch, yn ymdrybaeddu
yn y mwd sgelfriog ger y giât;
rhyfeddodau dilychwin,
er eu budredd,
i ni'n blant.

Bob Sul, wedi'r capel, mynd am dro,
a'u haroglu cyn eu gweld.
Iachach eu llond trywsus o ddrewdod
nag oglau teneuach cinio dydd Sul.

Eu qwichian dycrhynllyd yn cripio'r awyr
pan fyddai'u tymer yn ewynnau miniog.
Ond yna'r creulondeb yn troi'n ddoniolwch:
eu pen-olau jeli'n woblo
a'u cyrff in gasgenni tolciog,
a gwên dyllog, ddiarwybod,
ar bob wyneb-heb-ei-olchi.

Roeddau nhw yno bob Sul,
eu bodolaeth mor sicr â'r ysgol ar fore Llun,
a ninnau'n gwirioni o'u gweld.
Nes dyfod dydd eu darfod.

Tân gwenwynig yn tagu oglau'r moch
a'r mwd wedi cledu
lle bu eu stompio.
Ac arwydd yn crogi'n stond ar y giât
i'n rhybuddio fod y "Food and Mouth" ar gerdded.
Arwydd mor wyn â marmor
a'r ysgrifen arno'n goch:
carreg fedd rhy lan
a sgrifennwyd yng ngwaed byrlymus
ein moch mawr heglog.

Wedi hynny
rhaid fu dygymod
ag oglau parchusach cinio dydd Sul.
Ond roedd ein ffroenau
am hydoedd
yn wag.

PORCS MORTS. Geryn Williams

S'hi trobaven cada diumenge,
els porcs remullant-se
en el llefiscós fang al costat de la tanca;
prodigis perfectes,
malgrat la brutícia,
per als nostres ulls d'infants.

Cada diumenge després de missa, féiem un passeig
i ensumàvem l'olor abans de veure'ls.
La fortor de les tacades potes era més seductora
que la delicada olor del rostit del diumenge.

Esgarrifosos xiscles esquinçaven l'aire
quan el geni arrancava ungles esmolades.
Llavors, però, la crueltat es fonia en joia:
els darreres gelatinosos se sacsejaven
i els ossos arrossegaven tonells abonyegats,
i un somriure foradat i inconscient
il·luminava els bruts rostres.

S'hi trobaven cada diumenge,
presència segura com l'escola el dilluns,
i ens sorprenien.
Fins el dia que van deixar d'existir.

Un foc verinós ofegà la sentor dels porcs
i el fang es va estancar
on ells s'havien rebolcat.
Un cartell va penjar mut de la porta
advertint-nos que la febre aftosa girava pels voltants.
Cartell blanc com el marbre
i lletres roges:
una làpida massa pulcra
gravada amb la sang bombollejant
dels nostres ferrenys porcs.

Després d'això
vam haver de suportar
l'olor més respectable de l'àpat dominical.
Els nostres sentits
durant molt de temps
es trobaren buits, però.

NGWLADWRIAETH Y GERRDD

Bryan Martin Davies

(Every good poem is a kind of Utopia)
W.H.Auden

Yng ngwladwriaeth y gerdd,
dilewyd pop gormes
gan chwyldro'r gelfyddyd,
ac un yw'r nawdd
a rydd unben y grefft
i'r cytseiniaid proletaraidd
ac i'r uchelwyr lafariaid.

Yng ngwldwriaeth y gerdd,
asio'n llyfn mae sillafau
yng nghartrefi eu geiriau,
a chynnes yw'r gymdogaeth glos
a dyf
yng nghysur strydoedd cysrawen.

Yng ngwladwriaeth y gerdd,
perffaith yw'r llywodraeth
a rydd
y grym sydd mewn gramadeg
i ddeiliaid y gerdd.

YNYSWYR

Iwan Llwyd

Ynyswyr
a'u cymylau'n isel,
a'r gwynt a'r glaw ar eu gwarau'n chwipio:

creithiau eu hin a'u hanes
ar groen hallt gwerin y môr:

ac er yr haf
a'r llanw ymwelwyr
yn torri'n swnllyd ar y traethau llwm,
eu hacenion estron
a'u harian parod yn marchnata'r haul:

ac er y gaeaf
a'r tonnau'n hollti'r graig,
a'r cefnfor
eto'n mynnu ei deyrnged ddiamond:

er holl wamalrwydd y tymhorau,
erys yr ynyswyr,
a'u llonyddwch rhyfedd,
yn troedio llwybrau'r tir gwydn,
yn amaethu'r caeau caled:

yn aros yn agos i'r gorwel,
ac eto'n cofleidio'r cyfan
mor naturiol â thon ar draeth.

L'ESTAT POEMÀTIC

Bryan Martin Davies

(Tot poema bo és una mena d'utopia)
W.H.Auden

A l'estat poemàtic,
s'ha esvaït qualsevol opressió
per la rebel·lió de l'art,
una és la del mecenatge
lliurat pel dictador de l'ofici
al proletariat consonàntic
i a l'aristocràcia vocàlica.

A l'estat poemàtic,
les síl·labes viuen confortables
dins les llars de les paraules,
i l'estret veïnat es fa cada vegada
més amical
als fàcils carrers de la sintaxi.

A l'estat poemàtic,
qualsevol govern és perfecte,
atorgat, com és,
pel poder de la gramàtica
als habitants del poema.

ILLENCS

Iwan Llwyd

El illencs
veuen els núvol baixos,
el vent i la pluja fuetejant llurs espatles:

senyals de clima i història
damunt la salada pell de la gent de la mar:

malgrat l'estiu
i la marea de turistes
envaint sorollosa les desertes platges,
accents estrangers
i diners preparats per a comprar el sol:

malgrat l'hivern
i les ones esmicolant les roques,
l'oceà de bell nou
exigint el seu incondicional tribut:

malgrat la volubilitat de les estacions,
els illencs continuen,
amb la seua estranya parsimònia,
caminant pels viaranys de la inhòspita terra,
llaurant els aspres camps:

apropant-se a l'horitzó,
abraçant-lo tot
com l'ona acarona la platja.

CROESI TRAETH

Gwyn Thomas

Yr oedd hi, y diwornod hwnnw,
Yn ail o Fedi.
A dyma ni, fel teulu,
Yn penderfynu mynd i lan y môr.

Yr oedd hi, y diwnod hwnnw,
yn heulog ond fymryn yn wyntog.
Dros y traeth nawr, gwag
Ysgydwai'r gwynt loywdrau'r haul,
Chwibanai ei felyn dros y tywood,
A disgleiriair d'ŵr ar ei drai pell.

A dyma ddechrau gwneud y pethau
Y bydd pobol yn eu gwneud ar draethau-
Rhawio tywood;
Rhoi'r babi i eistedd yn ei ryfeddod
Hallt; codi cestyll, cicio pêl.
Mi aeth yr hogiau, o gydwybod,
Hyd yn oed i ymdrochi, yn garcus.
Ond yr oedd hi, y diwrnod hwnnw,
Yn rhy oer i aros yn hir yn y d'ŵr...
Safwn innau yn edrych.

Deathant o'r môr yn sgleinio a rhincian
A chwerthin a sblasio;
Ac wedyn dyma nhaw'n rhedeg o 'mlaen i
Ar draws y traeth maith
At eu mam, at eu chwaer,
At ddiddosrwydd a thyweli.

Dilynais innau o bell.
Ond wrth groesi'r traeth, tua'r canol,
Dyma fo'n fy nharo i'n ysgytwol
Mai un waith y mae hyn yn digwydd;
'Ddaw'r weithred hon byth, byth yn ôl.
Mae'r eiliadau sydd newydd fynd heibio
Mor dynn â'r Oes Haearn o fewn tragwyddoldeb:
Peth fel'ma ydi ein marwoldeb.
A theimlais braidd yn chwith yn fan'no-
'Ddigwyddith y peth hwn buth eto.

Ond dal i gerdded a wneuthum
A chyn bo hir fe ddeuthum yn ôl
At y teulu
At y sychu stryffaglus a'r newid,
At s'wn y presennol.
A rhwng y tyllu tywod
A chrensian drwy frechdan domato
A cheisio cysuro'r babi
Fe aeth y chwithdod hwnnw heibio.

Yr oeddwn i, fel yr oedd hi'n digwydd,
Y diwrnod hwnnw yn cael fy mhen-blwydd
Yn ddeugain ac un.

Y mae hen ddihareb Rwsiaidd sy'n dweud,
'Nid croesi cae yw byw.'
Cywir: croesi traeth ydyw.

CREUANT UNA PLATJA

Gwyn Thomas

Era, aquell dia,
el dos de setembre.
I ací ens teniu, com una família,
decidits a anar a la mar.

Era, aquell dia,
assolellat encara que amb un suau ventijol.
Per dalt de la gran buida platja
el vent feia tremolar els centelleigs del sol,
feia xisclar el groc a través de l'arena
i espurnejat l'aigua de la llunyana marca minvant.

I ací ens teniu, mamprenent a fer coses
que la gent sol fer a la platja,
fent munts d'arena amb la pala,
asseure el nen en la salada
meravella, construir castells, fer puntades de peu a la [pilota.
Els nens van prendre àdhuc un bany
com si fos un deure.
Era, però, aquell dia,
massa gelat per romandre molt de temps dins l'aigua.
Jo només mirava.

Van sortir de l'aigua relluents, les dents
carrisquejant, tots rient i esquixant,
i ací eren ara, corrent davant meu
creuant la llarga platja
cap a la mare, cap a la germana,
cercant recer i tovalloles.
Jo vaig sentir-los a distància.
Però mentre travessava la platja, a mig camí,
me n'adoní de sobte amb sorpresa
que açò només passa una vegada.
Allò que estava fent, mai, mai tornaria.
Àdhuc el moment que acabava d'escolar-se
és aferrat dins l'eternitat
ràpidament com l'Edat de Ferro.
Això és el que significa la nostra mortalitat.
I em vaig sentir una mica perdut.
Açò no tornarà a passar mai més.

Però vaig continuar caminant
i molt aviat torní
a la família,
a la vèrbola d'eixugar i canviar,
al so del present.
I amb les palades d'arena
i els mossos a un entrepà de tomata
i les paraules de consol al nen
eixa sensació de pèrdua es féu fonedissa.

Jo celebrava, dóna la casualitat,
el meu aniversari aquell dia.
Complia quaranta-un anys.

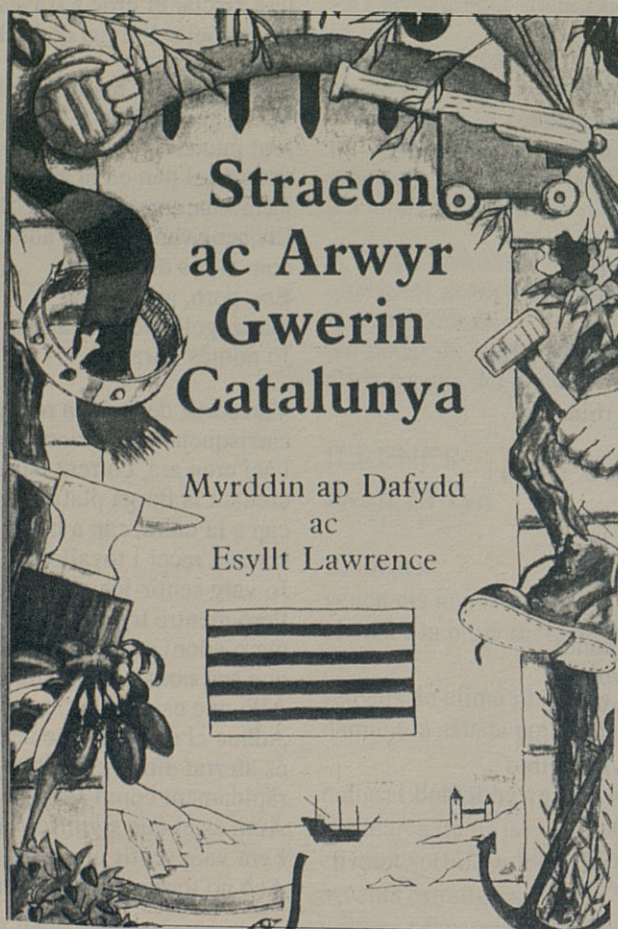
Hi ha un antic proverbi rus que diu:
"La vida no és com creuar un camp".
És veritat: és com creuar una platja.

Esyllt T. Lawrence: lligam cabdal entre la cultura gal.lesa i catalana

JOSEP GARCIA I CARME MANUEL

Si haguéssim de destacar una intel·lectual que haja fet més per fer conèixer la cultura gal·lesa als Països Catalans i la cultura catalana al País de Gal·les, aquesta persona seria Esyllt T. Lawrence. La seua darrera aportació a aquest intercanvi ha estat la traducció al gal·lès d'un recull de rondalles catalanes amb el títol de *Straeon ac Arwyr Gwerin Catalunya* (Contes i herois del poble català), publicat per l'editorial Carreg Gwalch. La traducció ha comptat amb la col·laboració del poeta gal·lès Myrddin ap Dafydd, guanyador l'any 1991 de la màxima distinció que es lliura en la poesia gal·lesa, el *Tron*. Aquest llibre ha tingut, com era d'esperar en aquest significatiu any 1992, una bona acollida entre els lectors i la crítica literària gal·lesa.

Esyllt T. Lawrence, filòloga per la Universitat de Cambridge, va connectar amb la cultura, llengua i situació catalanes a Mèxic als anys 40, gràcies a la relació que va establir amb la nombrosa comunitat catalana d'exiliats. A la Facultat de Lletres de la Universitat Nacional de Mèxic va conèixer Lluís Ferran de Pol que esdevindria anys més tard el seu espòs. Al país centre-americà Esyllt T. Lawrence va escriure per primera vegada un article en català a la revista polític-cultural *Quaderns de l'exili*, dirigida per Joan Sales i Ferran de Pol. Encetava un camí que

Esyllt T. Lawrence va connectar amb la cultura, llengua i situació catalanes a Mèxic als anys 40, gràcies a la relació que va establir amb la nombrosa comunitat catalana d'exiliats.

la portaria al cap dels anys a esdevenir figura clau en la interrelació entre la cultura gal·lesa i catalana.

L'any 1948 s'instal·là a Catalunya, més concretament a Arenys de Munt i després a Arenys de Mar. Durant els anys 60 i 70 va col·laborar en diversos diaris i setmanaris catalans como ara *Tele-Estel* (amb assaigs curts i material fotogràfic), *Avui* (amb destacats articles sobre diverses manifestacions culturals gal·leses), *Arenys Vida Parroquial* (amb crítiques literàries i teatrals), *Serra d'Or* (amb assaigs literaris entre els quals destaca el dedicat a Salvador Espriu), *El Maresme* (amb diferents ressenyes sobre narrativa d'actualitat), etc. Així també va encarregar-se de tot el que concerní a Gal·les dins la *Gran Enciclopèdia Catalana*.

Paralelament ha desenvolupat una carrera com a traductora, tant del gal·lès al català com a l'inrevés. L'any 1962 va començar amb l'obra de Saunders Lewis, *Siwan*, que va traduir al català amb el títol de *La corda del penjat* i més recentment *Lamasia del Turó* de Tegla Davis. Del català al gal·lès va traduir el conte "La lletra" de Ferran de Pol, "Y Llythyr", en l'antologia de narrativa europea publicada a Gal·les, *Storiau Tramor* i la narració "La vella" de Víctor Català apareguda en una de les revistes culturals més prestigioses de Gal·les, *Planet*. Té en premsa la traducció de

la novel·la de Lluís Ferran de Pol, *Abans de l'alba*, amb el títol *Cyn y Waur*.

La versió de les llegendes catalanes del volum que avui comentem està basada en els aplecs que va fer Joan Amades. Esysllt T. Lawrence n'ha construït una versió feta amb gran rigor i originalitat que mostra la recerca a què ha sotmés les fonts. Tot i que ha respectat la creació popular, l'ha envoltada amb una extraordinària traça narrativa, però conservant la seua gran naturalitat. Hom ja sap que les rondalles naixen de les concepcions més tradicionals de la cultura popular i enforisen les seues arrels en la religió, les supersticions i el folclor més autòcton de cada poble. Esysllt T. Lawrence ha aprofitat amb mestratge aquest filó narratiu per fer conèixer la cultura popular catalana a un país diferent però no llunyà. El volum és completat amb un mapa i una petita explicació

Esysllt T. Lawrence amb el seu marit Lluís Ferran de Pol a Arenys de Mar.

de Catalunya i la seua cultura. No hi ha dubte que el camí que va emprendre fa uns anys Esysllt T. Lawrence ens ha ensenyat i encoratjat a generacions més joves la força i la importància de

les relacions dels pobles de cultures i llengües minoritàries. Esperem que el contacte entre el català i el gal·lès es continue eixamplant cada vegada més en un futur ben pròxim. □

Graça La Balanguera

**DOLÇ
i
SALAT**

**GELATERIA
i
XOCOLATERIA**

*C/ JOAN MAURA, BISBE
CANTONADA C/ VINZASSA*

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Lull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Católica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça _____
 C/ _____ Núm. _____ Pis _____
 Codi Postal _____ Població _____
 Telèfon _____

Em subscribo a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
 Agència/Oficina _____
 Cte./Lta. núm _____

Signatura _____

IX Encontre d'escriptors gallecs, bascs i catalans

E.M.

Del 29 d'octubre a l'1 de novembre passats, a Galícia es va celebrar **Galeusca**, l'encontre anual d'escriptors de l'Estat espanyol en les llengües no castellanes, organitzat per les respectives associacions d'escriptors. Recordem que tan sols fa dos anys, el 1990, **Galeusca** es va celebrar precisament a Mallorca. Enguany l'organització anava a càrrec de l'Asociación de Escritores en Língua Galega (AELG), sota el patrocini de diverses conselleries de la Xunta de Galicia. Per altra part, **Galeusca 92** es

va vincular amb la presentació del **Xacobeo 93**, entre les activitats del qual hi ha la convocatòria del *Primeiro Certame Xacobeo de Poesia*. Precisament també per això la celebració de les activitats de **Galeusca 92** no han tengut una única seu, sinó que els escriptors que hi participaven havien de seguir—com els pelegrins, però en autobús, és clar— una ruta itinerant.

El tema escollit també tenia relació amb el pelegrinatge, com a font de mutu influx: "*La influència europea en les literatures de Galeusca*

l'Estat és l'espanyola. Gallecs, catalans i bascs varen demostrar que les respectives literatures, des de l'Edat Mitjana fins avui, han estat sempre obertes a l'exterior (o almenys que ho han estat en la mesura que l'Estat espanyol els ho ha permès o prohibit).

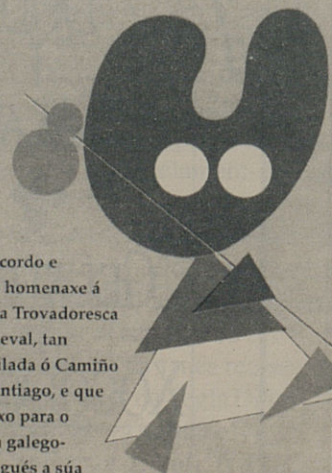
Els actes començaren el dijous dia 29 amb la recepció dels congressistes i dels convidats en el Pazo de Raxoi, a Santiago de Compostel·la, on foren rebuts pel conseller de Cultura. L'endemà, a primera hora del matí, es va iniciar la sortida en autocar fins a

L'obertura als diversos corrents estrangers en les literatures catalana, gallega i basca va quedar força palesa en les ponències i comunicacions.

(*Del camí de Santiago fins a les avantguardes històriques*). L'obertura als diversos corrents estrangers en les literatures catalana, gallega i basca va quedar força palesa en les ponències i comunicacions presentades durant l'encontre. Hem de subratllar l'oportunitat del tema, no per la relació amb la celebració de l'Any Sant, sinó sobretot perquè encara hi ha gent que es pensa que l'única literatura universal que es fa a

PRIMEIRO CERTAME XACOBEO DE POESIA

En recordo e como homenaxe á Escola Trovadoresca Medieval, tan vinculada ó Camiño de Santiago, e que supuxo para o entón galego-portugués a súa máxima consideración e extensión como lingua poética no espacio Ibérico.

CONSELLERÍA DE RELACIONS INSTITUCIONAIS E PORTAVOZ DO GOBERNO

Homenatge a Rosalia de Castro. Uxió Novoneira, president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Gallega, llegeix un text davant el panteó de la poetessa.

taula rodona sobre "Assaig i consciència nacional" en homenatge a Joan Fuster. Els participants foren Jaume Pérez Montaner, Ramón Etxezarreta i Xosé Manuel Beiras. Acabat aquest acte, varen emprendre camí cap al magnífic panorama del monestir de O Cebreiro, punt on s'inicia en terres gallegues el camí de Santiago, i a la tarda arribaren a Samos, l'abadia benedictina on va romandre el Pare Feijoo, lloc també molt vinculat a la ruta xacobeà.

En el magnífic marc del refectori d'aquesta impressionant abadia l'escriptor basc Iñaki Aldekoa va donar lectura a la ponència oficial de l'Euskai Idazleen Elkarte, que va tractar sobre la influència de Nietzsche en els poetes Mirande i Aresti. Després de sopar, varen retornar a Santiago. Aquí el diumenge dia 1 es va celebrar un senzill homenatge a Rosalia de Castro al Panteó dels Gallecs Il·lustres, en l'església de Sant Domingo de Bonaval (avui Museu del Poble Galleg), on també reposen les restes de Castelao i Cabanillas. Després es va donar lectura a la ponència oficial de l'Asociación de Escritores en Língua Galega i es va clausurar **Galeusca 92**. Després d'un dinar de comiat, els diversos participants —això sí, amb una mica de "morriña"— varen tornar als respectius llocs d'origen. □

Chantada, on durant tot el matí va tenir lloc la lectura de les comunicacions. Entre els catalans hi participaren Pau Faner (que va llegir un text molt poètic sobre les literatures europees i la Mediterrània), Enric Sòria (que dissertà sobre l'influx de les literatures europees en la poesia catalana moderna), Vinyet Panyella (que se centrà en la relació entre Foix i Pessoa), Jaume Subirana (que es referí a l'interès de l'obra de Morrissey en els escriptors joves), Pere Rosselló (que parlà de la presència dels precursors del simbolisme francès en la poesia de Jaume Vidal Alcover) i Joan Cavallé (que reflexionà sobre els mots "llengua", "teatre" i "Europa"). També hi llegiren comunicacions els bascs Inazio Mujica Iraola, Joxemari Iturralde, Aurelia Arkotxa i Txormin Peillen. I, entre els gallecs: María Xosé Queizán, Pilar Pallarés i Manuel Lourenzo.

Després d'un dinar de benvinguda a Chantada, presidit pel conseller per al "Plan Xacobeo 93" i pel batlle de la població, es va emprendre el camí cap a Monforte de Lemos, on Joan Abellan, professor de l'Institut del Teatre, va llegir

la ponència oficial de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. El tema tractat fou la influència europea en el teatre català des de la Renaixença fins a l'actualitat. Abellan féu un recorregut exhaustiu per les obres i pels autors teatrals més importants de la nostra literatura, tot subratllant-ne els vincles i les relacions amb el teatre europeu.

Un cop acabat aquest acte els "pelegrins" varen esser portats fins a Lugo, on l'endemà va tenir lloc una

Dinar a Chantada, on va tenir lloc la primera part de les sessions.

L'associacionisme balear a l'Uruguai

JOAN BUADES CRESPI

En aquest article intentarem realitzar una aproximació a un dels aspectes de l'emigració balear a l'Uruguai, el de la seva vida associativa

* * *

L'emigració balear a l'Uruguai s'emmarca dins el gran procés emigratori illenc que tengué lloc des del segle XVIII fins a finals de la dècada dels seixanta del present segle. Causes de tipus socio-econòmic i en alguns casos polític, impulsaren nombrosos balears a abandonar les Illes i cercar una millora en les seves condicions de vida a distints estats d'Amèrica, França i Algèria. Dins aquest context els balears que des de mitjans del segle XIX s'establiren a la República Oriental constitueixen un col·lectiu numèricament poc significatiu en relació als que s'adreçaren

cap a altres països d'Amèrica llatina, com per exemple l'Argentina o Cuba, o dins el conjunt de comunitats originàries de l'Estat espanyol esta-

blertes a l'Uruguai, com la gallega o la basca.

Els emigrants procedien gairebé de totes les poblacions de les Illes, destacant els originaris de Menorca, Formentera, Palma i Valldemossa (poble que definirà la seva emigració a l'Estat Oriental). Quasi el 90% dels seus efectius residiren a Montevideo on exerciren activitats econòmiques molt diverses lligades generalment al sector serveis.

En els darrers anys del segle XIX i primeres dècades de l'actual, alguns membres de la colònia balear tingueren un notable pes específic dins els àmbits culturals, artístics, científics i econòmics del país. Entre ells cal esmentar l'historiador d'origen menorquí Orestes Araujo, els metges Alexandre Fiol de Perera, Pere Blanes, Àngel Rosselló, Sebastià Ferrer, Joan

Els emigrants
procedeixen gairebé de
totes les poblacions de
les Illes, destacant els
originaris de Menorca,
Formentera, Palma i
Valldemossa.

Dinar de confraternitat del Círculo Democrático Balear al local de l'associació del carrer 18 de Julio núm. 1318.

Alzamora i Jaume Galmés, els escriptors i periodistes Joan Torrendell, Llorenç Torres Cladera i Pere A. Bernat, fundador i director del diari "La España"; el músic maonès Antoni Camps, els pintors Miquel Jaume i Bosch i Pedro Blanes Viale; docents com Jaume Ferrer, catedràtic de llatí i vice-president de la Direcció general d'Instrucció Pública; Llorenç Pons, capellà de Maó, catedràtic d'anglès de la Universitat Major i fiscal eclesiàstic; Antoni Munar, inspector d'ensenyament primari de la província de Paisandú; i empresaris com Miquel Jaume i els seus fills, Guillem Vanrell, Joan Ballester i Bartomeu Triay.

L'activitat associativa

Les primeres notícies que tenim, fins aquest moment, sobre el moviment associatiu balear a l'Uruguai, procedeixen d'un article escrit a Montevideo per Joan Torrendell i publicat al diari "La Almudaina" de Palma, el 5 d'abril de 1890. Diu el següent:

Debo, pues, manifestarle que existe una sociedad de socorros mutuos, fundada el 75 y presidida por D. Miguel Jaume y Bosch con varios de sus íntimos amigos, siendo su primordial objeto, atender a las necesidades de los que la desgracia y el dolor postra e inhabilita para el trabajo, socorriendo a todos los que su auxilio demandan, no abandonando el enfermo hasta salvarlo o depositar su cadaver en varios sepulcros que ostentan el nombre Balear y que guardan las cenizas de nuestros queridos compatriotas. (1)

D'aquesta societat —la qual sembla que es dedicava bàsicament a prestar serveis sanitaris i assistencials als balears que els precisaven— i d'un Centro Balear que Torrendell esmenta al mateix

Coberta d'un programa mensual, desembre de 1945.

article, desconexem la seva trajectòria. No serà fins al 1919 que podrem seguir l'evolució de la vida associativa balear a l'Uruguai, que se centrarà a

Montevideo i es manifestarà al llarg de tres etapes:

1. El Centro Balear (1919-darrers anys del 20).
2. El Círculo Democrático Balear (1938-1973).
3. L'Agrupació Catalano-Mallorquina (1954-finals dels seixanta).

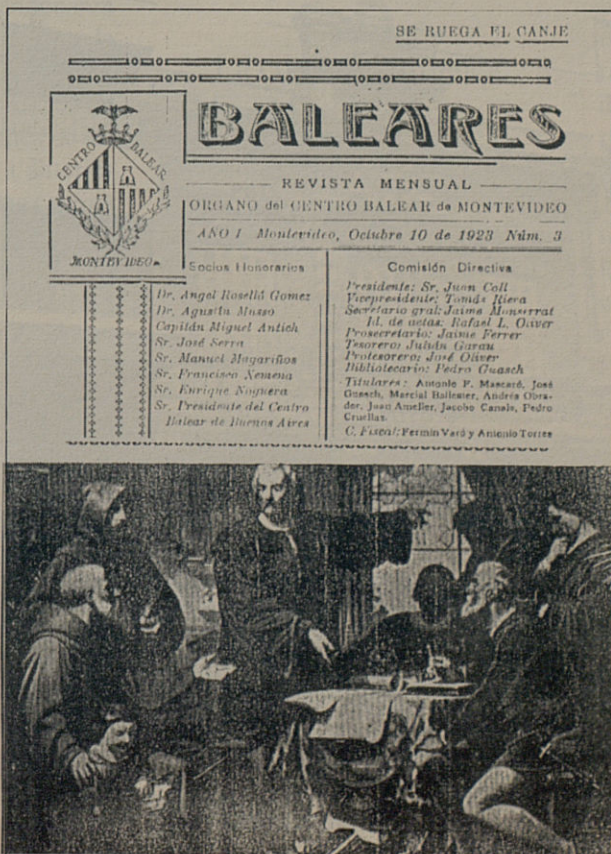
1. El Centre Balear

Els inicis de l'associacionisme balear no s'identifiquen amb la major de les Illes ja que foren els eivissencs qui crearen el seu propi centre en la dècada dels anys deu. Partint d'aquesta entitat, el 26 d'octubre de 1919 apareix el *Centro Balear de Montevideo* que es constitueix com una institució de caràcter recreatiu, social i cultural que, a més de fomentar la relació entre els illencs, cerca establir una vinculació amb la societat montevideana a través de nombroses activitats de caràcter lúdic, balls i festivals artístics i d'altres culturals.

Sota la inspiració d'un grup de menorquins, antics membres de l'Ateneu de Maó, es creà un quadre teatral afecionat en el qual actuaven balears i uruguaians dirigits per Cosme Giménez i Miquel Oliver.

Les característiques matinees ballables d'aquella època sembla que constituïen els actes de major èxit organitzats pel Centro. Empesos per una estricta moralitat, la típica música rioplatense del tango va haver de superar fortes reticències per part dels directius per poder ésser incorporada als balls.

Presidiren la institució Rafael Oliver, Joan Coll, Benet Ballester, Jaume Monserrat Porcel. Es desconeix el nombre de socis, encara que, segons opinions recollides entre persones que visqueren la trajectòria del Centro, sembla que arribà al seu màxim nivell en els anys

Primera pàgina del núm. 3 de "Balears", del 10 d'octubre de 1923. Publicació del Centro Balear de Montevideo.

1924-25 en què se situà prop dels 200 associats.

L'any 1923 el Centro va crear el seu propi òrgan d'expressió, la revista mensual "*Baleares*" de la qual només tenim constància de l'existència del nº 3 corresponent a l'octubre de l'esmentat any. Fou dirigida, redactada i confeccionada quasi tota per qui aleshores era el secretari general de l'entitat, Jaume Monserrat. Escrita en castellà (només hi ha una breu poesia en català), l'exemplar conservat té un total de 32 pàgines. Es distribuïa gratuïtament entre els socis del Centro i les cases anunciadores. Els seus objectius devien ésser els mateixos que impulsaren la creació de les altres publicacions de l'àrea de la Plata, és a dir, mantenir a través de notícies el record de la terra d'origen i fomentar les relacions entre els balearse emigrats. Aquests dos aspectes són, precisament, els més evidents del seu contingut que ens ofereix informació sobre les distintes activitats del Centro, notícies de caràcter social sobre la col·lectivitat balear de l'Uruguai, un apartat anomenat "*De las Islas*" que integra notícies diverses de Palma, Valldemossa, Sineu, Maó i Eivissa i un article sobre les repercussions de la campanya del Marroc a Palma.

Per raons desconegudes, el Centro Balear de Montevideo va desaparèixer als darrers anys de la dècada dels 20.

2. El Círculo Democrático Balear

La segona etapa del moviment associatiu balear a l'Uruguai comença dins el context de la guerra civil espanyola. La comunitat illenca emigrada va rebutjar l'alçament militar i creà un "Comité de ayuda balear" que es dedicava a

Els objectius de la revista "*Baleares*" devien ser mantenir a través de notícies el record de la terra d'origen i fomentar les relacions entre els balears emigrats.

recaptar fons, roba i aliments per a la República. Aquest Comité constitueix el punt de partida per fundar en el mes de setembre de 1938 una nova entitat que va adoptar el nom de Círculo Democrático Balear, títol que implica una clara referència a les seves idees progressistes i de suport al govern espanyol legalment constituït.

El seu primer president fou el darrer que dirigí els destins de l'anterior entitat, Jaume Monserrat Porcel, sens dubte la màxima figura de l'associacionisme balear a l'Uruguai gràcies a la important tasca desenvolupada en els dos centres illencs. A la seva mort, esdevinguda el mes de maig de 1939, la col·lectivitat balear li va tributar un emotiu homenatge i la directiva del Círculo va acordar la col·locació permanent del seu retrat a la sala de sessions. Des de la mort de Monserrat fins a la desaparició de la institució en foren presidents: Joan Salvà; Antoni Serra, de Formentera; Miquel Oliver, d'origen menorquí; Josep Marí Reinés, d'Eivissa; Joan Terrasa; Jordi Monserrat, fill del primer president i Jordi Lladó Lladó, de Valldemossa.

L'any de la seva creació, la nova entitat balear va instal·lar-se provisionalment en el local que ocupava el Casal Català al carrer 18 de Julio nº 876. Posteriorment i fins la seva dissolució disposarà d'altres tres locals. Va ésser el llogat l'any 1943 —gràcies a l'afiliació d'un nombrós contingent de valldemossins amb notable poder adquisitiu— al carrer 18 de Julio núm. 1318 el de millor ubicació i bellesa de tots quants posseï. Disposava, entre d'altres

Façana del pis on tenia la seu social el Círculo Democrático Balear al carrer 18 de Julio núm. 1318, del 1943 al 1947.

Actors del grup teatral del Círculo Democrático Balear de Montevideo.

dependències, d'una sala gran on s'efectuaven els balls socials i les representacions teatrals. A requeriment del propietari l'abandonaren l'any 1947 per adreçar-se, i ja fins a la desaparició del Círculo, a un edifici de planta baixa i pis en el carrer Colonia núm. 1326 que, a més de les instal·lacions existents a l'anterior situació, va comptar amb una cantina regentada generalment per balears.

El Círculo Democrático Balear va assumir els mateixos objectius socials, recreatius, culturals i de vinculació amb la societat montevidiana que l'antic Centre. A diferència de l'anterior, no va tenir cap publicació periòdica, però editava un programa mensual on s'especificaven les activitats organitzades, a més d'altres informacions adreçades als socis. El qualificatiu "Democrático" va obrir una forta polèmica en els anys 40 entre dos bàndols d'associats. Guanyaren els defensors de mantenir l'adjectiu.

En el Círculo funcionaven una sèrie de comissions que dirigien la institució i organitzaven totes les seves activitats. Hi ha documentades (2) les comissions directiva, de dones i festes, fiscal i de pesca i turisme. D'entre

La comunitat illenca emigrada va rebutjar l'alçament militar i creà un "Comité de ayuda balear" que es dedicava a recaptar fons, roba i aliments per a la República.

elles, destacaven la directiva i la fiscal, les més conegudes, que a diferència de les altres estaven integrades quasi exclusivament per persones d'ascendència balear.

La comissió de dames i festes s'encarregava d'organitzar els nom-

brósos actes festius que caracteritzaren la trajectòria del Círculo, mentre que la de pesca i turisme, creada l'any 1945, organitzava les excursions. Una bona part dels membres d'aquestes dues comissions eren d'origen no balear, la qual cosa indica l'elevat grau d'integració que aconseguí el Círculo dins la societat montevidiana, aspecte que constituïa una de les seves aspiracions fundacionals.

Les activitats organitzades pel Círculo s'emmarcaven dins el caràcter cultural, recreatiu i social que definien la institució. S'iniciaven en els mesos d'abril-maig i

finalitzaven al desembre coincidint amb l'entrada de l'estiu a l'hemisferi sud. Els actes més nombrosos eren balls socials, matinées ballables, festivals artístics, representacions teatrals, funcions cinematogràfiques i dinars de confraternitat que es realitzaven, generalment, els dissabtes i dies festius al local social.

Els exponents culturals més representatius de l'entitat varen ésser la Coral creada l'any 1942 i sobretot el seu prolífic grup teatral. Aquest va representar una continuació de l'existent en l'etapa anterior i, igualment que els seus ideòlegs fundacionals, els animadors foren els menorquins antics membres de l'Ateneu de Maó, Miquel Oliver i Josep Fuxà. La direcció artística va anar a càrrec, des dels seus inicis fins a finals dels quaranta, d'Eduard Quintana (de pares menorquins) i a partir d'aquell moment pel qui fou el més important col·laborador uruguaià de tota la història del Círculo, Dante Iocco (la seva dona era d'ascendència menorquina). Compost per afeccionats balears i no balears vinculats a la colònia per matrimoni, parentiu o relacions d'amistat, escenificaren

Reunió dels socis del Círculo Democrático Balear en el local que ocupava el Casal Català del carrer 18 de Julio núm. 876. Al fons, la fotografia del primer president del Círculo, Jaume Monserrat Porcel.

queda paralitzat uns mesos fins que al març de 1954 el capellà manacorí P. Pere Adrover Rosselló és encarregat per membres destacats de la col·lectivitat catalana de revitalitzar la institució.

El pare Adrover havia arribat a Montevideo l'any 1952. Membre de l'orde dominica va estar uns anys sota la seva disciplina fins que li fou concedida l'autorització que havia sol·licitat d'integrar-se al clergat autòcton de la capital uruguaiana. Des d'aquell moment la seva tasca religiosa es desenvoluparà a l'església del Reducto a Montevideo.

Una de les primeres mesures que va prendre el pare Adrover fou obrir la institució (abril de 1954) a la resta d'espanyols de parla catalana residents a l'Uruguai i als seus descendents (4), cosa que motivà l'afiliació de nombrosos mallorquins, passant així a anomenar-se "Agrupació Catalano-Mallorquina".

L'abril de 1954 s'elaboraren els estatuts que definien l'Agrupació com

Els exponents culturals
més representatius del
Círculo varen ser la Coral
creada l'any 1942 i
sobretot el seu prolífic
grup teatral.

través de manifestacions regionals de tipus artístic, cultural, religiós i folklòric dels països de parla catalana. També es proposava exercir la caritat entre els seus socis pobres, malalts i difunts (5).

Les manifestacions religioses, artístiques i culturals comencen el mateix any amb les festes de la Mercè i amb conferències com la celebrada per Joan Estelrich el 2 de desembre al Liceo Santa Teresa.

Consolidada l'Agrupació, les seves activitats s'estructuraran entorn a les festivitats de les Verges catalana i mallorquina organitzant una cerimònia religiosa i actes de caràcter recreatiu que comprenen berenars de xocolata i ensaïmades, recitals de poesia, balls folklòrics... Sens dubte la més espectacular de totes quantes festes es realitzaren fou la de Montserrat de 1955 amb un acte litúrgic a la catedral de Montevideo seguit d'una gran recepció als salons del ja desaparegut Hotel Nogaró, amb la presència de l'embaixador d'Espanya, marquès de

**CIRCULO
DEMOCRATICO
BALEAR**

Colonia 1326
Teléfono: 9 21 67

PROGRAMA - INVITACION
para el mes de
JUNIO 1955

Programa mensual d'activitats del Círculo Democrático Balear de Montevideo, juny 1955.

Saavedra. Entre d'altres actuacions artístiques, s'imposaren les declamacions poètiques de Margarida Xirgu aleshores exiliada a l'Uruguai des dels inicis de la guerra civil espanyola.

Quant als mallorquins, com que no disposaven de cap imatge de la Verge de Lluc se n'en carregà una a Mallorca. Realitzada en fusta d'olivera per l'escultor Francesc Salvà, arribà a la ciutat de la Plata en el mes de setembre de 1955 portada per un matrimoni mallorquí. Fou instal·lada a l'església del Reducto i beneïda el 18 de març de 1956 dins el marc d'una gran cerimònia litúrgica a la qual assistiren més de 700 persones que a continuació gaudiren d'un berenar i d'interpretacions artístiques.

El 15 d'agost de 1956, l'Agrupació inicià la publicació de la revista "Germanor". De caràcter quinzenal, es declarava portaveu dels espanyols de llengua catalana de l'Uruguai. Dirigida pel pare Adrover, constava de 4 pàgines, escrites majoritàriament en castellà, s'adreçava als socis de la institució i recollia articles de costums i cultura de "les nostres regions d'allí" (6), notícies de Mallorca i de la comunitat balear de l'Uruguai. L'editorial, escrita en català, d'aquest primer número (l'únic que coneixem), resumeix l'esperit que presidí l'aparició de la revista i el perquè del seu nom:

"...Doncs bé, aquest mateix distíntiu d'unió i amistat és el que presideix totes les reunions de la "Agrupació Catalano-Mallorquina" de la qual aquest periòdic n'és son portaveu. I, ¿quina paraula pot expressar millor aquesta fusió d'unió i amistat que el mot germanor que és lo mateix que germanat o fraternitat?. Si a més recordem que a mallorquins i a catalans ens agermana una mateixa

història, una mateixa cultura, una mateixa llengua; i que ens uneixen les aigües d'un mateix mar; i que adorem a Déu amb una mateixa fe, veurem també que germanor és el mot que millor encaixa a la nostra publicació." (7)

Gran excursión de Pesca

El próximo DOMINGO DIA 5, se realizará una importante excursión de pesca a

LAS COLORADAS (PIRIAPOLIS)

lugar de panorama hermosísimo, y de pesqueros de excelente calidad para los aficionados a la buena pesca.

Nuestra Comisión de Pesca, viene trabajando para que en esta excursión no falte absolutamente nada, y la muchachada del Balear se prepara a pasar un día de gran alegría

PRECIO DEL PASAJE

SOCIOS \$ 2.75 • NO SOCIOS \$ 3.00

HORA DE SALIDA 4 A. M.

Ticks en venta en nuestro local social.

VIVA UN DIA DE PLACER
CONCURIENDO A ESTA EXCURSION

Tip. San Martín 2589 bis

Círculo Democrático Balear

INSTITUCION CULTURAL
Y RECREATIVA

AVDA. 18 DE JULIO 1318

TELEFONO: 9 21 67

Programa de Fiestas

Del Mes de Mayo de 1946

Portada d'un programa mensual d'activitats del Círculo Democrático Balear de Montevideo.

Al mes d'abril de 1954
elaboraren els estatuts
de l'"Agrupació
Catalano-Mallorquina",
que la defineixen com a
catòlica, espanyola i
regionalista, formada
principalment per
espanyols de parla
catalana.

La darrera pàgina incorpora un llistat en què hi figuren tots els socis de l'Agrupació i subscriptors de *Germanor* en el moment de donar aquest primer número a la impremta, un conjunt de 161 famílies i un total de 318 associats.

De *Germanor* sembla que només se n'editaren uns 14-15 números, els que publicà el seu impulsor, el pare Adrover, fins que fou traslladat l'any 1957 a la Barra, una de les barriades marginals de Montevideo. La nova tasca social i religiosa que se li presentà exigí tota la seva dedicació i abandonà la revista i l'Agrupació. La primera, deixarà de publicar-se i de la segona

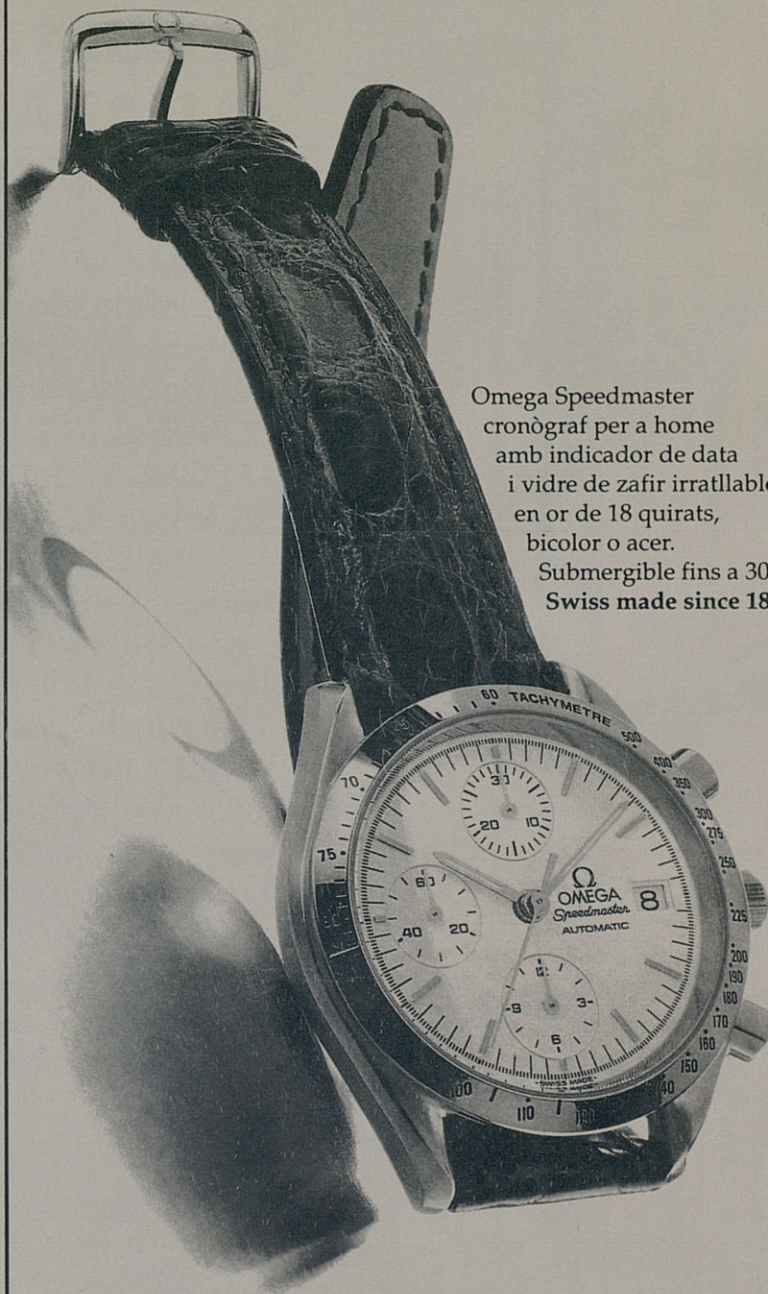
se'n farà càrrec el pare català Isidre Grilfus. De cada vegada més les activitats es limitaran a les celebracions litúrgiques, fins que a finals dels seixanta sembla que l'Agrupació va deixar d'existir.

La imatge de la Verge de Lluc va ésser traslladada més endavant a la Barra i situada en un col·legi de primària construït pel pare Adrover que porta el nom de "la Moreneta". □

NOTES

- 1.-TORRENDELL, JOAN. Cartas americanas. "Mallorca en el Uruguay. Montevideo 25 febrero de 1890". La Almudaina, 5 d'abril de 1890.
- 2.-Programes mensuals d'activitats organitzades pel Círculo Democrático Balear de Montevideo. Notícies sobre les comissions.
- 3.-Programa mensual del Círculo Democrático Balear de Montevideo del mes de juny de 1955.
- 4.-GERMANOR núm. 1. Montevideo, 15 d'agost de 1956.
- 5.-Estatutos de la "Agrupació Catalano-Mallorquina". Montevideo. Capítulo I. Artículos 1º al 5º
- 6.-GERMANOR núm. 1. Editorial. Aquest número només incorpora 4 pàgines, encara que existia el desig d'ampliar-les si les disponibilitats econòmiques ho permetien.
- 7.-GERMANOR núm. 1. Editorial.

Per a mesurar la intensitat de la vida

Omega Speedmaster
cronògraf per a home
amb indicador de data
i vidre de zafir irratllable
en or de 18 quirats,
bicolor o acer.
Submergible fins a 30 m.
Swiss made since 1848.

OMEGA
The sign of excellence

Relojería Española

FUNDADA EN 1885

C/ COLON, 12 - TELS. 72 15 63-72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOT HOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el **CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
**CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**